

PIĄTEK-CZWARTEK
13|05|105|06|2025|

DZIENNIK ELBLĄSKI TYGODNIK

ELBLĄG, GODKOWO, GRONOWO ELBLĄSKIE, MARKUSY,
MILEJEWO, MŁYNARY, PASŁĘK, RYCHLIKI, TOLKMICKO

cena 5,99 zł (w tym 8% VAT)

IKAT GAZETA
braniewska

BRANIEWO, FROMBORK, LELKOWO, PIENIĘŻNO,
PŁOSKINIA, WILCZĘTA

CO, GDZIE, KIEDY?

ISSN 2956-2740 NR INDEKSU 4429808 \\\ NR 22
Fot. Studio Artystyczne Katarzyny Panicz, Szalone Malolaty



MAŁE GWIAZDY NA WIELKIEJ SCENIE!



**CHCĄ OBNIŻENIA PODATKU
OD NIERUCHOMOŚCI | 6**



**JA, ŻOŁNIERZ WOJSKA
POLSKIEGO! | 11**



**RAK PIERSI NIE ODEBRAŁ JEJ
PASJI DO ŻYCIA I SZTUKI | 12-13**



PIERWSZA BEATYFIKACJA NA WARMII

Fot. beatyfikacja.katarzynki.org.pl

ISSN 2956-2740



9 772956 274002

PROMOCJA



**Kongres
PRZYSZŁOŚCI**

FORUM GOSPODARCZO-EKONOMICZNE

GRUPA WYDAWNICZA
**GAZETA
OLSZTYŃSKA** **DZIENNIK
ELBLĄSKI** **rozmaitości
elckie.pl**

18|06|2025
WSTĘP WOLNY

**Centrum Konferencyjno-Szkoleniowe
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
w Olsztynie**
ul. Dybowskiego 11, Olsztyn

Od 1 czerwca wprowadzone zostaną zmiany w funkcjonowaniu elbląskiej komunikacji miejskiej. W miejsce dotychczasowych linii nr 11, 22 i 23 uruchomione zostaną dwie nowe linie: nr 10 i 11. Zmieniają się również rozkłady jazdy na liniach nr 10, 11, 13, 19 i 20.

Nowa linia autobusowa nr 11
Jej trasa przebiegać będzie przez Nowakowo (wybrane kursy) – Rubno – Mazurska – Odrodzenia – ptk. Dąbka – Nowowiejska – Agrykoli – Kościuszki – Sienkiewiczza – Mickiewiczza – dworzec – Grunwaldzka – Żeromskiego – Bema – Łęczyska – Grottgera – Grunwaldzka – Rawska

NOWE LINIE, NOWE TRASY I NOWE PRZYSTANKI

– Łęczyska – Dębica – Stagniewo (wybrane kursy).

Nowa linia autobusowa nr 10
Linia połączy dworzec z Dąbrową. Trasa przebiega przez ulice: Grunwaldzka – Tysiąclecia – Rycerska – plac Słowiański – Armii Krajowej – 12 Lutego – Królewiecka – Szymanowskiego – Moniuszki – Królewiecka – Dąbrowa.

Nowy przystanek przy CRW „Dolinka”
Na ulicy Moniuszki, przy Centrum Rekreacji Wodnej

„Dolinka”, uruchomiony zostanie nowy przystanek autobusowy. Korzystać z niego będą autobusy linii nr 10 oraz 20 w kierunku Milejewa i Dąbrowy.

Korekta trasy linii nr 20
Jadąc w kierunku Milejewa autobus linii nr 20 będzie wjeżdżał w ul. Szymanowskiego, gdzie obsłuży dojeżdżających do Zespołu Szkół Gospodarczych. Następnie pojedzie ul. Moniuszki, zatrzymując się przy nowym

przystanku przy zespole basenowym.

Wzmocnienie linii nr 13
Z myślą o poprawie obsługi komunikacyjnej dzielnicy Modrzewina, w której rozwija się strefa przemysłowa, zwiększona zostanie liczba kursów na linii nr 13 poprzez wprowadzenie dodatkowej brygady. Zmiana ta pozwoli na zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów na tej trasie.

Zmiana rozkładu jazdy na linii nr 19
Zmianie ulegnie także rozkład jazdy autobusów linii

nr 19. Szczegóły dostępne są w opublikowanych rozkładach.

Gdzie znaleźć rozkłady jazdy?
Papierowe wersje rozkładów jazdy na wszystkich liniach dostępne są w Centrum Obsługi Klienta przy ul. Czerwonego Krzyża 2 oraz w siedzibie spółki przy ul. Browarnej 90. Nowe rozkłady jazdy można również pobrać ze strony internetowej pod adresem <https://tiny.pl/d48-00m9>. Zarząd Komunikacji Miejskiej w Elblągu zachęca mieszkańców do zgłaszania wszelkich uwag dotyczących nowych

rozkładów jazdy oraz połączeń przesiadkowych. Przekazane opinie zostaną uwzględnione w przypadku wprowadzania ewentualnych korekt. Uwagi można kierować bezpośrednio do ZKM w Elblągu, pisząc na adres e-mail zkm@elblag.com.pl oraz dzwoniąc pod numery telefonów 55 230 79 00 i 55 235 55 00. Dostosowanie rozkładów jazdy do potrzeb mieszkańców Elbląga to pierwszy etap planowanych zmian w komunikacji miejskiej, która – zgodnie z założeniami – do 2028 roku ma stać się w pełni nowoczesna i ekologiczna.

ŹRÓDŁO: UM ELBLĄG

kongres PRZYSZŁOŚCI

GRUPA WM

GAZETA OLSZTYŃSKA

DZIENNIK ELBLĄSKI

ROZMAITOŚCI etckie.pl

PARTNERZY

Organizacja Odzysku Opakowań S.A.

PATRONI HONOROWI

PATRONI MEDIALNI

GRUPA WM

GAZETA OLSZTYŃSKA

DZIENNIK ELBLĄSKI

wawa.info PORTAL DLA WARSZAWY I MAZOWSZA

GO TV

MARKI WARMII I MAZUR

BIZNES WARMII I MAZUR

TVP3 OLSZTYN

18|06|2025

WSTĘP WOLNY

Centrum Konferencyjno-Szkoleniowe Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

ul. Dybowskiego 11, Olsztyn

WYDAWCA
GALINDIA Sp. z o.o.
ul. Tracka 7B
10-364 Olsztyn

REDAKTOR NACZELNY
Maciej Matera

ZASTĘPCA REDAKTORA NACZELNEGO
Ewelina Gulinska
e.gulinska@dziennikelblaski.pl

REDAKTOR WYDANIA
Ewelina Gulinska
e.gulinska@dziennikelblaski.pl

WYDANIE ONLINE internet@gazetaolsztynska.pl
tel. 514 800 549

GAZETAOLSZTYNSKA.PL
redakcja@gazetaolsztynska.pl
tel. 502 499 515

PRENUMERATA E-WYDAŃ
prenumerata@gazetaolsztynska.pl
tel. 502 499 531

DZIENNIKELBLASKI.PL
82-300 Elbląg, ul. Rybacka 35
tel. 502 499 529
gazeta@dziennikelblaski.pl

REKLAMA W ELBLĄGU
82-300 Elbląg, ul. Rybacka 35
tel. 604 408 305
reklamy@dziennikelblaski.pl

Elwira Kowalska
tel. 604 408 305

DRUK
Drukarnia Prasowa GRUPY WM Sp. z o.o.
Olsztyn, ul. Tracka 7B
tel. 502 499 539

PIEKARCZYK TRAFI DO LIDERA WYBORCZEJ FREKWENCJI

FIGURKI PIEKARCZYKA NAGRODĄ ZA AKTYWNOŚĆ WYBORCZĄ. JEDNA TRAFI DO MIEJSCOWOŚCI Z NAJWYŻSZĄ FREKWENCJĄ W KRAJU, DRUGA DO NAJLEPSZEGO OKRĘGU W ELBLĄGU.



Fot. EG

Elbląg dołączył do ogólnopolskiej akcji pro-frekwencyjnej, która ma zachęcić mieszkańców do liczego udziału w II turze wyborów prezydenckich. Prezydent Michał Missan ogłosił, że miejscowość z najwyższą frekwencją w kraju otrzyma wyjątkową figurkę przedstawiającą Piekarczycę, legendarnego bohatera Elbląga.

– Figurka Piekarczycy będzie symbolicznym przypomnieniem, że każdy głos ma znaczenie – podkreślił prezydent Missan. – Zachęcam również do głosowania tutaj, w na-

szym mieście. Do elbląskiego okręgu z najwyższą frekwencją również trafi nowa figurka.

Przypomnijmy, że w I turze wyborów prezydenckich Elbląg odnotował frekwencję na poziomie 64,58 proc. Najwięcej głosów zdobył Rafał Trzaskowski – 22 262 (41,92 proc.). Drugie miejsce zajął Karol Nawrocki, na którego zagłosowało 12 878 osób (24,25 proc.).

Czy Elbląg poprawi wynik i stanie się liderem frekwencji w II turze? Okaże się już wkrótce. Jedno jest pewne – każdy głos ma znaczenie. **EG**

SKONTAKTUJ SIĘ Z NAMI



Ewelina Gulińska
dziennikarka
e.gulinska@dziennikelblaski.pl
Tel.: 502 499 529



Elwira Kowalska
manager ds. reklamy
e.kowalska@dziennikelblaski.pl
Tel.: 604 408 305

OGŁOSZENIE WÓJTA GMINY GRONOWO ELBLĄSKIE

o rozpoczęciu konsultacji społecznych dotyczących projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie, tj. Wikrowo 1, w miejscowości Jegłownik – Nowy Dwór Elbląski, na terenie położonym na części działek 388/1 oraz 388/2, obręb geodezyjny Jegłownik, oraz w miejscowości Gronowo Elbląskie

Na podstawie art. 17 pkt 11 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.) oraz o podjęciu przez Radę Gminy Gronowo Elbląskie:

- uchwały NR II/13/2024 z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie, w miejscowości Wikrowo 1
- uchwały NR II/15/2024 z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie w miejscowości Gronowo Elbląskie
- uchwały NR II/16/2024 Rady z dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Gronowo Elbląskie, w miejscowościach Jegłownik, Nowy Dwór Elbląski
- uchwały NR II/17/2024 Rady dnia 12 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego na części działek 388/1 oraz 388/2 obręb geodezyjny Jegłownik, gmina Gronowo Elbląskie

ogłaszam rozpoczęcie konsultacji społecznych

dotyczących ww. projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w dniach od 30 maja 2025 r. do 30 czerwca 2025 r. Na podstawie art. 8i ustawy konsultacje społeczne odbędą się w następujący sposób:

- zbieranie uwag – w trakcie konsultacji społecznych uwagi dot. ww. projektu planu miejscowego można składać na piśmie do Wójta Gminy Gronowo Elbląskie z podaniem imienia i nazwiska lub nazwy jednostki organizacyjnej i adresu, oznaczenia nieruchomości, której uwaga dotyczy. Pisma należy kierować drogą pocztową lub bezpośrednio w formie pisemnej w Urzędzie Gminy Gronowo Elbląskie, ul. Łączności 3, 82-335 Gronowo Elbląskie lub w postaci elektronicznej opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu na adres elektronicznej skrzynki podawczej Urzędu Gminy Gronowo Elbląskie na adres AE:PL-89266-33934-JCFVI-16 lub za pośrednictwem platformy ePUAP.
- spotkanie otwarte – odbędzie się w dniu 12 czerwca 2025 r. w Filii Biblioteki Publicznej Gminy Gronowo Elbląskie w Jegłowniku, ul. Nogatu 15 o godz. 16:00.
- punkt konsultacyjny – w trakcie konsultacji społecznych punkt konsultacyjny funkcjonuje w Urzędzie Gminy Gronowo Elbląskie, ul. Łączności 3, 82-335 Gronowo Elbląskie, w dni robocze w godz. od 9:00 do 13:00.

Projekt planu jest dostępny w wersji papierowej w Urzędzie Gminy Gronowo Elbląskie oraz w wersji elektronicznej na stronie internetowej i w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Gronowo Elbląskie: https://gminagronowo.pl/PL/3265/Zagospodarowanie_Przestrzenne/ <https://bipgronowo.warmia.mazury.pl/kategoria/1065/planowanie-przestrzenne.html> Jednocześnie informuję, że zgodnie z art. 46 pkt 1 oraz art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) w związku z prowadzonymi postępowaniami w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w miejscu i czasie konsultacji społecznych dot. projektu ww. planu miejscowego można zapoznać się z niezbędną dokumentacją sprawy tj. projektem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, prognozą oddziaływania na środowisko do tego planu, opiniami Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w Elblągu oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie. Zainteresowani udziałem w postępowaniu w sprawie strategicznej oceny oddziaływania ww. projektu planu na środowisko, mogą składać do ww. dokumentacji uwagi i wnioski, które mogą być wnoszone w formie pisemnej do Wójta Gminy Gronowo Elbląskie na adres Urząd Gminy Gronowo Elbląskie, ul. Łączności 3, 82-335 Gronowo Elbląskie, ustnie do protokołu, za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym na adres mailowy gminagronowo@gminagronowo.pl w nieprzekraczalnym terminie do dnia 30 czerwca 2025 r. Zgodnie z art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. (Dz. Urz. UE L nr 119) w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (zwane RODO) informujemy, że administratorem Pani/Pana danych osobowych jest Urząd Gminy Gronowo Elbląskie z siedzibą w Gronowie Elbląskim, przy ul. Łączności 3, 82-335 Gronowo Elbląskie reprezentowany przez Wójta Gminy Gronowo Elbląskie, adres mailowy: gminagronowo@gminagronowo.pl, tel. 55 231-56-13.

Administrator danych zgodnie z art. 37 RODO wyznaczył inspektora ochrony danych osobowych, z którym możecie się Państwo kontaktować we wszystkich sprawach dotyczących przetwarzania Państwa oraz waszych podopiecznych danych osobowych, a także korzystania z przysługujących Państwu praw związanych z ich przetwarzaniem. Kontakt z Inspektorem Ochrony Danych Osobowych UG Gronowo Elbląskie; e-mail: iod@gminagronowo.pl lub pisemnie na adres Urzędu Gminy Gronowo Elbląskie, ul. Łączności 3, z dopiskiem „Inspektor ochrony danych osobowych”. Szczegóły dotyczące przetwarzania Państwa danych osobowych przez Urząd Gminy Gronowo Elbląskie znajdują się na stronie <https://gminagronowo.pl/PL/3239/Klauzula/> Jednocześnie informuję, iż zgodnie z art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym „W związku z przetwarzaniem przez Wójta Gminy Gronowo Elbląskie danych osobowych, uzyskanych w toku prowadzenia postępowań dotyczących sporządzania aktów planistycznych, (...) prawo, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. g rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), (...), przysługuje, jeżeli nie wpływa na ochronę praw i wolności osoby, od której dane te pozyskano”. Ogłoszenie umieszczono na tablicy ogłoszeń w tut. UG w dniach od 30 maja 2025 r. do 30 czerwca 2025 r.

Ogłasza się także:

- przez publikację w prasie;
- przez udostępnienie informacji na stronie internetowej urzędu oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej urzędu;
- przez wywieszenie ogłoszenia na terenie gminy przez sołtysów wsi.

Wójt Gminy Gronowo Elbląskie
Marcin Ślęzak

SZALONE MAŁOLATY U BOKU GWIAZD ESTRADY!

MAŁE GWIAZDY NA WIELKIEJ SCENIE! JUŻ 1 CZERWCA NA DESKACH OSTRÓDZKIEGO AMFITEATRU WYSTĄPIĄ NAJWIĘKSZE NAZWISKA POLSKIEJ SCENY MUZYCZNEJ. WŚRÓD NICH NIE ZABRAKNIE RÓWNIEŻ CZEGOŚ ABSOLUTNIE WYJĄTKOWEGO — ELBLĄSKIEGO ZESPOŁU SZALONE MAŁOLATY, PROWADZONEGO PRZEZ KATARZYNĘ PANICZ. MŁODZI ARTYŚCI PODBIJAJĄ SERCA PUBLICZNOŚCI NIE TYLKO TALENTEM I ENERGIA, ALE PRZED E WSZYSTKIM AUTENTYCZNĄ, DZIECIĘCĄ RADOŚCIĄ ZE ŚPIEWANIA.

Już 1 czerwca o godzinie 20 w ostródzkim amfiteatrze odbędzie się wyjątkowy koncert organizowany przez TVP2 pod hasłem „Wyspa dzieci, czyli muzyczni spadkobiercy zespołu Dwa Plus Jeden”. Znani i cenieni artyści oddadzą hołd kultowemu polskiemu zespołowi, prezentując jego największe przeboje w nowych, oryginalnych aranżacjach. Na scenie wystąpią m.in. Kayah, Andrzej Piaseczny, Halina Mlynkowa, Kamil Bednarek, Ania Rusowicz, Natalia Sikora, Joanna Dark, Paweł Stasiak, Maja Golec, Sw@da i Niczos, Andrzej Rybiński, a także elbląski zespół Szalone Małolaty pod kierunkiem Katarzyny Panicz. Telewizyjna premiera koncertu odbędzie się 8 czerwca o godzinie 20 na antenie TVP2.

Dwa Plus Jeden – polska duma muzyki lat 70. i 80.

Grupa Dwa Plus Jeden powstała w 1971 roku i szybko zyskała status jednej z najważniejszych formacji na polskiej scenie muzycznej. Założony przez Elżbietę Dmoch i Janusza Kruka zespół wyróżniał się oryginalnym brzmieniem, łączącym pop, folk i elementy elektroniki. Ich ponadczasowe przeboje, takie jak „Chodź, pomaluj mój świat”, „Winda do nieba”, „Iść w stronę słońca”, „Hej, dogonię lato” czy „California mon amour”, do dziś budzą emocje i wzruszenia. 2 plus 1 zdobył popularność nie tylko w Polsce, ale również za granicą, zwłaszcza w Niemczech Zachodnich, Austrii i Stanach Zjednoczonych. Dziś zespół uznawany jest za ikonę pol-



Muzyka to ich największa przygoda

skiej muzyki rozrywkowej lat 70. i 80., a jego twórczość wciąż inspirowa kolejne pokolenia artystów.

Młode talenty z Elbląga

Zespół Szalone Małolaty istnieje już od ponad 30 lat i regularnie zachwyca

jurorów oraz publiczność na polskich i międzynarodowych festiwalach muzycznych. Tworzą go dzieci mające od 6 do 11 lat, które mimo młodego wieku mogą pochwalić się imponującymi sukcesami. Zaledwie trzy tygodnie temu

podczas Muszelek Wigier – Międzynarodowego Festiwalu Piosenki i Tańca w Suwałkach zdobyły aż 19 nagród w różnych kategoriach. Rok wcześniej wywalczyły Złote Grand Prix na litewskim festiwalu Baltic Voice, a trzy lata

temu sięgnęły po złoto na prestiżowym Euro Pop Contest w Berlinie.

Katarzyna Panicz, trenerka wokalna Szalonych Małolatów, w rozmowie z „Dziennikiem Elbląskim” zdradza, jak zespół otrzymał zaproszenie do udziału

tu w koncercie w ostródzkim amfiteatrze.

— Na początku kwietnia otrzymałam telefon od pani Zuzy Dobruckiej i pani Beaty Harasimowicz (dziennikarka i reżyserka z TVP — przyp. red) z propozycją wzięcia udziału w koncercie poświęconym zespołowi Dwa Plus Jeden. Jest to dla nas i dla naszego miasta ogromne wyróżnienie. Bardzo się cieszymy. Ja jestem z naszych dzieciaków niezwykle dumna, bo robią świetną robotę. Dużo pracujemy, ale dzięki temu dzieciaki mają ogromną satysfakcję — przyznaje Katarzyna Panicz.

Zapytaliśmy też o to, jak idą przygotowania do koncertu, który odbędzie się już w najbliższą niedzielę.

— Otrzymałyśmy już cały materiał, czyli nuty, podkład i partyturę, z którego się przygotowujemy. Z panią Kasią Siwiecką stworzyłyśmy już na tę okazję nowe kostiumy. Nie będę dużo zdradzać o aranżacji, ale będzie inspirowana latami 70. Taki powrót do przeszłości. Już w sobotę, 31 maja, jedziemy na próbę do Ostródy,



Szalone Małolaty wystąpiły podczas Elbląskiego Tygodnia Osób z Niepełnosprawnościami. Publiczność była zachwycona ich energią i radością ze śpiewania



Tu nawiązują się przyjaźnie



Młode artystki z Elbląga w trakcie przygotowań do występu



Szalone Małolaty w swoim żywiole: śpiew, ruch i radość



Szalone Małolaty podczas wyjątkowego koncertu „Magią świąt połączyć”



Szalone Małolaty rozbiły bank na festiwalu Muszelki Wigier — aż 19 nagród w różnych kategoriach!



Na elbląskiej scenie jak w domu. Szalone Małolaty często uczestniczą w lokalnych wydarzeniach, dzieląc się swoim talentem i pozytywną energią



Pasja i dziecięca radość. Tak rodzą się sceniczne gwiazdy



Szalone Małolaty wystąpiły podczas obchodów 65-lecia Szkoły Podstawowej nr 16, dodając uroczystości muzycznego blasku

aby się oswoić z kamerami, a w niedzielę czeka nas próba z wszystkimi gwiazdami — mówi trenerka wokalna.

Występ na jednej scenie z gwiazdami polskiej estrady to niewątpliwie niezwykle przeżycie i duże wyzwanie dla młodych artystów. Katarzyna Panicz podkreśla jednak, że Szalone Małolaty nie zmagają się z tremą. Przeciwnie: scena jest dla nich przede wszystkim źródłem radości i pozytywnych doświadczeń.

— Dzieciaki w tym przedziale wiekowym bawią się na występach, są bardzo podekscytowane i nie stresują się. My jako trenerzy wokalni również ich tego uczymy, że aby być prawdziwym na scenie, to trzeba się tym bawić. Małuchy mają świadomość tego, o czym śpiewają, jakie emocje powinny im towarzyszyć w danej piosence. Dla nich śpiewanie i aktorstwo na scenie to

niesamowita frajda — zaznacza trenerka wokalna.

Wspólnie z Katarzyną Panicz zachęcamy wszystkich mieszkańców Elbląga i okolic do obejrzenia koncertu „Wyspa dzieci, czyli muzyczni spadkobiercy zespołu Dwa Plus Jeden” w TVP2 8 czerwca o godzinie 20.

— Myślę, że mamy w Elblągu wielu fanów takich muzyków jak Kayah, Pia-

sek, Kamil Bednarek, Halina Mlynkowa. Sama ta gwiazdorska obsada zachęca do oglądania. Myślę, że ten koncert to fajny powrót do przeszłości, połączony z nostalgią i refleksją. Aranżacje są niesamowite i nie odbiegają bardzo od oryginałów, tak że publiczność na pewno będzie mogła wraz z wokalistami pospiewać znane i lubiane kawałki — obiecuje Katarzyna Panicz.

NATALIA BADOWSKA



Kolorowe kostiumy, mocne głosy i mnóstwo pozytywnej energii

Pan prezydent od jakiegoś czasu informuje radnych i opinię publiczną, że sytuacja miasta jest stabilna i pozwala na to, aby organizować różnego rodzaju eventy. Między innymi planowane jest Lato z Radiem, ale bogatsze mają być też imprezy związane z Dniami Elbląga czy Świętem Chleba. O tym pan prezydent mówił wielokrotnie. Dlatego doszliśmy do wniosku, że skoro miasto jest w tak dobrej sytuacji, to należy ulżyć mieszkańcom w sytuacji mieszkaniowej i życiowej. Postanowiliśmy złożyć wniosek do pana prezydenta o to, aby obniżyć stawki podatku od nieruchomości i zaproponował projekt uchwały po przeprowadzeniu analizy finansowej na sesji w czerwcu — wyjaśnił powody złożenia wniosku Rafał Traks.

Radni zauważyli, że koszty życia w mieście rosną, co wpływa na obciążenie budżetów rodzin.

— Koszty życia nieustannie rosną, w tym opłaty za



Radni Rafał Traks (z lewej) i Marek Pruszek wierzą, że prezydent Michał Missan rozpatrzy wniosek elbląskiego klubu PiS pozytywnie i przygotuje stosowną uchwałę, którą podda pod głosowanie podczas czerwcowej sesji rady miejskiej

energię ciepłą, wodę, odprowadzanie ścieków, a także koszty eksploatacji. Choć czynsze w budynkach ZBK zostały ostatnio obniżone, mieszkańcy prywatnych mieszkań dostrzegają, że ich opłaty stają się coraz wyższe — mówił Traks.

Zdaniem radnych obniżenie podatków pozwoli nie tylko ulżyć mieszkańcom, ale także stworzyć bardziej przyjazne warunki do rozwoju biznesu w regionie.

— Dzisiaj nasze stawki podatkowe są zbliżone do stawek podatkowych w Olsztynie. Jeżeli obni-

zilibyśmy te stawki podatkowe, to dla przedsiębiorców może to stać się bardziej atrakcyjną ofertą i na przykład zamiast do Olsztyna być może będą chcieli kierować biznes do Elbląga. Mieścimy się przy drodze krajowej numer 7. Niedługo ma zostać odda-

ny kanał żeglugowy przez Mierzę Wiślaną. Miejmy nadzieję, że szybciej, niż to mówią władze krajowe. Miasto może stać się bardziej atrakcyjne, jeżeli chodzi o konkurencyjność — stwierdzili radni.

Klub radnych PiS liczy, że prezydent Elbląga

przeanalizuje ich wniosek i zaproponuje odpowiedni projekt uchwały na sesji w czerwcu.

Przypomnijmy, że obecnie w Elblągu stawki podatku od nieruchomości wynoszą 1,11 zł za 1 m kw. powierzchni użytkowej budynków mieszkal-

nych, 33,35 zł za 1 m kw. powierzchni użytkowej budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz 1,28 zł za 1 m kw. powierzchni gruntów związanych z działalnością gospodarczą.

EWELINA GULIŃSKA

CHCĄ OBNIŻENIA PODATKU OD NIERUCHOMOŚCI

RAFAŁ TRAKS I MAREK PRUSZAK, ELBLĄSCY RADNI PIS, ZŁOŻYLI DO PREZYDENTA MICHAŁA MISSANA WNIOSEK O OBNIŻENIE STAWEK PODATKU OD NIERUCHOMOŚCI. ICH PROPOZYCJA MA NA CELU POMÓC MIESZKAŃCOM ELBLĄGA W OBLICZU ROSNĄCYCH KOSZTÓW ŻYCIA ORAZ POPRAWIĆ WARUNKI ROZWOJU BIZNESU, ZWIĘKSZAJĄC KONKURENCYJNOŚĆ MIASTA.

REKLAMA

OGŁOSZENIE WÓJTA GMINY GRONOWO ELBLĄSKIE w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego gminy Gronowo Elbląskie

Na podstawie art. 13i ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130) oraz art. 39 ust. 1 pkt 1 i art. 54 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112)

zawiadamiam o podjęciu przez Radę Gminną w Gronowie Elbląskim uchwały nr VIII.55.2024 z dnia 20 grudnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego gminy Gronowo Elbląskie.

Plan ogólny jest sporządzany dla obszaru całej gminy Gronowo Elbląskie.

Zainteresowani mogą składać wnioski w terminie od 1 czerwca do 31 czerwca 2025 r. do Wójta Gminy Gronowo Elbląskie, który jest organem właściwym do ich rozpatrzenia.

Wniosek można złożyć na formularzu w postaci papierowej lub w formie dokumentu elektronicznego. **Formularz tradycyjny** dostępny jest w sekretariacie Urzędu lub w BIP Urzędu na stronie bipgronowo.warmia.mazury.pl.

Wniosek do projektu planu ogólnego z wykorzystaniem formularza tradycyjnego składa się:

- na piśmie w formie papierowej – w sekretariacie Urzędu Gminy w Gronowie Elbląskim lub na adres Urzędu Gminy w Gronowie Elbląskim, ul. Łączności 3, 82-335 Gronowo Elbląskie,
- w formie elektronicznej – za pomocą środków komunikacji elektronicznej na adres elektronicznej skrzynki podawczej na platformie ePUAP: /UG_Gronowo_Elblaskie/skrzynka, skrzynki do e-doręczeń: AE:PL-89266-33934-JCFVI-16 lub na adres e-mail: gminagronowo@gminagronowo.pl. Wniosek wysyłany na adres e-mail powinien zawierać wniosek w formie załącznika, który opatrzony jest podpisem.

Składający wniosek do projektu planu ogólnego zobowiązany jest wypełnić wszystkie jego pola obowiązkowe oraz wniosek podpisać.

Wyrażając zgodę w oświadczeniu w sprawie korespondencji elektronicznej, składający wniosek musi mieć na uwadze, że jest to bezpośrednio powiązane z podaniem adresu skrytki ePUAP lub adresu do doręczeń elektronicznych.

UWAGA: wnioski złożone po terminie pozostawi się bez rozpoznania.

Więcej informacji można uzyskać:

- w zespole ds. rozwoju gospodarczego,
- na stronie internetowej bipgronowo.warmia.mazury.pl,
- pod nr. telefonu +48 55 231 56 13.

Informacja o przetwarzaniu danych osobowych

Dane osobowe przetwarzane przez nas w związku z realizacją usług świadczonych na mocy powszechnie obowiązujących przepisów prawa pozyskiwane są z poszanowaniem:

- uzyskania zgody zainteresowanych osób fizycznych lub zgody ADO do powierzenia lub udostępnienia danych osobowych,
- zapewnienia zgodności prawnej przetwarzania,
- celów i czynności przetwarzania.

Osobom dostarczającym nam swoje dane osobowe gwarantujemy, iż nie będziemy w jakikolwiek sposób wykorzystywać tych danych do profilowania czy też działań niezgodnych z ww. celami przetwarzania, zarejestrowanymi jako cele uzasadnione prawnie. Państwa dane przechowywane będą przez okres realizowanych przez Urząd zadań, archiwizowane przez okres zgodny z przepisami prawa archiwalnego (ustawy o narodowym zasobie archiwalnym oraz jednolitego rzeczowego wykazu akt), a następnie zostaną trwale usunięte, chyba że umowa, przesłanki merytoryczne (np. okresy przedawnień) lub przepisy prawa określają inne okresy przetwarzania.

OBWIESZCZENIE ogłasza się:

- przez publikację w prasie.
- przez wywieszenie w siedzibie Urzędu.
- przez udostępnienie informacji na stronie internetowej Urzędu oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Urzędu;
- przez wywieszenie ogłoszenia na terenie gminy przez sołtysów wsi.

Wójt Gminy Gronowo Elbląskie
Marcin Słezak

PIERWSZA BEATYFIKACJA NA WARMII

31 MAJA 2025 ROKU TO DATA, KTÓRA NA ZAWSZE ZAPISZE SIĘ W HISTORII WARMII. TEGO DNIA W BRANIEWIE ODBĘDZIE SIĘ WYJĄTKOWA UROCZYSTOŚĆ – WYNIESIENIE NA OŁTARZE 15 SIÓSTR KATARZYNEK, KTÓRE PONIOSŁY MĘCZEŃSKĄ ŚMIERĆ W 1945 ROKU. SIOSTRY NIE TYLKO NW NASZYM REGIONIE ZGINĘŁY, ALE RÓWNIEŻ TU PRZEZ LATA OFIARNIE SŁUŻYŁY POTRZEBUJĄCYM.

Z powodu wycieńczenia, pobicia, chorób, bombardowań, w ewakuowanych transportach z rannymi i z dziećmi, przy łóżkach chorych i w trakcie zesłania w głąb Rosji śmierć poniosły 102 siostry. Ich historie są wzruszające, często niezwykle i bohaterskie. Zostały zachowane we wspomnieniach tych, którzy przeżyli wojenną gehennę. W tej grupie jest 15 szczególnych postaci. Ich wyjątkowość nie polega na wielkich dokonaniach, ale na umiejętności przekraczania własnych ograniczeń w imię wartości, którym były wierne.

Wielkość sióstr katarzynek polegała na tym, że pomimo strachu przed Armią Czerwoną nie uciekły. Wiedziały, że mogą zginąć, ale zostały, by opiekować się chorymi, dziećmi i starszymi, przerażonymi ludźmi. Ich słowa świadczą o niezłomności: „Moje obowiązki – zostać, pomóc chorym i starszym, dzieciom i młodzieży” czy „Lepiej pozwolić się zastrzelić, niż dać się zhańbić”. Ich postawa to bijące serce chrześcijaństwa.



Pierwsze z okrucieństwem żołnierzy Armii Czerwonej spotkały się siostry ze szpitala mariackiego w Olsztynie. Pozostały przy chorych, których nie zdążono ewakuować. 22 stycznia siostra M. Krzysztofa Kłomfass stoczyła heroiczną walkę w obronie czystości, a siostra M. Liberia Domnick podzieliła okrutny los swoich małych podopiecznych. Zginęły,

walcząc o miłość swego życia i sens swojej misji. Inna grupa z tego szpitala po pobiciach i gwałtach została wywieziona do pracy w radzieckich obozach. Męczeństwo trzech z nich było szczególnie gorzkie, lecz przyjęte heroicznie i z wielką miłością do Jezusa. Troszcząc się o innych zesłańców, zmarły w drodze na Syberię siostra M. Maurycja Margenfeld 7 kwiet-

nia w obozie w Tule, siostra M. Leonis Müller 5 czerwca w nieznanej miejscowości, a siostra M. Tiburtia Mischke 10 sierpnia w Osanowie. 27 stycznia Armia Czerwona wkroczyła do Kętrzyna. Pracujące tam siostry M. Sekundina Rautenberg i M. Adelgard Bönigk postanowiły pozostać z tymi, którzy nie dali rady lub nie mieli dokąd uciekać. Wiernie trwały do końca

na swoim miejscu posługi. Obie zginęły poddane torturom.

W obronie ślubowanej Bogu czystości 2 lutego swoje życie oddały trzy katarzynki z Lidzbarka Warmińskiego. Wspólnota sióstr zgromadzona w zakonnym refektarzu doświadczyła bicia i upokorzeń. Siostry wołały zginąć, niż oddać się w ręce żołnierzy. Śmierć od kul z karabinu poniosły siostry M. Aniceta Skibowska, M. Gebharda Schröter i M. Sabina Angrick.

Siostry z zakładu dla chorych w Ornece, zmuszane przez niemieckich żołnierzy do ewakuacji, nie zgodziły się opuścić najciężiej chorych, w tym trzech chorych na gruźlicę współsióstr, i pozostały z nimi, stawiając czoła wejściu wojsk Armii Czerwonej oraz wszystkim konsekwencjom. Od 14 lutego trzy najbardziej chore siostry po doświadczeniu okrutnego znęcania się nad nimi i pobicia, z licznymi ranami przez długie tygodnie zamieniały cierpienia fizyczne i duchowe na świadome zawierzenie

Bogu. Zmarły bez słowa skargi siostra M. Bona Pestka (1 maja), siostra M. Gunhilda Steffen (30 maja) i siostra M. Rolanda Abraham (25 czerwca).

Przygotowania do historycznego wydarzenia, którym jest obecna beatyfikacja, rozpoczęły się już w 1997 roku. Wcześniej śmierć męczennic była tematem zakazanym przez komunistyczne władze. Impulsem do działania stały się słowa papieża Jana Pawła II, który mówił o męczennikach XX wieku, podkreślając, że Kościół nie może o nich zapomnieć.

To sprawiło, że siostry katarzynki zaczęły wydobywać na światło dzienne liczne świadectwa, zarówno te spisane niedługo po wojnie, jak i te zarejestrowane na bieżąco. W 2004 roku rozpoczął się proces diecezjalny, który trwał dwa lata, a następnie dokumentacja została przekazana do Stolicy Apostolskiej.

Procedura zakończyła się w ubiegłym roku, a data beatyfikacji została wyznaczona na 31 maja 2025 roku.

JAN BERDYCKI

CO PO BEATYFIKACJI?

Beatyfikacja sióstr katarzynek 31 maja w Braniewie będzie szczególnym momentem, ale jak podkreśla siostra Angela Krupińska CSC, to dopiero początek duchowego świętowania

i upamiętniania męczeńskich sióstr. — W dniu beatyfikacji przewidziano odsłonięcie obrazu beatyfikacyjnego oraz uroczyste, procesyjne wniesienie relikwiarza, wykonanego

z oksydowanego srebra z fragmentami bursztynów. W relikwiarzu znajdzie się między innymi krzyż z grobu siostry Krzysztofy oraz fragmenty habitów z ekshumacji — mówi siostra Krupińska.

Podkreśla, że choć w dniu beatyfikacji nie przewidziano przekazywania relikwii do parafii, będzie ku temu okazja później. — Wszystkich chętnych zapraszamy do kontaktu z nami, siostrami

katarzynkami w Braniewie, i wtedy umówimy termin przekazania relikwii. Już mamy zaplanowane pierwsze uroczystości w czerwcu: 8 czerwca wniesienie relikwii do szpitala miejskiego

w Olsztynie, 15 czerwca do parafii w Tolkmicku, skąd pochodzi jedna z męczennic, a 22 czerwca do parafii w Gdańsku, gdzie zginęła kolejna z sióstr — informuje.

JB

ARCYBISKUP METROPOLITA WARMIŃSKI ZAPRASZA

Ksiądz arcybiskup Józef Górzyński, metropolita warmiński, zaprasza raz jeszcze wszystkich kapłanów, osoby życia konsekrowanego i wszystkich wiernych do udziału w uroczystości beatyfikacyjnej siostry Marii Krzysztofy Kłomfass i 14 jej towarzyszek.

Drodzy Diecezjanie! W najbliższą sobotę, 31 maja, o godzinie 11 na placu przy bazylice św. Katarzyny w Braniewie odbędzie się pierwsza w historii beatyfikacja na terenie naszej archidiecezji warmińskiej. Zostanie

wyniesionych na ołtarze 15 sióstr ze Zgromadzenia Sióstr św. Katarzyny, które zginęły podczas II wojny światowej. Większość z nich pochodziła z rodzin zamieszkujących na terenie Warmii, Mazur i Powiśla. Zapraszam raz jeszcze

kapłanów, osoby życia konsekrowanego i wszystkich wiernych do udziału w tej ważnej uroczystości. W wielu parafiach są jeszcze wolne miejsca w autokarach. Z Olsztyna do Braniewa wyjedzie także dodatkowy pociąg.

Niech nasz udział w uroczystości beatyfikacyjnej będzie świadectwem naszej wiary, ale i okazją do wyrażenia wdzięczności za dar nowych błogosławionych. Bardzo proszę o modlitwę w intencji beatyfikacji i jej błogosławionych owoców.

Z pasterskim błogosławieństwem
ARCYBISKUP JÓZEF GÓRZYŃSKI
METROPOLITA WARMIŃSKI

Uroczystość będzie także transmitowana przez stronę internetową „Dziennika Elbląskiego” i archidiecezji warmińskiej.



Fot. Andrzej Strzemecki

ODDAŁY SWOJE ŻYCIE ZA WIARĘ

W WIĘKSZOŚCI URODZONE NA WARMII, W WIELODZIETNYCH RODZINACH, Z ODDANIEM SŁUŻYŁY JAKO PIELEŃNIARKI I NAUCZYCIELKI. POMIMO NAZISTOWSKICH SZYKAN BYŁY WIERNE POWOŁANIU. PO WKROCZENIU ARMII CZERWONEJ SIOSTRA KRZYSZTOFA KLOMFASS I JEJ 14 TOWARZYSZEK PODZIELIŁY LOS TYCH, KTÓRYMI SIĘ OPIEKOWAŁY. GINĘŁY, BRONIĄC LUDZI, MODLĄC SIĘ ZA PRZEŚLADOWCÓW.

Marta Klomfass (s. Krzysztofa)

Urodzona 19 sierpnia 1903 r. w Raszagu na Warmii, wielodzietnej rodzinie o niemiecko-polskich korzeniach. Wesola i lubiana. W 1922 r. wstąpiła do katarzynek, gdzie po dwuletniej szkole pielęgniarskiej rozpoczęła nowicjat (1926 r.) i złożyła śluby (1928 r.). Pracowała jako pielęgniarka m.in. w Olsztynie, Fromborku i Bartągu. Od 1939 r. była asystentką na bloku operacyjnym szpitala mariackiego w Olsztynie i dyrektorką tamtejszej szkoły pielęgniarskiej. Sumienna, oddana chorym, zdarem łatwego nawiązywania relacji. Zginęła 22 stycznia 1945 r. w szpitalu mariackim w Olsztynie, broniąc się przed gwałtem ze strony żołnierzy Armii Czerwonej.

Maria Domnick (s. Liberia)

Urodzona 12 października 1904 r. k. Klewna. Córka leśniczego. Zamiast spośród wielu adoratorów i miłości do dzieci wybrała życie zakonne, wstępując do katarzynek ok. 1926/27 r. Po szkole pielęgniarskiej w Królewcu rozpoczęła nowicjat (s. Liberia), składając pierwsze śluby w 1932 r. Pracowała jako pielęgniarka środowiskowa w Trzcielu i Sztumie. Od 1939 r. była drugą instrumentariuszką wolsztyńskim szpitalu mariackim, zajmowała się też dziećmi. W czasie wojny potajemnie dokarmiała jeńców. Pomagała ewakuacji oddziału dziecięcego, koczującego na mrozie na dworcu. Zginęła 22 stycznia 1945 r. w Olsztynie, zastrzelona na ulicy, gdy wschlonie dzieci płakały z zimna i głodu, a ona szukała dla nich jedzenia i picia.

Anna Margenfeld (s. Maurycja)

Urodzona 24 kwietnia 1904 r. w Sawitach k. Bra-

niewa, w rodzinie rolniczej. Jako dziewczynka grywała w teatrze amatorskim. Powołanie zrodziło się w szkole gospodarstwa domowego siostr katarzynek w Ornece. Wstąpiła do zgromadzenia w 1927 r., w 1930 r. rozpoczęła nowicjat (s. Maurycja), śluby złożyła w 1932 r. Pracowała jako pielęgniarka w berlińskim szpitalu św. Gertrudy, gdzie pacjenci nazywali ją aniołem. Po kursie dietyki została głównym dietetykiem w olsztyńskim szpitalu. W 1945 r. pozostała z chorymi. Po wkroczeniu Armii Czerwonej, gwałcona, bita, trafiła do więzienia, a następnie na zesłanie do łagru w Tule. Tam pracowała z najcięższymi chorymi. Zmarła na tyfus 7 kwietnia 1945 r., ofiarowując cierpienie Bogu i przebaczenie.

Käthe Elizabeth Müller (s. Leonis)

Urodzona 3 lutego 1913 r. w Gdańsku, w mieszanej wyznaniowo rodzinie kupieckiej. Käthe była niezwykle zdolna: grała na fortepianie, miała talent do matematyki i języków, interesowała ją literatura i sztuka. Mimo sprzeciwu rodziców sama zarobiła na posag i wstąpiła do katarzynek w Braniewie w 1932 r. W 1936 r. rozpoczęła nowicjat (s. Leonis), śluby złożyła w 1938 r. Pracowała jako nauczycielka. Zrezygnowała ze studiów farmaceutycznych w Królewcu z powodu nazistowskiej ideologii. W szpitalu mariackim w Olsztynie od 22 stycznia 1945 r. była gwałcona i torturowana, doznała pęknięcia czaszki. Przeszła piekło więzienia i zesłania do Rosji. Zmarła 5 czerwca 1945 r. z powodu urazów i wycieńczenia z głodu, oddając cierpienie Bogu i przebacząc oprawcom.

Cecylia Mischke (s. Tiburtia)

Urodzona 27 października 1888 r. w Krokowie na Warmii. Już jako osiemnastolatka, w 1907 r., wstąpiła do zgromadzenia katarzynek. W nowicjacie otrzymała imię Tiburtia. Po ślubach rozpoczęła 12-letnią pracę jako pielęgniarka w szpitalu w Biskupcu. W 1921 r. przeniesiona do Klewek, gdzie zajmowała się opieką ambulatoryjną i dbała o kościół. 21 stycznia 1945 r. znalazła się w szpitalu mariackim w Olsztynie, akurat w dniu wkroczenia radzieckich wojsk. Tam została wielokrotnie zgwałcona, pobita i obrabowana (grożono jej obcięciem palca). Następnie wraz z innymi siostrami trafiła do więzienia, potem do obozu przejściowego w Ciechanowie, a następnie do bydłowego wagonu, jadącego w głąb Rosji, gdzie ludzie umierali na stojąco. W łagrze w Tule mimo braku środków wspierała umierających na tyfus i czerwone, biorąc na siebie najcięższe prace. Zmarła na tyfus 7 sierpnia 1945 r. w miejscowości Ossanowa, modląc się za innych.

Barbara Rautenberg (s. Sekundina)

Urodzona 23 grudnia 1887 r. we wsi Gologóra k. Świątek, w zamożnej rodzinie gospodarzy. Podobnie jak jej dwie starsze siostry, wybrała życie zakonne, wstępując do katarzynek w 1909 r. Po ślubach w 1912 r. została pielęgniarką w Berlinie. W czasie I wojny światowej zoddaniem opiekowała się rannymi różnych narodowości, za co otrzymała Srebrny Krzyż Kawalerów Maltańskich. Po 1922 r. pracowała w Prusach Wschodnich: w Olsztynie, Królewcu i Kętrzynie.

W Kętrzynie wspólnie z s. Adelgard zajmowała się opieką ambulatoryjną, troską o kościół i grą na organach. Posiadała ogromne doświadczenie medyczne. Mówiono, że leczy lepiej niż lekarz. Była niezwykle oddana chorym. W obliczu nadchodzącej Armii Czerwonej zdecydowała się zostać z ludnością. Zginęła 27 stycznia 1945 r. w Kętrzynie. Po długim i upokarzającym przesłuchaniu oraz gwałcie została przywiązana do samochodu własnym dużym różańcem i ciągnięta po ulicach miasta.

Agata Eufemia Bönick (s. Adelgard)

Urodzona 5 lutego 1900 r. w Starym Targu na Powiślu, w rodzinie nauczyciela. Prawdopodobnie w 1924 r. wstąpiła do katarzynek. Z przygotowaniem pedagogicznym po ślubach w 1926 r. pracowała z młodzieżą w konwikcie dla chłopców w Braniewie, w domu dziecka dla chłopców w Lidzbarku Warmińskim, a następnie wśród dziewcząt zaniebanych moralnie w Braniewie. Zachowały się ciepłe wspomnienia o niej jej uczniów i podopiecznych. W 1940 r. trafiła do Kętrzyna, gdzie współpracowała z s. Sekundiną w opiece ambulatoryjnej, grała na organach i troszczyła się o kościół. Zginęła 27 stycznia 1945 r. w Kętrzynie, podobnie jak s. Sekundina, po przesłuchaniu i gwałcie, ciągnięta za samochodem ulicami miasta.

Klara Skibowska (s. Aniceta)

Urodzona 12 sierpnia 1882 r. w Bartągu k. Olsztyna. Miała bardzo wesołe usposobienie, wносиła radość do domu. W 1902 r. wstąpiła do zgromadzenia katarzynek. Po ślubach w 1905 r. wysłana do pra-

cy pielęgniarskiej w Elblągu, Olsztynie i Berlinie. W czasie I wojny światowej opiekowała się chorymi w wojskowym lazarecie w Berlinie. Za swoją pracę wśród rannych odznaczona medalem zasługi Czerwonego Krzyża. W kolejnych latach była przenoszona, wreszcie osiadła w Lidzbarku Warmińskim, gdzie przez 11 lat z wielkim oddaniem pracowała jako pielęgniarka ambulatoryjna, odwiedzając chorych w domach. Gdy Armia Czerwona wkraczała na Warmię, siostry z Lidzbarka, choć mogły uciec, zdecydowały się zostać z ludźmi szukającymi u nich schronienia. Zginęła 2 lutego 1945 r. w klasztornej refektarzu w Lidzbarku Warmińskim, zastrzelona, gdy broniła się przed wyciągnięciem z grupy przez żołnierzy pładrujących klasztor.

Maria Schröter (s. Gebharda)

Urodzona 1 grudnia 1886 r. w Karszewie, w zamożnej rodzinie warmińskich gospodarzy. Decyzję o wstąpieniu do katarzynek podjęła przed I wojną światową, mając już dyplom pielęgniarski. W 1914 r. rozpoczęła nowicjat (s. Gebharda). W związku z wojną przez trzy lata zajmowała się rannymi we Wrocławiu. Śluby złożyła w 1918 r., po czym skierowana została do Lidzbarka Warmińskiego, gdzie opiekowała się starszymi, pracowała w kuchni i z dziewczętami mieszkającymi w pensjonacie. 2 lutego 1945 r., podczas pądrowania lidzbarskiego klasztoru przez radzieckich żołnierzy, s. Gebharda znalazła się w refektarzu w grupie siostr szykanowanych przez pijanych żołdatów. Była świadkiem śmierci s. Anicety. Zaczęła modlić się przy konającej, czym tak rozwścieczyła jednego

z żołnierzy, że oddał kolejny strzał. Siostra Gebharda zginęła natychmiast, trafiona prosto w serce.

Rosalia Angrick (s. Sabinella)

Urodzona 29 września 1880 r. prawdopodobnie w Dąbrowie, w zamożnej rodzinie rolniczej. Wcześniej zapragnęła wstąpić do klasztoru (1899 r.), w 1900 r. rozpoczęła nowicjat (s. Sabinella), a śluby złożyła w 1902 r. Po ukończeniu pielęgniarstwa w 1913 r. rozpoczęła pracę w szpitalu. Po wojnie, w 1923 r., zorganizowała nowy dom zakonny w Sątupach, doprowadzając tam elektryczność. W 1926 r. trafiła do Lidzbarka Warmińskiego, gdzie pozostała do końca życia, opiekując się dziewczętami licealnymi. W 1939 r. została przełożoną głównego klasztoru. Była zaradna, świetnie zorganizowana, a jednocześnie ciepła i matczyna. Pod koniec wojny czuła się odpowiedzialna za bezpieczeństwo uchodźców w klasztorze, dlatego nie zdecydowała się na ewakuację ani zdjęcie habitu. Zginęła 2 lutego 1945 r. w klasztornej refektarzu w Lidzbarku, zastrzelona w czasie zamieszania i szarpaniny, gdy broniła najmłodszych siostr przed radzieckimi żołnierzami.

Anna Pestka (s. Bona)

Wiele wskazuje na to, że знаła tylko swoje imię, nazwisko i rok urodzenia – 1905; być może była sierotą lub dzieckiem porzuconym. W 1929 r. została przyjęta do nowicjatu siostr katarzynek, przyjmując imię Bona. W 1932 r. złożyła śluby i rozpoczęła pracę w administracji szpitala mariackiego w Olsztynie – pracowała cicho, ale bardzo

wydajnie. Zachorowała na gruźlicę, leczyla się w Olsztynie i Ornece. Prawdopodobnie w 1944 r. jej stan się pogorszył. Kiedy Armia Czerwona wkroczyła do Ornety 15 lutego 1945 r., była leżąca i wymagała intensywnej opieki. Siostry nie opuściły chorych. Rosjanie odnaleźli trzy ciężko chore siostry, w tym s. Bonę. Zaatakowali je, cięli bagnietami i znęcali się w niesłychany sposób. Odchodziła powoli. Zmarła 1 maja 1945 r., ofiarowując cierpienie Bogu.

Dorothea Steffen (s. Gunhilda)

Urodzona 2 września 1918 r. w Woli Wilnickiej. Wstąpiła do zgromadzenia katarzynek jako 19-latką, w 1937 r. przyjęła imię Gunhilda. Była osobą promieniującą szczęściem. Siostry przygotowywały ją do pracy wychowawczej. Pierwsze śluby składała w październiku 1939 r. w atmosferze wojny. Pracowała jako nauczycielka w przedszkolu i szkole, lecz musiała porzucić pracę z powodu nazistowskich ograniczeń. Zajęła się administracją w szpitalu w Olsztynie. Zaraziła się gruźlicą, leczyla się w Lidzbarku Warmińskim i w Ornece, gdzie zapamiętano ją jako dobrą siostrę, chętnie pomagającą innym chorym. Pod koniec 1944 r. przechodziła ostre stadium choroby. 15 lutego 1945 r. w Ornece, odnaleziona w piwnicy przez Armię Czerwoną, została zgwałcona, brutalnie pobita i postrzelona. Kula przeszła przez klatkę piersiową. Znalaziona w kałuży krwi, cierpiała straszliwy ból. Zmarła 30 maja 1945 r., zawierając cierpienie Bogu i przebacząc swoim oprawcom.

Maria Abraham (s. Rolanda)

Urodzona 17 czerwca 1914 r. w Tolkmicku, w rodzinie ubogiego marynarza. Od dzieciństwa związana z Sodalitą Mariańską. W wieku 18 lat sama zapracowała na posag, aby wstąpić do zgromadzenia katarzynek, choć początkowo spotkała się z odmową. Dzięki poręczeniu została przyjęta. Użyła dyplom pielęgniarki.



Siostra Krzysztofa Klomfass i jej 14 towarzyszek ze Zgromadzenia św. Katarzyny

ski, w 1936 r. przyjęła imię Rolanda, a śluby złożyła w 1938 r. Rozpoczęła pracę w szpitalu ortopedycznym we Fromborku jako pielęgniarka-masażystka, zwracając uwagę w swojej pracy na profesjonalizm i relacje z pacjentami. W 1940 r. szpital przejęli naziści. Prawdopodobnie

w 1943 r. zachorowała na gruźlicę i leczyla się w Ornece. 15 lutego 1945 r., po wkroczeniu Armii Czerwonej, odnaleziona w piwnicy z dwiema innymi chorymi siostrami. Została poddana długim, brutalnym torturom, połączonym z gwałtami i biciem. Siostry, które ją znalazły, były wstrząś-

nięte. Umierała w bólu przez 19 tygodni. Odeszła 25 czerwca 1945 r. z cierpliwością i oddaniem Bogu.

Jadwiga Fahl (s. Caritina)

Urodzona 10 marca 1897 r. w Mielskiej Woli, w rodzinie nauczyciela. Podobnie jak jej dwie starsze siostry,

wstąpiła do zgromadzenia katarzynek. Utalentowana, otrzymała przygotowanie do zawodu nauczycielskiego, przyjmując imię zakonne Caritina. Śluby złożyła w 1912 r. i rozpoczęła pracę w Braniewie, w pensjonacie dla dziewcząt. W czasie I wojny światowej z konieczności pracowała jako

pielęgniarka. Od 1917 r. ponownie zajęła się nauczaniem w Kętrzynie, ucząc muzyki, prac kobiecych, prowadząc amatorskie teatry i Sodalitę Mariańską. W 1931 r. objęła funkcję sekretarki generalnej zgromadzenia, a później pełniła inne odpowiedzialne funkcje, mierząc się z nazistowskimi prześladowaniami. Ewakuowana z Braniewa 24 lutego 1945 r. do Gdańska. 28 marca Armia Czerwona wkroczyła do miasta. Na początku czerwca, broniąc młodych sióstr przed radzieckimi żołnierzami, została dotkliwie pobita. Zmarła kilka dni później, 6 czerwca 1945 r., ofiarowując życie Bogu.

Maria Rohwedder (s. Xaveria)

Urodzona 25 maja 1882 r. w zamożnej ziemiańskiej rodzinie. Po maturze pracowała jako nauczycielka i guwernantka. Odrzuciła propozycję małżeństwa i w 1904 r. wstąpiła do zgromadzenia katarzynek, przyjmując imię Xaveria. Śluby złożyła w 1907 r., rozpoczynając pracę wychowawczą w pensjonacie dla dziewcząt w Braniewie, gdzie uczennice nazywały ją ciocią X. W wieku 40 lat przejęła odpowiedzialność za formację wstępną sióstr, wychowując m.in. siostry Krzysztofę i Liberię. Od 1925 r. pełniła odpowiedzialne funkcje w zarządzie generalnym zgromadzenia, heroicznie broniąc chorych przed nazistowską eksterminacją. Przetrwała dramat związany z wkroczeniem Armii Czerwonej na Warmię. We wrześniu 1945 r. wróciła do Dobrego Miasta, lecz z uwagi na wiek i brak znajomości polskiego wyjechała do Berlina. Pod koniec listopada 1945 r. w bydlęcym wagonie została zaatakowana i zgwałcona przez radzieckiego żołnierza. Skatowana, zmarła w Pile, modląc się przed śmiercią za swojego oprawcę.

OPR. JB

Na podstawie: S.M. Angela Krupińska CSC, „Pod prąd, pod wiatr i pod fale. Droga sióstr katarzynek, warmińskich męczennic”, Kraków, 2023.

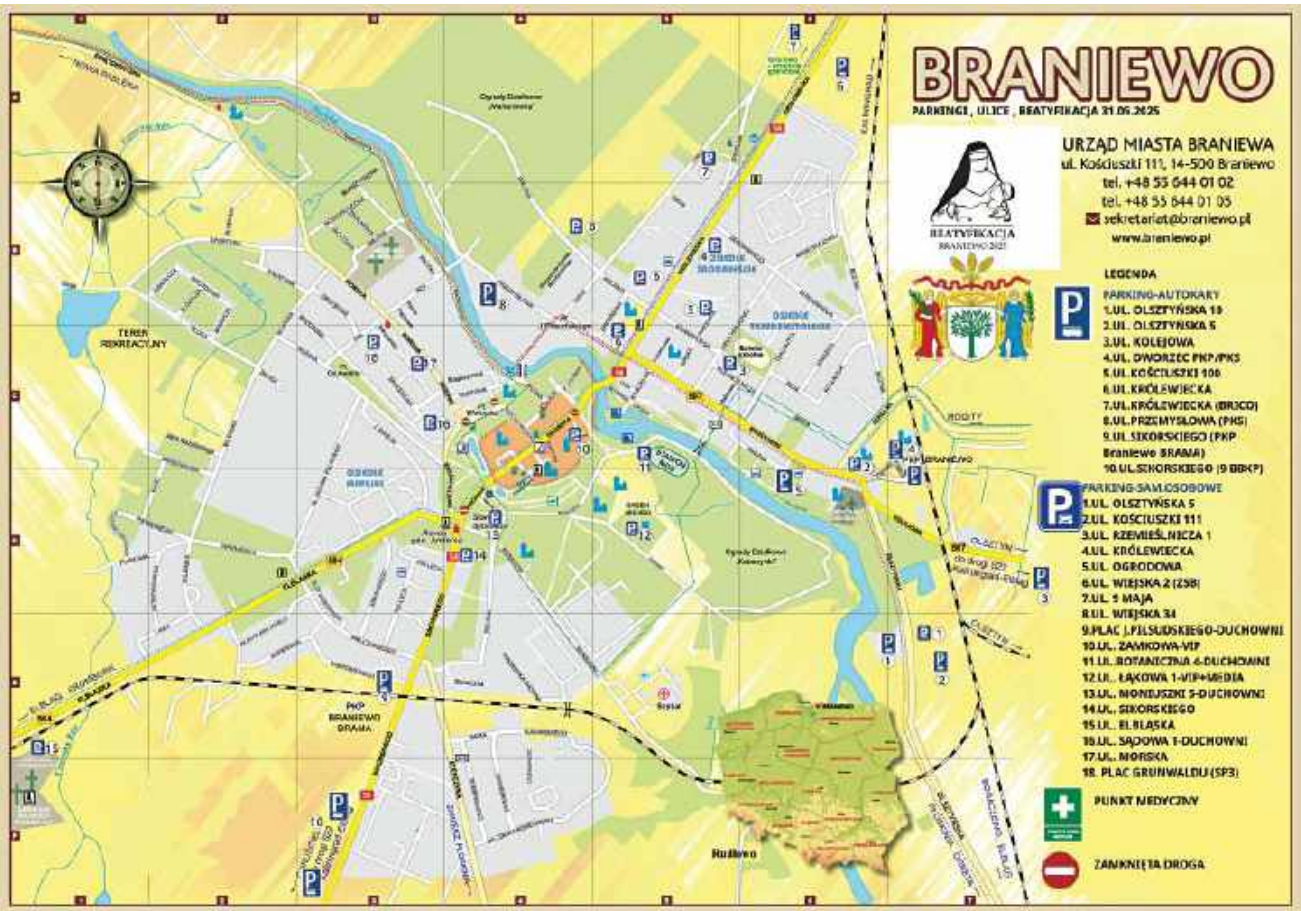
PROGRAM UROCZYSTOŚCI

UROCZYSTOŚCI ODBĘDĄ SIĘ PRZED BAZYLIKĄ PW. ŚW. KATARZYNY ALEKSANDRYJSKIEJ, GDZIE PRZYGOTOWANO OKOŁO 6000 MIEJSC SIEDZĄCYCH: 4000 W GŁÓWNYM SEKTORZE I 2000 W MIEJSKIM AMFITEATRZE, GDZIE USTAWIONY BĘDZIE TELEBIM. WPUSZCZANIE DO SEKTORÓW ROZPOCZNIE SIĘ O GODZINIE 8 I NIE BĘDZIE WYMAGAŁO KART WSTĘPU – MIEJSCA BĘDĄ ZAJMOWANE WEDŁUG KOLEJNOŚCI PRZYBYCIA. ORGANIZATORZY PROSZĄ, BY DOTRZEĆ NA MIEJSCE NAJPÓŹNIEJ DO GODZINY 9.45.

Dla pielgrzymów przygotowano liczne udogodnienia. Na terenie Braniewa funkcjonować będą punkty gastronomiczne, strefy sanitarne i informacyjne. Koła gospodyń wiejskich zadbają o poczęstunek. Szczegółowe informacje o miejscach parkowania będą dostępne u koordynatorów na parkingach, w tym na terenie jednostki wojskowej w Braniewie. Do Braniewa można dojechać autokarami, busami i prywatnymi samochodami.

mi. Dla zmotoryzowanych przygotowano parkingi zabezpieczone przez OSP, WOT i harcerzy. Organizatorzy apelują do pielgrzymów o cierpliwość, punktualność i współpracę z wolontariuszami. To nie tylko logistyczne wyzwanie, ale przede wszystkim duchowe spotkanie, które pozwala oddać hołd męczennikom i dać świadectwo wiary.

PROGRAM UROCZYSTOŚCI
30 maja, piątek:
wigilia beatyfikacji w kościele św. Antoniego – nabożeństwo



majowe (17), msza św. z kazaniem (18.15), czuwanie i apel maryjny.

31 maja, sobota:
godzina 8 – otwarcie sektorów (wejście bez kart wstępu, miejsca według

kolejności przybycia)
godzina 10 – program religijno-artystyczny
godzina 11 – msza św. beatyfikacyjna pod przewodnictwem kardynała Marcela Semeraro
godzina 17 – dziękczynienie

z udziałem wspólnoty Wierzących Miłosierdzia
godzina 18.30 – koncert Elbląskiej Orkiestry Kameralnej.

Duchowe przeżycie
Przyjazd na beatyfikację to nie tylko uczestnictwo

we mszy św., ale także duchowe przygotowanie i świadectwo wiary. Siostry katarzynki, które oddały życie, są symbolem wierności, odwagi i chrześcijańskiego serca.

KRYŚCIŃSKI STANISŁAW

DODATKOWE POŁĄCZENIE KOLEJOWE

Dla pielgrzymów przygotowano 31 maja dodatkowe połączenie kolejowe. Pociąg relacji Olsztyn Główny – Braniewo

wyruszy o godz. 6.34 i zatrzyma się w Dobrym Mieście, Orneć i Pieniężnie (będzie mieć też techniczny postój w Gutkowie). Przyjazd do

Braniewa przewidziany jest na godz. 8.28. Powrót pociągu nastąpi o godz. 15.35, a przyjazd do Olsztyna planowany jest o 17.24. Cena

biletu w jedną stronę wynosi 29,70 zł (obowiązują ulgi ustawowe). Bilety można nabyć w kasach biletowych i u obsługi pociągu.

Ponadto kursować będą pociągi zgodnie z rozkładem: Olsztyn Główny (8.16) – Braniewo (10.08) Olsztyn Główny (12.33)

– Braniewo (14.24) Braniewo (10.38) – Olsztyn Główny (12.31) Braniewo (14.48) – Olsztyn Główny (16.46). **KS**

ZMIANY W RUCHU DROGOWYM

W związku z organizacją uroczystości beatyfikacyjnej w Braniewie mieszkańcy miasta i okolic do 31 maja 2025 roku powinni przygotować się na utrudnienia w ruchu drogowym i zmianę w parkowaniu. Całkowicie wyłączony z użytkowania jest miejski parking przy głównym

wejściu do bazyliki pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Braniewie. Od 28 maja zamknięta jest dalsza część parkingu na placu przy bazylice, przygotowywana do instalacji ołtarza i innych elementów związanych z uroczystościami. Wyjątek będzie czyniony jedynie dla uczestników pogrzebów odbywających się w bazylice.

30-31 maja obowiązować będą dodatkowe ograniczenia na miejskich i przydrożnych parkingach w całym Braniewie. Kulminacja utrudnień nastąpi 31 maja w godzinach 8-15. W tym czasie nastąpi zamknięcie kłuczkowych ulic: DK54 od ronda Andersa w kierunku ul. Fromborskiej, dro-

ga na plac Strażacki, plac Wolności (od ronda przy sądzie rejonowym), droga nr 202014N – ulica Kromera oraz droga nr 2311N – ul. Stanisława Hożjusza. Ruch będzie kierowany objazdami. Proponowane objazdy obejmują m.in. rondo Andersa, ul. Świętojańska, plac Grunwaldzki, ul. PCK,

ul. Przemysławską, ul. Józefa Piłsudskiego, ul. Królewiecką i ul. Kościuszki, a także alternatywne trasy w okolicach ronda Andersa, ul. Moniuszki, ul. Zielonej i ul. Gdańskiej. Komenda Powiatowa Policji w Braniewie będzie czuwać nad organizacją objazdów i porządkiem drogowym w mieście. Or-

ganizatorzy: Kuria Archidiecezji Warmińskiej i Urząd Miasta Braniewa apelują do mieszkańców o to, by zwrócili uwagę na zmiany i unikali 30 i 31 maja parkowania w okolicach placu Brandysa, miejskiego amfiteatru im. Henryka Mrozińskiego oraz okolicznych ulic.

KRYŚCIŃSKI STANISŁAW

JA, ŻOŁNIERZ WOJSKA POLSKIEGO!

PONAD CZTERDZIESTU NOWYCH ŻOŁNIERZY WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ WYPOWIEDZIAŁO W SOBOTĘ W BRANIEWIE SŁOWA PRZYSIĘGI WOJSKOWEJ. UROCZYSTOŚĆ BYŁA ZWIĘCZNIENIEM SZESNASTODNIOWEGO SZKOLENIA, DZIĘKI KTÓREMU MOGLI DOŁĄCZYĆ DO 4 WARMIŃSKO-MAZURSKIEJ BRYGADY OBRONY TERYTORIALNEJ.

Ja żołnierz Wojska Polskiego, przysięgam...” – to pierwsze słowa roty przysięgi wojskowej, którą składa każdy polski żołnierz rozpoczynający służbę. 24 maja w Braniewie złożyli ją terytorialsi dołączający do 4 Warmińsko-Mazurskiej Brygady Obrony Terytorialnej.

– Mogą być dumni z tego, że dołączają do największej z brygad OT w Polsce. Jednak to nie liczba żołnierzy stanowi o sile naszej formacji. Kluczowe są kompetencje, charakter i zaangażowanie – mówił do uczestników uroczystości płk Jarosław Kowalski, dowódca 4 WMBOT.

– Było bardzo dużo emocji, bardzo duże wzruszenie. Ciężko było utrzymać nerwy na wodzy – przyznał szeregowy Aleksander, jeden z ponad czterdziestu ochotników, którzy w sobotę zostali pełnoprawnymi terytorialsami. Zanim stanęli na placu apelowym 43 Batalionu Obrony Pogranicza w Braniewie, przeszli szesnastodniowe szkolenie podstawowe, stanowiące przepustkę do służby w Wojskach Obrony Terytorialnej.

Szeregowy Aleksander jest jednym z tych uczestników, którzy ukończyli je z najlepszym wynikiem: – Trzeba było pokazać, że chce się coś zrobić, że chce się osiągnąć najwyższe wy-

niki. Staralem się na każdym zajęciach dać z siebie jak najwięcej i myślę, że to zostało docenione.

Szeregowy Marta, która także została wyróżniona za wyniki uzyskane podczas szesnastki, pytana o najtrudniejszy element szkolenia, odpowiedziała: – Nauka strzelania. To było najbardziej wymagające dla mnie. Naprawdę dało się we znaki. Jednak się przemogłam i uzyskałam wynik dziewięć na dziesięć.

Droga do dwóch belek i dalej

Szesnastka, którą nowi terytorialsi mają za sobą, to dopiero początek ich szkolenia w WOT. Całe potrwa trzy lata. W tym czasie każdy żołnierz musi spędzić minimum dwa dni w miesiącu na tak zwanym szkoleniu rotacyjnym. Raz w roku przechodzi też kilkunastodniowe szkolenie zintegrowane. Tę część służby każdy z nowych terytorialsów odbędzie w jednym z pięciu batalionów 4 WMBOT: w Giżycku, Morągu, Braniewie, Elku albo Olsztynie.

Co ważne, służbę wojskową żołnierze OT mogą łączyć z pracą lub nauką w środowisku cywilnym. I cały czas się rozwijać.

– Będą się szkolili, wspierani przez nowoczesny i profesjonalny system szkoleniowy, jaki Wojska Obrony Terytorialnej wypracowały przez osiem lat swojego istnienia. To dzięki niemu terytorialsi są „zawsze gotowi, zawsze blisko” – podkreślał w Braniewie płk Jarosław Kowalski.

Kiedy nowi terytorialsi składali przysięgę, nieopodal placu apelowego braniewskiego batalionu trwał egzamin kończący „Sondę”, czyli kurs podoficerski. Jego uczestnikami byli żołnierze czwartej brygady, którzy po ponad dwóch miesiącach szkolenia przystąpili do sprawdzianu weryfikującego ich wiedzę i praktyczne umiejętności. Uzyskanie pozytywnego wyniku oznacza dla nich zdobycie upragnionych dwóch belek na pagonach, czyli promocję na pierwszy stopień podoficerski – kaprała.

ZESPÓŁ PRASOWY 4 WMBOT



REKLAMA

BURMISTRZ MIASTA BRANIEWA

informuje, że w siedzibie Urzędu Miasta Braniewa, ul. Kościuszki 111, i na stronie www.bip.braniewo.pl na okres 21 dni zostało wywieszone zarządzenie Burmistrza Miasta Braniewa nr 79/2025 z dnia 27 maja 2025 r. w sprawie ogłoszenia wykazu nieruchomości przeznaczonych do sprzedaży w drodze bezprzetargowej.

5825se2r-a-M

BURMISTRZ MIASTA BRANIEWA

informuje, że w siedzibie Urzędu Miasta Braniewa, ul. Kościuszki 111, oraz na stronie www.bip.braniewo.pl na okres 21 dni zostało wywieszone zarządzenie nr 78/2025 z dnia 26.05.2025 r. w sprawie ogłoszenia wykazu nieruchomości przeznaczonych do sprzedaży w drodze bezprzetargowej na rzecz użytkownika wieczystego.

5725se2r-a-M

BURMISTRZ PASŁĘKA

informuje, że na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miejskim w Pasłęku (II piętro) został wywieszony wykaz przeznaczonych do sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Miasta i Gminy Pasłęk. Wykaz wywieszono od 30.05.2025 r. do 20.06.2025 r. i zamieszczono na stronach internetowych urzędu: <https://paslek.pl/> oraz <https://bip.paslek.pl/>.

10025see1-a-M

przetarg

BURMISTRZ MIASTA BRANIEWA

ogłasza

pierwszy przetarg ustny nieograniczony

na sprzedaż nieruchomości gruntowych niezabudowanych o numerach 180/17 oraz 180/18 położonych w Braniewie, przy al. Wojska Polskiego w obrębie nr 6, pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną, mających urządzoną w Wydziale Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Braniewie księgę wieczystą nr EL1B/00031046/0.

Działka nr 180/17 o pow. 0,1088 ha.

Działka nr 180/18 o pow. 0,0799 ha.

Cena wywoławcza 380 000,00 zł, wadium 60 000,00 zł.

Przetarg odbędzie się w dniu 08.07.2025 r. o godz. 10.00 w sali konferencyjnej Urzędu Miasta Braniewa, ul. Kościuszki 111 (pokój nr 25).

Warunkiem przystąpienia do przetargu jest wniesienie wadium najpóźniej do dnia 01.07.2025 r. na rachunek bankowy Urzędu Miasta Braniewa prowadzony w Braniewsko-Pasłęckim Banku Spółdzielczym Oddział w Braniewie, nr 69 8313 0009 0036 9006 2000 0040.

Szczegółowe informacje o przetargu: pokój nr 26, tel. 55 644 01 10. Ogłoszenie umieszczono na tablicach informacyjnych Urzędu Miasta Braniewa oraz na stronach internetowych: bip.braniewo.pl/artykuly/120/nieruchomosci-do-sprzedazy i www.otoprzetargi.pl.

9825see1-a-M

RAK PIERSI NIE ODEBRAŁ JEJ PASJI DO ŻYCIA I SZTUKI

ALICJA KWIATKOWSKA, NAUCZYCIELKA, ARTYSTKA I OPIEKUNKA TRZECH ADOPCIAKÓW, DZIŚ MIERZY SIĘ Z NAJTRUDNIEJSZYM WYZWANIEM: CHOROBA NOWOTWOROWĄ. W SZCZEREJ ROZMOWIE OPOWIADA O DIAGNOZIE, LECZENIU, SILE WSPARCIA I MOCY SZTUKI, KTÓRA DAJE JEJ NADZIEJĘ.

Alicja Kwiatkowska jest nauczycielką rysunku i malarstwa w liceum w Gronowie Górnym oraz artystką — absolwentką grafiki artystycznej na Uniwersytecie im. Jana Długosza w Częstochowie. Prywatnie jest ciepłą, pozytywną osobą i wraz z mężem opiekuje się trzema psami adoptowanymi ze schroniska. W tym roku usłyszała diagnozę, która zatrzymała jej dotychczasowe życie: rak przewodowoty piersi HER2+. W tej rozmowie Alicja opowiedziała o swojej chorobie, leczeniu, profilaktyce, ale też o wsparciu, jakie otrzymuje, i o swojej pasji, jaką jest sztuka.

— Jak wyglądała Twoja praca, zanim zachorowałaś?

— Muszę przyznać, że rola nauczyciela pozytywnie mnie zaskoczyła. Praca z młodzieżą w tym wieku daje mi wiele radości; świetnie się dogadujemy. Mam nadzieję, że młodzież też to tak odbiera (śmiech). Poza zajęciami w liceum prowadziłam też prywatne kore-

petycje w swojej pracowni w mieszkaniu. To kameralna przestrzeń; przychodziły do mnie osoby nieśmiałe, z indywidualnymi potrzebami. Staram się uczyć nie tylko techniki rysunku, ale wpieść też wiedzę o historii sztuki.

— Jak dowiedziałaś się o chorobie?

— Pod koniec lutego lub na początku marca, wykonując samodzielnie badanie palpacyjne, coś wyczułam. Miałam akurat wizytę u ginekologa i poprosiłam go o badanie palpacyjne piersi. Ponoć nie wszyscy ginekolodzy robią to badanie, więc akurat ja miałam farta, że doktor je wykonał. Po tym zrobił też USG piersi końcówką zabiegową. Faktycznie coś wyszło. Ponieważ ta końcówka zabiegowa nie jest przeznaczona do badań piersi, dostałam namiar na dwóch dobrych radiologów w Elblągu i od razu się umówiłam. USG wykazało wynik BI-RADS 4B, czyli 50/50 szans na raka. Miałam nietypowe objawy: guz był nieruchomy, bez

naciekania, węzły pachowe w normie. Miałam wtedy 30 lat (teraz 31) — jestem najmłodsza na oddziale chemioterapii. Gdy tylko zobaczyłam zdjęcie z USG, od razu poczułam impuls, żeby na jego podstawie namalować obraz. Będzie można go zobaczyć już w lipcu na Salonie Elbląskim w Galerii El.

Radiolog polecił mi, żeby skontaktowałam się z lekarzem rodzinnym, który miał wystawić skierowanie do poradni chirurgii onkologicznej na biopsję gruboigłową. Po otrzymaniu skierowania zapisałam się do naszego Elbląskiego Centrum Onkologii. Tam miałam wywiad, zrobiono mi mammografię i biopsję. Dopiero ta biopsja daje całkowitą pewność, czy to jest rak.

— Co czułaś po usłyszeniu diagnozy?

— W pewien sposób już wcześniej się z tym pogodziłam. W gabinecie, gdzie usłyszałam diagnozę, był ze mną mąż. Doktor powiadomił mnie o diagno-

zie ze spokojem i od razu przeszliśmy do omawiania planu leczenia. Moim głównym pytaniem było, czy będę łysa. Usłyszałam, że tak, ale tylko przez okres leczenia, a potem moje włosy odrosną i będą jeszcze piękniejsze.

— Jak wyglądało leczenie?

— Po biopsji zrobiono mi RTG klatki piersiowej i USG brzucha, by sprawdzić, czy są przerzuty. Chęć pochwalić służbę zdrowia — wszystko odbyło się sprawnie i bez długiego czekania. Gdy potwierdziło się, że przerzutów nie ma, odbyło się konsylium. Był tam onkolog, chirurg onkologiczny, radioterapeuta, psycholog i onkopsycholog. Był też ze mną mój mąż — i polecam to każdej kobiecie. W takich sytuacjach warto mieć kogoś, kto spokojnie wysłucha i zapamięta wszystkie informacje.

Zaplanowano dla mnie leczenie całościowe, dostosowane do wieku, wyników typu nowotworu. Najpierw była chemia we wlewach

(tzw. leczenie operacyjne, neoadiuwantowe), czyli rozpuszczanie guza. Mam fobię na punkcie wenflonów, więc założono mi port naczyniowy: małą membranę pod skórą nad zdrową piersią, z rurką wpiętą do żyły głównej. Dzięki temu chemia nie niszczy żył, a leczenie jest wygodniejsze. Oczywiście wszystko ma swoje wady. Musiałam przejść operację, apoczątkowo z powodu portu odczuwałam dyskomfort. Po paru dniach przestał mi jednak przeszkadzać. Przez miesiąc robiłam sobie zastrzyki na rozrzedzenie krwi, by uniknąć zakrzepów. Nie wolno mi dźwigać rzeczy, przeciążać się, muszę uważać przy uprawianiu sportu, ale komfort leczenia jest o wiele większy. Niektórzy żyją z portem latami. Aktualnie jestem też w trakcie immunoterapii — to zastrzyki wudo, podawane w dniu chemii. Całe leczenie jest dopasowane do typu raka, czyli u mnie HER2+. Dużo informacji na

ten temat można znaleźć na stronie wyleczrakapiersi.pl, którą polecam.

— Jakie skutki uboczne odczuwasz?

— Całe ciało jest osłabione, mam obniżoną odporność, więc muszę unikać kontaktu z osobami przeziębionymi. Skutki uboczne pojawiają się falami: jedno od razu po chemii, inne po tygodniu, a kolejne po trzech. Właściwie ciągle coś mi jest (śmiech).

Najgorzej jest w pierwszym tygodniu po chemioterapii — wtedy organizm jest najsłabszy. Przed, w trakcie i dzień po chemii biorę sterydy, które chwilowo mnie wzmacniają, ale zaraz potem następuje spadek. Wtedy daję sobie luz. Biorę do ręki książkę, kładę się, odpoczywam. Nie wolno się zmuszać do rzeczy typu „muszę umyć okna!”, choć my, kobiety, często chcemy się zająć domem czy dziećmi. Trzeba zadbać o siebie, żeby organizm wrócił do równowagi. Najtrudniejsza była pierwsza chemia — miałam mocny trądzik,



Alicja to utalentowana artystka, której prace były prezentowane m.in. podczas wystaw w elbląskim Światowidzie



— Dbanie o nasze zdrowie to dbanie o naszą rodzinę, bliskich. Leczenie, przynajmniej w Elblągu, działa bez zarzutu. Personel medyczny dba o pacjenta, umawia na wizyty i przypomina o nich. Trzeba mieć tę odwagę w sobie i się przełamać — przekonuje Alicja Kwiatkowska



Artystka zakochała się w Żuławach, jeszcze zanim przeprowadziła się do Elbląga. Swoją zachwyty tym przepięknym regionem zaprezentowała między innymi w pracach z serii „Żuławy okiem wiedźmy”



W 2022 roku w elbląskiej kawiarni „Cafelek Good Coffee” przy ul. Mostowej można było oglądać wystawę zatytułowaną „Cholarki”. Zaprezentowano na niej zbiór szkiców, rysunków, grafik i kolaży autorstwa artystki

podwyższoną temperaturę. Trafiłam na SOR, ale na szczęście badania nie wykazały nic groźnego.

Najczęstsze skutki uboczne to np. wymioty, biegunki, bóle kości, szczególnie w łędźwiach i kręgosłupie. Na nudności mam leki; działają szybko i skutecznie. Po trzech tygodniach od pierwszej chemii zaczęły też wypadać mi włosy, więc je ogoliłam. Nie chcę nikogo straszyć (śmiech), bo wiem, że niektóre osoby odwołują leczenie, bojąc się bólu i skutków ubocznych. Ostatnio dowiedziałam się, że moja koleżanka jest jedną z takich osób. Ochrzaniłam ją i powiedziałam jej wprost: nie ma na co czekać. Trzeba działać.

— Jak będzie wyglądało Twoje dalsze leczenie?

— W lipcu czeka mnie operacja wycięcia guza oszczędzająca pierś. Guz zostanie rozpuszczony, a usunięta będzie tylko jego pozostałość. Zakres zabiegu zależy od wielkości guza, budowy ciała i innych czynników. Po operacji spędzę trzy dni w szpitalu, bo mogą wystąpić skutki uboczne (np. opuchlizna), a później czeka mnie rehabilitacja. Po zabiegu przejdę jeszcze kilka cykli radioterapii i pół roku immunoterapii. Potem kontrola piersi co pół roku, a później raz do roku. Mam tak intensywne leczenie, bo jestem młoda i mój organizm dobrze je zniesie. Ryzyko nawrotów jest wy-



Są ludzie potrafiący w krótkim czasie wnikać głęboko w nasze życie swoją osobowością, dobrocią, talentem i obecnością, która zostaje w sercu na długo. Taka właśnie jest Alicja, która szybko zyskała sympatię i uznanie lokalnego środowiska artystycznego

sokie, więc priorytetem jest to, by pozbyć się tego raz na zawsze.

— Jak przełamać ten lęk i przekonać się do badań?

— Chodzenie do lekarzy może być dla nas nudne, ciężkie, bo żyjemy w ciągłym biegu. Mimo to warto zrobić te badania, chociażby dla naszych bliskich. Czasem jest tak, że nie zależy nam na sobie, ale zależy nam na innych. Dbanie o nasze zdrowie to dbanie o naszą rodzinę, bliskich. Leczenie, przynajmniej w Elblągu, działa bez zarzutu. Personel medyczny dba o pacjenta, umawia na wizyty i przypomina o nich. Trzeba mieć tę odwagę w sobie i się przełamać. Co my zrobimy

z tą diagnozą, to nasza decyzja. Nikt nas nie zmusi do leczenia.

— Dlaczego tak ważna jest profilaktyka?

— Moment wykrycia guza jest kluczowy; od niego zależy rokowanie, długość i intensywność leczenia. Im dłużej zwlekamy, tym bardziej guz się rozrasta, może naciekać na tkanki klatki piersiowej i staje się nieruchomy, co utrudnia jego usunięcie. Jeśli zajmie naczynia krwionośne, grożą przerzuty. Im wcześniej wykryty, tym lepiej. U mnie był nieruchomy — bez nacieków i przerzutów. Kobiety mogą wykonać samobadanie piersi w domu — badanie palpacyjne. Jeśli mamy wątpliwości,

warto zrobić USG piersi. Jest dostępne dla wszystkich kobiet — na podstawie skierowania od lekarza rodzinnego lub prywatnie. Mammografia refundowana jest od 45. do 74. roku życia, raz na dwa lata. Niektóre nowotwory są widoczne w USG, inne w mammografii, najlepiej więc wykonać oba badania, jeśli coś nas niepokoi. Pewność daje dopiero biopsja, jeśli guz już się pojawi.

— Czy otrzymałaś wsparcie od rodziny, przyjaciół?

— Przyjaciele i rodzina opiekują się mną na bieżąco — zapraszają mnie i męża na obiady, przynoszą domowe posiłki, pomagają w codziennych sprawach, odciążają nas. Duże wsparcie okazało też moje środowisko pracy. Musiałam przejść na zwolnienie, żeby ułatwić naukę młodzieży; uczniowie potrzebują stabilności, a ja byłabym często nieobecna, prowadziłabym zajęcia w kratkę, co utrudniałoby im przygotowanie się. Współpracownicy byli bardzo wspierający; to właśnie koleżanki z pracy zainicjowały moją zrzutkę. Śmiałam się, że nikt nie będzie wpłacał na kobietę w sile wieku, a ta akcja przerosła moje oczekiwania. Odnowiły się znajomości ze studiów, liceum plastycznego, różnych etapów życia. Pisały też osoby nieznajome; brały udział w licytacjach, bo same przeszły przez chorobę lub ktoś bliski chorował. Odezwało się też wielu moich uczniów

Alicja Kwiatkowska z Elbląga od lat z oddaniem uczy młodych ludzi sztuki i wspiera ich rozwój. Dziś znalazła się w trudnej sytuacji: zmaga się z rakiem piersi i potrzebuje naszej pomocy, by przejść przez leczenie i wrócić do codziennego życia. Jej znajomi uruchomili internetową zbiórkę, która ma pomóc jej przetrwać ten najtrudniejszy etap życia. Bo poza bólem i lękiem doszła jeszcze niepewność o finanse — z końcem czerwca wygaśnie jej umowa o pracę, a działalność artystyczną musiała zawiesić.

Leczenie onkologiczne to nie tylko szpital i chemia, ale również kosztowne konsultacje, specjalistyczne badania, leki, rehabilitacja, suplementacja, dieta. A do tego zwykłe rachunki, jedzenie, codzienne potrzeby, które dla przewlekłej chorej osoby pozbawionej dochodu stają się murem nie do przeskoczenia. Alicja nigdy nie prosiła o pomoc, ale dziś naprawdę jej potrzebuje. „Wierzmy, że dobro wraca. Ala jest cudownym człowiekiem. Wrażliwym, ciepłym, kochającym ludzi i życie. Pomóżmy jej przejść przez ten mroczny czas. Sprawmy, by nie czuła się sama” — napisali organizatorzy zbiórki.

Pomóc można, wchodząc na stronę zbiórki <https://pomagam.pl/fc4p7r> i wpłacając dowolną kwotę.

Liczy się każda złotówka, każde udostępnienie, każde dobre słowo. Dla Alicji to szansa na to, by wrócić do życia, które tak kocha.

i ich rodziców ze słowami wsparcia i cegiełkami.

— Chciałabyś powiedzieć coś osobom, które dopiero otrzymały diagnozę?

— Przede wszystkim zdrowia i wytrwałości. Ciężko dodać coś, co nie byłoby wyświechtanym frazesem. Doktor zakładający mi port powiedział ważną rzecz. Mówił, że służba zdrowia robi wszystko, co w ich mocy, ale jeśli nie nastawię swojego myślenia na to, że zdrowie, to nic mi nie pomoże.

— Czyli chodzi o to, żeby samemu nastawić się na walkę?

— Trzeba sobie powiedzieć, że to nie jest etap chorowania, tylko etap zdrowienia i leczenia. Nie musimy używać tego heroicznego słowa „walka”, bo

możliwe, że walczyliśmy już wcześniej i ta walka nas wycieńczyła. Teraz trzeba zaufać sobie, zwolnić, zadbać o dietę, o relacje, o siebie. W pewnym sensie zacząć żyć na nowo. Lepiej.

Apel do mężczyzn!

— Chciałabym dodać, że mężczyźni też powinni się badać. Tylko wtedy możemy wspierać się nawzajem — ja dziś jestem chora, mąż się mną opiekuje, ale jeśli kiedyś to on zachoruje, chcę być przy nim. A żeby to było możliwe, musi najpierw wiedzieć, że coś się dzieje. Faceci, zawsze dzielni herkulesi, rzadziej się diagnozują. Mam wielką prośbę do panów: badajcie się i lećcie.

ROZMAWIAŁA NATALIA BADOWSKA

OLIMPIA DOKOŃCZY SEZON Z HEBDĄ

PIŁKA NOŻNA Karuzela trenerska w Olimpii Elbląg trwa w najlepsze. W sobotnim meczu u siebie z Polonią Bytom i ostatnim drugoligowym występie w Grodzisku Mazowieckim za tydzień zespół poprowadzi Damian Hebda, dotychczasowy asystent poeznanego w tym tygodniu Karola Szwedę.

Olimpię dotknęły w tym sezonie wszystkie egipskie plagi na miarę XXI wieku. Jedną z nich to rotowanie trenerami. Wobec fatalnych wyników zespołu to w pewnym sensie zrozumiałe. Ale jakie pole manewru ma szkoleniowiec wobec takich, a nie innych możliwości kadry, którą dysponuje? Żegnająca się z rozgrywkami Betclie II Ligi Olimpia właśnie podziękowała kolejnemu trenerowi. Karol Szweda stracił pracę po zaledwie kilku miesiącach. W tamtej rundzie najpierw rozstano się z Sebastianem Letniowskim i w kilkun-

stu meczach zespół poprowadził Karol Przybyła. Szkoleniowiec związany z Olimpią od lat chciał zrezygnować z funkcji jeszcze w trakcie trwania pierwszej części sezonu, ale ostatecznie wraz ze swoim sztabem wcielił się w rolę strażaka do listopada.

Czwartym trenerem Olimpii został Damian Hebda, czyli asystent Karola Szwedę w rundzie wiosennej. Jego zadaniem będzie samodzielne poprowadzenie zespołu w dwóch ostatnich meczach trwającej kampanii. Elblążanom przyjdzie zakończyć sezon spotkaniami ze świeżo

upieczonymi pierwszoligowcami, bo w sobotę Olimpia podejmie Polonię Bytom, a za tydzień pojedzie do Grodziska Mazowieckiego na mecz z Pogonią.

Lider i wicelider rozstrzygnęli sprawę awansu nadspodziewanie szybko, zostawiając w tyle faworyzowaną w przedsezonowych analizach Wieczystą Kraków. Do rozstrzygnięcia wciąż pozostało jednak mistrzostwo ligi. Polonia może zapewnić je sobie w Elblągu, bo świętowanie awansu w Grodzisku się przedłuża i Pogoń w dwóch występach nie

zdobyła żadnej bramki, tracąc łącznie aż pięć.

Pożegnanie Elbląga z II ligą po dziewięciu sezonach spędzonych na tym poziomie w sobotnie popołudnie. Pierwszy gwizdek arbitra o godz. 17. **LSZ**

POZOSTAŁE SPOTKANIA 33. KOLEJKI:

piątek: Zagłębie II Lubin – Świt Szczecin (16), ŁKS II Łódź – GKS Jastrzębie-Zdrój (17), Resovia Rzeszów – Skra Częstochowa (18)

sobota: Olimpia Grudziądz – Wieczysta Kraków (13), Zagłębie Sosnowiec – Chojniczanka Chojnice (15), Hutnik Kraków – Pogoń Grodzisk Mazowiecki (17)



Karol Szweda pożegnał się z Olimpią po kilku miesiącach pracy

niedziela: Rekord Bielsko-Biała – Wisła Puławy (14), KKS 1925 Kalisz – Podbeskidzie Bielsko-Biała (19.30)

PO 32. KOLEJKACH

1. Polonia	71	69:33
2. Pogoń	68	59:32
3. Wieczysta	60	61:26
4. Chojniczanka	59	44:26
5. Podbeskidzie	48	42:34
6. Świt	48	56:52
7. Kalisz	47	35:37
8. Hutnik	46	45:55
9. ŁKS II	41	40:47
10. Zagłębie	42	45:50
11. Resovia	41	43:46
12. Olimpia G.	40	39:43
13. Jastrzębie	38	31:32
14. Wisła**	37	42:62
15. Rekord	35	46:53
16. Zagłębie II	31	48:55
17. Skra*	22	29:54

18. Olimpia E. 19 27:64

* Skra ukarana siedmioma ujemnymi punktami.

** Wisła ukarana dwoma ujemnymi punktami.

TYDZIEŃ W CENIU KAMPANII

Za nami wyjątkowy tydzień. Tydzień, w którym również uwaga osób na co dzień patrzących szerzej niż na sprawy kraju skupiona była na kampanii prezydenckiej w Polsce. Rzeczywiście kampania wyborcza przed drugą turą przykryła, jak czasami niezbyt ładnie się mówi, wydarzenia na świecie. Na szczęście nie mieliśmy do czynienia z wydarzeniami o historycznym znaczeniu. Prezydent Francji został, naj-

prawdopodobniej, spoliczkowany przez żonę na pokładzie prezydenckiego samolotu. Prezydent Trump napisał kilka mocnych słów pod adresem Putina, ale nadal ma do niego wiele cierpliwości. Amerykanie żyją uchwaleniem ustawy budżetowej, nazwanej przez Trumpa „wielką piękną ustawą”, która ma zreformować wiele sfer życia publicznego w USA, od ochrony zdrowia przez ochronę granicy. Ustawa przeszła w Izbie Reprezen-

tantów jednym głosem. Teraz czekają ją prace w Senacie, gdzie jej los – pomimo republikańskiej większości – nie jest pewny. Trump jednocześnie walczy z najpotężniejszymi amerykańskimi uniwersytetami. Co kilka dni wydaje decyzję uderzającą w jedną czy drugą uczelnię, po czym sąd zazwyczaj w czasie 24 godzin tę decyzję prezydenta zawiesza. Z administracji Trumpa odchodzi Elon Musk. Zobaczymy, czy przejdzie na pozycje neutral-

ne, czy w pewnym momencie stanie się krytykiem Trumpa. Już dzisiaj Musk zapowiedział przykręcenie kurka z pie-niędźmi konserwatywnym kandydatom w poszczególnych wyborach. W mijającym tygodniu ważnym wydarzeniem była również wypowiedź nowego kanclerza federalnego Friedricha Merza, który skrytykował działania Izraela wobec cywili w Strefie Gazy. Było to przekroczenie pewnego tabu.

Niemieccy politycy, z przyczyn historycznych, są bardzo ostrożni w krytyce Izraela. Merz dołączył do głosów płynących z Londynu i Paryża. Oznacza to, że Izrael w swoich działaniach wobec Gazy staje się coraz bardziej izolowany na arenie międzynarodowej. Pojawia się pytanie, czy te fakty dadzą do myślenia premierowi Netanjahu, czy też nie zmieni swojego postępowania przekonany o trwałości wsparcia Trumpa i jego administracji.



MARCIN KULASEK, MINISTER NAUK I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

AWANTURA W RESTAURACJI W CH „OGRODY”.
JEDNA OSOBA UGODZONA NOŻEM

SCENY GROZY W CENTRUM HANDLOWYM „OGRODY” W ELBLĄGU. DOSZŁO TAM DO KŁÓTNI MIĘDZY PRACOWNIKAMI RESTAURACJI, W WYNIKU KTÓREJ JEDNA OSOBA ZOSTAŁA UGODZONA NOŻEM.

W środę, 28 maja, doszło do poważnego incydentu w restauracji znajdującej się w Centrum Handlowym „Ogrody” w Elblągu. Krzysztof Nowacki, oficer prasowy Komendy Miejskiej Policji w Elblągu, poinformował, że w trakcie kłótni między pracownikami jedna osoba została ugodzona nożem.

– Poszkodowany z ranami kłutymi został przewieziony do szpitala, na SOR. Policjanci zaraz po zdarzeniu zatrzymali sprawcę. To 30-letni mężczyzna, który pracował w tym punkcie gastronomicznym – powiedział Nowacki.

– Szczegóły dotyczące okoliczności incydentu są wciąż ustalane – dodał oficer prasowy.

Nowacki wskazał, że uczestnicy sprzeczki to obcokrajowcy, co utrudnia komunikację z nimi i pełne wyjaśnienie sprawy.



FOT. PAP

RUSZYŁO GŁOSOWANIE W RAMACH ZIELONEGO BUDŻETU

Do 15 czerwca mieszkańcy Elbląga mogą wybrać spośród projektów zakwalifikowanych do realizacji w ramach zielonego budżetu 2025. Spośród 38 zgłoszeń 19 pozytywnie przeszło weryfikację pod względem formalnoprawnym i zostało dopuszczonych do głosowania.

Wziąć w nim udział mogą tylko mieszkańcy gminy miejskiej Elbląg. Każdy może oddać głos na jeden projekt. Osoby niepełnoletnie muszą przedstawić oświadczenie podpisane przez opiekuna prawnego. Głosowanie odbywa się wyłącznie w elektronicznej formie pod adresem <https://www.webankieta.pl/ankieta/1511803/zielony-budzet-elblaga-2025.html>.

LISTA ZAKWALIFIKOWANYCH PROJEKTÓW

1. Nasadzenia roślin ozdobnych przy ul. Ratuszowej – posadzenie bylin i krzewów z płytkim systemem korzeniowym, takich jak lawenda, szatwia, hortensja, tawuła, kociętnik, kalaminta i niska trawa ozdobna. Koszt: 4500 zł.

2. Renowacja terenów zielonych na pl. Grunwaldzkim – posadzenie bylin i kwiatów, m.in. jeżówek, rudbekii, lawendy i szatwii. Koszt: 25 000 zł.

3. Zielona Hetmańska – bez betonu! – częściowe odbetonowanie chodnika na odcinku ul. Mączna – ul. 1 Maja i przy ul. Giermków oraz wykonanie trawnika i ewentualnych nasadzeń krzewów (np. irga płoząca). Koszt: 25 000 zł.

4. Akademia Kwiatów przy ul. Lotniczej – sezonowe nasadzenia z wykorzystaniem tulipanów, krokusów i żonkili. Koszt: 10 000 zł.

5. Zielone Skrzyżowanie przy al. Piłsudskiego – posadzenie krzewów i bylin w wolnych przestrzeniach, m.in. tawuła japońska, berberys, świerk, śnieguliczka, trzmielina, kasztanowiec Briotii. Koszt: 10 000 zł.

6. Zielono przy ul. Freta 2-8, 10-14 – wykonanie żywopłotu z krzewów z płytkim systemem korzeniowym: laurowiśnia, berberys, forsycja. Koszt: 15 000 zł.

7. Nasadzenia hortensji przy ul. Małborskiej – posadzenie 30 hortensji przed budynkiem ZBK. Koszt: 3000 zł.

8. Skwer przy ul. Fabrycznej – nasadzenia ozdobnych drzew i krzewów – posadzenie wiśni ozdobnych i krzewów ozdobnych. Koszt: 10 000 zł.

9. Kolorowo przy hali HSW przy al. Grunwaldzkiej – posadzenie bylin, kwiatów jednorocznych i dwuletnich, m.in. jeżówek, rudbekii, liatr, bratków, nagietków i kosmosów. Koszt: 12 000 zł.

10. Zielono przy ul. Ogólnej i ul. Broniewskiego – posadzenie 10 drzew ozdobnych (wiśnia pitkowana). Koszt: 14 000 zł.

11. Nasadzenia ozdobnych drzew w parku Traugutta – posadzenie wiśni ozdobnych i drzew liściastych. Koszt: 20 000 zł.

12. Nasadzenia ozdobne w parku Różanym – wymiana bukszpanu na berberys Thunberga. Koszt: 25 000 zł.

13. Pielęgnacja starych drzew w parku Traugutta – usunięcie jemioty z drzew. Koszt: 25 000 zł.

14. Kolorowy skwer przy ul. Dąbrowskiego – posadzenie 10 drzew (lipa drobnolistna), krzewów i bylin w celu utworzenia naturalnej bariery od ruchliwej ulicy. Koszt: 20 000 zł.

15. Zielona Aleja Kwitnących Drzew w parku Dolinka – posadzenie drzew kwitnących (np. wiśnia, magnolia, głąg, śliwa purpurowa) i krzewów. Koszt: 11 000 zł.

16. Zielona Brama do Miasta – pergola na placu Dworcowym – instalacja pergoli w formie łuku nad chodnikiem, obsadzonej różą pnącą. Koszt: 25 000 zł.

17. Park Olimpijski – posadzenie drzew, m.in. jodły, buka czernego, leszczyny tureckiej i miłorzębu. Koszt: 8000 zł.

18. Zagospodarowanie zielenią nowego wejścia do parku Modrzewie – obsadzenie wejścia, podjazdu i alejek drzewami (klony, lipy, wiśnie japońskie), krzewami (hortensje, róże, tawuły) i roślinami okrywowymi (barwinki). Koszt: 20 000 zł.

19. Rycerska na zielono – posadzenie krzewów i bylin poza zasięgiem korony drzew. Koszt: 15 000 zł.



FOT. EG

REKLAMA

NAGROBKI POJEDYNCZE • NAGROBKI PODWÓJNE • NAGROBKI URNOWE • RZEŻBY

Oryginalne i wytworne nagrobki, elegancie oraz unikalne rzeźby, idealnie dopełnią wygląd nagrobka.

PIK GRANIT
KAMIENIARSTWO

Do każdego zlecenia podchodzimy indywidualnie i jest ono dla nas swoistym wyzwaniem.

Zadowolenie klienta to podstawa, stawiamy je sobie jako najwyższą poprzeczkę.

PIK GRANIT
ul. Wadąska 9, Olsztyn
Pierwsza wystawa od bramy głównej Cmentarza Dwyty.

Zakład czynny jest w godzinach: pon.-pt. 9.00-17.00, sob. 9.00-13.00
tel. 788 861 741, e-mail: biuro@pikgranit.pl
www.pikgranit.pl





CO: Twórcze spotkania. Opowiedz bajeczkę. Warsztaty dla dorosłych i młodzieży

GDZIE: Galeria EL, pracownia Galeria Laboratorium

KIEDY: 31 maja, godz. 12-14

Warsztaty dotyczą pop-up bookingu, czyli tworzenia książek przestrzennych i z ruchomymi elementami. Prowadzi je Helena Wojciechowska. Wstęp płatny: 20 złotych. Warsztaty są skierowane do dorosłych i młodzieży 15+.



CO: Dzień Dziecka w parku Dolinka

GDZIE: park Dolinka, Elbląg

KIEDY: 1 czerwca, godz. 12-17

Z okazji Dnia Dziecka w parku Dolinka na najmłodszych będą czekały wspiane atrakcje. Na scenie amfiteatru o 13.30 odbędzie się koncert zespołu Fasolki, a o 15.30 spektakl „Jak to w rodzinie” w wykonaniu teatru Waśka. Planowane są też inne występy artystyczne, park dmuchańców, rodzinny piknik, warsztaty, punkty gastronomiczne i animacje. Dodatkowo od 30 maja do 1 czerwca zostanie otwarta specjalna atrakcja – Magiczna Brama Pana Kleksa przy Bramie Targowej.

CO: Elbląskie Juwenalia „Ej, Juwenalia!”

GDZIE: plac Dworcowy, bulwar Zygmunta Augusta

KIEDY: 6 czerwca, godz. 11.30-24

Elbląskie Juwenalia to impreza studentów Akademii Nauk Stosowanych w Elblągu i Akademii Medycznych i Społecznych Nauk Stosowanych. Wydarzenie rozpocznie się o 11.30 tradycyjną paradą studencką, a o 12 przejdzie pochód przez centrum Elbląga. Od 14 do 18 na bulwarze, rzece Elbląg oraz przystani Grupy Wodnej będzie miała miejsce sportowa integracja. Od 18.30 do północy na bulwarze Zygmunta Augusta odbędą się koncerty Sarsy i DJ-a Adamusa.

CO: 50-lecie MOSiR Elbląg

GDZIE: plac Jagiellończyka

KIEDY: 7 czerwca, godz. 13

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji świętuje 50. urodziny! Z tej okazji na

placu Jagiellończyka od 13 czekają na Was animacje dziecięce oraz strefa gastronomiczna. O 17 wystąpi dziecięca grupa So What, o 18 odbędą się występy wokalne szkoły muzycznej Black Cat Division, a o 18.30 koncert Gracjana Kalandyka. O 19.30 nastąpi podanie tortu, a o 20 zagra gwiazda wieczoru – Liber. O 21.15 zacznie się didżejski set DJ-a Fafaqa.

CO: Warmińsko-Mazurskie

Dni Rodziny – festyn

GDZIE: amfiteatr w Braniewie

KIEDY: 7 czerwca, godz. 14

Wydarzenie jest zwieńczeniem Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny. 7 czerwca w braniewskim amfiteatrze odbędzie się rodzinny festyn łączący rozrywkę z edukacją. Nie zabraknie atrakcji dla całej rodziny, takich jak animacje i warsztaty. O 14 na scenie wystąpi zespół Mate TGD. Festyn organizowany jest pod hasłem „Zaloguj się do rodziny” i ma zachęcać do wspólnego spędzania czasu offline.

CO: VI Złot Klasycznych Pojazdów „Wczasy pod Gruszą”

GDZIE: Stegna, plac przy

ul. Jagielty

KIEDY: 7 czerwca (wjazd dla nocujących możliwy już od 6 czerwca)

Największe wydarzenie motoryzacyjne w regionie – klasyczne auta, motocykle, pojazdy z PRL-u. Wjazd za darmo dla pojazdów do rocznika 1993, aut z żółtymi tablicami i polskiej produkcji. Rodzinna atmosfera: koce, namioty, grille, piwko (dla pasażerów), stawa dla kierowców. Start głównego wydarzenia: 7 czerwca.



CO: Maraton Elbląski

GDZIE: PTTK Oddział Ziemi

Elbląskiej

KIEDY: 7-8 czerwca

Maraton Elbląski to impreza rowerowa w formie rajdu turystycznego dla zaawansowanych. Zapisy są możliwe do 31 maja. Minimaraton na dystansie 250 kilometrów startuje 7 czerwca o godzinie 9. Start głównego przejazdu (500 kilometrów) zaplanowano 7 czerwca o godzinie 13.

CO: Elbląski Bieg Piekarczyka

GDZIE: MOSiR

KIEDY: 8 czerwca, godz. 10

Bieg Piekarczyka to największy bieg uliczny w Elblągu, który w tym roku bije rekordy pod względem zapisów. Do wyboru są dwa dystanse: 10 kilo-



metrów i 5 kilometrów. Od 7.30 do 9.30 w biurze zawodów – lodowisko „Helena” MOSiR – będzie można odebrać pakiety startowe. Start głównego biegu o godz. 10. O 11.30 nastąpi zamknięcie trasy, a o 11.45 rozpocznie się ceremonia wręczenia nagród i loteria fantowa. Zamknięcie rejestracji: 4 czerwca. Limit uczestników: 1200.

CO: Dni Malborka 2025

GDZIE: plac św. Urszuli

Ledóchowskiej

KIEDY: 14 czerwca

W programie koncerty trzech artystów reprezentujących różne gatunki muzyczne: heavymetalowy zespół Nocny Kochanek, wokalistka Kaeyra oraz bluesowo-rock'n'rollowy Shakin' Dudi. Wstęp wolny.

CO: Kabaret Moralnego Niepokoju – program „100%”

GDZIE: Teatr im. Aleksandra

Sewruka w Elblągu

KIEDY: 14 czerwca, godz. 17

Klasycznie błyskotliwe teksty Roberta Górskiego w klasycznie błyskotliwym wykonaniu artystów Kabaretu Moralnego Niepokoju. Raz życiowo i konkretnie, raz abstrakcyjnie i zmysłowo. A zawsze śmiesznie. Bilety: 121,21-137,02 zł dostępne na kupbilecik.pl i biletyna.pl.

CO: Malborskie Obchody Nocy Świętojańskiej

GDZIE: tereny zamkowe nad

Nogatem

KIEDY: 20-22 czerwca

Malborskie Obchody Nocy Świętojańskiej to dwa dni pełne atrakcji. 20 czerwca od godz. 10 startuje Jarmark św. Jana, który potrwa do 22 czerwca (niedziela) do godz. 16. W programie m.in. II Festiwal Kulinaryny „Smaki Regionu”, koncerty, nocne zwiedzanie zamku, wspólne plecenie wianków, nocna gra terenowa, IX Bieg oraz Marsz Nordic Walking. Plan imprezy: powiat.malbork.pl.

CO: Elbląskie Święto Muzyki 2025

GDZIE: Bażantarnia, Góra

Chrobrego

KIEDY: 20-22 czerwca

Trzydniowe wydarzenie muzyczne rozpocznie się 20 czerwca o godz. 17 motoparadą uliczną. W programie koncerty różnych artystów, m.in.

ukończony przynajmniej rok. Każdy otrzyma medal. Limit: 350 uczestników. Zapisy: elektronicznezapisy.pl.

CO: Dni Elbląga 2025

GDZIE: Elbląg

KIEDY: 27-29 czerwca

Trzydziesta pierwsza edycja święta miasta odbędzie się w pierwszy weekend wakacji. Szczegółowy program nie został jeszcze opublikowany, ale wiadomo, że w tym czasie mieszkańcy będą mogli korzystać z bezpłatnej komunikacji miejskiej.



TOnieMY (techno, elektro), Essex Live Band (etnoelektro), Tropical Soldiers in Paradise (old hip-hop, funk, jazz, afrobeat) i Łukasza Lacha.

CO: Stare Dobre Matżeństwo

GDZIE: Teatr im. Aleksandra

Sewruka w Elblągu

KIEDY: 24 czerwca, godz. 19:00

Stare Dobre Matżeństwo to najbardziej rozpoznawalny zespół z kręgu piosenki poetyckiej i ballady folkowej w Polsce, od przeszło trzech dekad prowadzony przez Krzysztofa Myszkowskiego. Bilety: 185,40 zł dostępne na sdm-myszkowski.com.

CO: VIII Bieg Braniewscy Mali Twardziele

GDZIE: miejski stadion

KIEDY: 28 czerwca, godz. 15

Bieg Braniewscy Mali Twardziele to marszobiegi z przeszkodami dla najmłodszych, organizowany przez Miejski Ośrodek Sportu „Zatoka” w Braniewie. Uczestnicy muszą mieć

CO: Lato z Radiem i Telewizją

Polską 2025

GDZIE: Elbląg

KIEDY: 12 lipca, godz. 20

W ramach wakacyjnej trasy koncertowej Lato z Radiem i Telewizją Polską odbędzie się koncert plenerowy w Elblągu. Wystąpi m.in. Grzegorz Hyży oraz inni znani wykonawcy.





kongres PRZYSZŁOŚCI

FORUM GOSPODARCZO-EKONOMICZNE

IX Kongres Przyszłości 2025

18|06 2025

**Centrum Konferencyjno-
-Szkoleniowe Uniwersytetu
Warmińsko-Mazurskiego
w Olsztynie**

OLSZTYN 2025
ŚWIĘTUJEMY 35 LAT SAMORZĄDÓW

GALA UHONOROWANIA LIDERÓW

Rozdanie nagród Kongresu Przyszłości

- Marki Warmii i Mazur
- Najpopularniejszy Samorządowiec Warmii i Mazur 2024
- Nagrody specjalne 35-lecia samorządów
- Championi Biznesu
- 10 Najbardziej Wpływowych Liderów Przyszłości

STREFA INSPIRACJI I DYSKUSJI

Debaty, panele, prezentacje

- Samorządy i administracja – nowe modele zarządzania i współpracy
- Sztuczna inteligencja
- Cyfryzacja i cyberbezpieczeństwo
- Wojsko – obronność – gospodarka
- Przyszłość rolnictwa
- Energetyka jutra
- Praca – biznes
- Medycyna przyszłości
- Antydefamacja – walka z dezinformacją
- Rozwój turystyki na Warmii, Mazurach i Powiślu

STREFA PARTNERSTW I WSPÓŁPRACY

Przestrzeń biznesu i networkingu

- Stoiska wystawiennicze
- Spotkania z mediami – wywiady
- Networking biznesowy i samorządowy – rozmowy z ekspertami i liderami
- Strefa relaksu i mniej formalnych rozmów

PIĄTEK | 30 | 05 | 2025 |

GAZETA
OLSZTYŃSKA

DZIENNIK
ELBLĄSKI

PANOPTIKUM

2025

SAMORZĄDÓW

35 LAT
SAMORZĄDU
TERYTORIALNEGO



SAMORZĄD W POLSCE – pierwsza była wieś

Są tacy historycy, którzy korzeni samorządu szukają wręcz w czasach starożytnych. To nie do końca prawda – już prędzej średniowieczne samorządy stanowe odegrały w kształtowaniu samorządu terytorialnego istotną rolę. A jednak nie sprawowały one władzy publicznej...

To jak to było?

Na przestrzeni wieków definicja samorządu terytorialnego uległa zmianie. Przyjmuje się, że samorząd terytorialny powstał, kiedy w monarchii absolutnej zmiana uległ stosunek panującego do poddanych. Czyli gdy ci nabyli prawa publiczne, gdy – jak podaje J. Panejko – „powstające państwo konstytucyjne i praworządne na mocy swej ustawodawczej władzy zorganizowało związki gminne dla swych celów i włączyło je jako jednostki publiczno-prawne w swój organizm”.

Pierwsza wieś

Wieś, za sprawą rozwoju rolnictwa, jest najstarszą formą osiadłego trybu życia człowieka. Wraz z wyodrębnianiem się grup Słowian na przełomie V i VI w. tworzyły się wspólnoty rodowe. To opole (nie mylić z Opolem!) było pierwotną wspólnotą terytorialno-osadniczą, z której z czasem powstała słowiańska wieś. Okres pierwszych Piastów to z kolei proces przekształcania się struktury rodowo-plemiennej w system prowincjonalny: powstawały okręgi grodowe na czele z komesami grodowymi, a opola utrzymywane były przez władze centralne jako jednostki pomocnicze. Potem opola zastąpiły organizacje kasztelańskie – sami kasztelanowie byli urzędnikami mianowanymi i pozostawali najważniejszymi przedstawicielami władzy książęcej.

W Polsce dzielnicowej wraz z osadnictwem na prawie niemieckim (XIII w.) pojawił się urząd sołtysa,

który z czasem stał się i jest do dzisiaj jednym z najbardziej charakterystycznych elementów społeczności wiejskiej. W tym samym czasie w mieście zaistniała instytucja wójta, ale w ciągu XV w. przeniesiono ją na wieś, i w ten sposób sołtys od XIII w., a wójt na przełomie XV i XVI w. stali się liderami społeczności wiejskich.

Idzie mało kto pamięta, że w średniowiecznej Polsce po lokacji najważniejszym urzędem był wójt, a nie burmistrz. Wójtostwo było urzędem i własnością jednocześnie. Wójt reprezentował właściciela miasta wobec mieszczan i miał określone uprawnienia sądowe. Wzrost znaczenia rady następował najczęściej dopiero z czasem, kiedy np. wójtostwo słabło poprzez dziedziczenie tego urzędu przez założonych kilku synów wójta, albo podział jego własności poprzez sprzedanie części wójtostwa. W takim Krakowie sprawa była szczególnie jaskrawa, bo po buncie wójta Alberta Władysław Łokietek skonfiskował wójtostwo i sam został wójtem. Z czasem siłą rzeczy do głosu zaczęła dochodzić rada, którą całe lata wybierali urzędnicy królewscy, najczęściej wielkorządca z wojewodą krakowskim lub sandomierskim.

Ech, trudne, ale i piękne to były czasy...! Czyli wójt góral!

Rzeczywiście – urząd wójta ma w Polsce bardzo bogatą tradycję. W okresie lokacji miast, czyli ok. XIII w., wójt był urzędnikiem dziedzicznym i stał na czele miasta lub osady miejskiej lokowanej na pra-

wie niemieckim. Był też lennikiem pana miasta, zobowiązanym do konnej służby wojskowej i miał liczne dochodowe przywileje, m.in. 1/6 czynszów, 1/3 kar sądowych, liczne parcele w mieście, a także uposażenie gruntowe – czyli wójtostwo. Zasiadał ponadto w ławie miejskiej i miał prawo posiadania jatek (dawnego sklepu z mięsem).

Na naszej Warmii wójt krajowy był najwyższym urzędnikiem wykonującym władzę świecką, której władzy kościelnej zabraniano prawo kanoniczne. W późniejszym okresie powstawania rad miejskich urząd wójta wykupywało miasto.

W Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim wójt był organem władzy administracyjnej w jednej lub kilku wsiach. Ponadto w Królestwie Polskim od 1864 r. wójt był też zwierzchnikiem administracji gminnej, ale – choć formalnie samorządny – w istocie był całkowicie zależny od rosyjskiej władzy i spełniał funkcje policyjne. Z kolei w zaborze pruskim od 1824 r. był to organ władzy administracyjnej w jednej lub kilku wsiach; początkowo na ogół właściciel ziemski, później urzędnik mianowany przez rejencję. Należał do niego zarząd gminy, sprawy policyjne i podatkowe.

W XIX w. i do roku 1950 wójt był w Polsce urzędnikiem pełniącym funkcje wykonawcze w gminie, od 1933 roku po uchwaleniu tzw. scaleniowej ustawy samorządowej wójt stał na czele zarządu gminnego (na czele zarządu miejskiego – burmistrz lub prezydent miasta) i był przełożonym gminy, a w latach 1990–2002 – wybieranym przez radę przewodniczącym zarządu gminy i kierownikiem urzędu gminy: kierował bieżącymi sprawami gminy i reprezentował ją na zewnątrz, był kierownikiem urzędu gminy.

Magdalena Maria Bukowiecka

Korzystałam z opracowań Jolanty Behr (Uniwersytet Wrocławski) i Waldemara Janosiewicza (UKSW w Warszawie).



BARCIANY – KRAINA HISTORII, NATURY I GOŚCINNOŚCI

Jezioro Arklickie - przyciąga wędkarzy, a dzięki inwestycjom staje się ciekawą atrakcją turystyczną



Dziedzictwo Krzyżackie i Zabytki Architektury

W sercu gminy wznosi się imponujący zamek krzyżacki z XIV wieku, będący świadectwem średniowiecznej historii regionu. To doskonały przykład krzyżackiej architektury militarnej, który pełnił funkcje administracyjne, gospodarcze i wojskowe. W miejscowości Drogosze znajduje się barokowy pałac z początku XVIII wieku, imponujący swoją architekturą, posiadający 12 kominów, 52 pokoje i 365

okien, co nawiązuje do liczby dni w roku. Otoczony jest rozległym parkiem, który zachęca do spacerów i relaksu.

Jezioro Arklickie – Oaza Spokoju i Historii

Jezioro Arklickie to jedyny większy zbiornik wodny w gminie, otoczony lasami i obszarami podmokłymi. To idealne miejsce dla miłośników przyrody, wędkarzy oraz osób poszukujących spokoju i relaksu na łonie natury. Na jeziorze znajduje się sztuczna

wyspa, stworzona przez ludność kultury kurhanów zachodniobałtyjskich. Przeprowadzone badania archeologiczne wykazały istnienie w tym miejscu osady, falochronu i mostu łączącego wyspę ze stałym lądem. W trakcie badań znaleziono m.in. liczne fragmenty naczyń, narzędzi metalowych i kamiennych oraz kości zwierząt. Samorząd planuje stworzenie w oparciu o to miejsce kompleksu w postaci parku kulturowo-przyrodniczego. Kulinarna Tradycja i Aktywność Społeczna

Gmina Barciany słynie z aktywności Kół Gospodyń Wiejskich, które działają w 8 miejscowościach: Mołtajny, Momajny, Skandawa, Frączkowo, Kreliekajmy, Drogosze, Winda oraz Ogródki. Panie i panowie nie tylko lepią pierogi czy serwują wyszukane potrawy, ale również wspierają każde wydarzenie w gminie, organizując akcje charytatywne, reprezentując gminę na wydarzeniach regionalnych i ogólnopolskich. Koło w Momajnach pozyskało ponad 260 tys. zł na rewitalizację parku w Barcianach i środki na remont świetlicy wiejskiej w swojej miejscowości. Dzięki aktywności KGW nad stawem w miejscowości Gęsi od kilku lat w okresie letnim organizowana jest Jadłostacja, gdzie w każdą niedzielę można zjeść smaczny obiad przygotowywany przez lokalne KGW. Wydarzenia Kulturalne i Sportowe Gmina Barciany organizuje wyjątkowe wydarzenia kulturalne, które przyciągają zarówno mieszkańców, jak i turystów. "Bitwa o Strażnicę Barten" to coroczna inscenizacja historyczna, która przenosi uczestników w czasy średniowiecza. Wydarzenie od-

Gmina Barciany, położona w północno-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, to miejsce, gdzie historia splata się z naturą, a lokalna społeczność z dumą pielęgnuje swoje dziedzictwo. To idealne miejsce dla tych, którzy pragną odkryć nieznane zakątki Polski, pełne zabytków, przyrodniczych atrakcji i autentycznej gościnności.

bywa się na terenie zamku krzyżackiego w Barcianach i odtwarza bitwę o strażnicę z 1310 roku. W rekonstrukcji biorą udział bractwa rycerskie z całej Polski, prezentując autentyczne stroje, uzbrojenie oraz techniki walki z tamtego okresu. Wydarzeniu towarzyszy jarmark średniowieczny oraz stoiska z tradycyjnymi potrawami. "Asuniada" to festyn promujący kulturę ukraińską oraz integrację społeczności lokalnej. Podczas festynu występują zespoły muzyczne i taneczne z Polski, Ukrainy oraz innych krajów, prezentując bogactwo tradycji ludowych. Dla miłośników sportu organizowane są zawody i turnieje, takie jak Barciańska Liga Futsalu czy Uliczny Bieg Bartów im. Jana Liniewskiego.

Inwestycje

Od 2018 roku Gmina Barciany zrealizowała szereg inwestycji infrastrukturalnych, społecznych i środowiskowych, których łączna wartość przekracza 50 milionów złotych. Przy populacji około 5,5 tysiąca mieszkańców, oznacza to inwestycje rzędu ponad 9 tysięcy złotych na osobę. Do największych jednorazowo pozyskanych środków przez Gminę Barciany można zaliczyć ok 16 mln. zł na modernizację infrastruktury drogowej w 16 miejscowościach, czy 12,3 mln. na rozbudowę sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Kolejne 4,4 zainwestowano w remonty i modernizację świetlic w miejscowościach Aptenty, Asuny i Radosze oraz 2 mln. zł na budowę ścieżki edukacyjno-przyrodniczej przy

Jeziorze Arklickim: Projekt daje nowe możliwości rekreacyjne i edukacyjne dla mieszkańców i turystów. Dodatkowo, gmina pozyskała ponad 1,4 mln zł na programy ekologiczne, w tym promesę z programu „Ciepłe Mieszkanie”, wspierającą poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych. Dzięki aktywnej polityce inwestycyjnej, Gmina Barciany dynamicznie rozwija swoją infrastrukturę, poprawiając jakość życia mieszkańców i zwiększając atrakcyjność regionu dla inwestorów i turystów. Z rozwojem potencjału związana jest też przynależność Gminy Barciany do Stowarzyszenia Warmińsko-Mazurskich Samorządów Pogranicza, którego prezesem jest Marta Kamińska. Stowarzyszenie skupia samorządy przy granicy z obwodem królewieckim, od Braniewa po Dubeninki. Siedziba znajduje się w Barcianach. Połączenie sił to też wzmocniony głos w aplikowaniu o środki zewnętrzne na poziomie krajowym i wojewódzkim. Stowarzyszenie odgrywa kluczową rolę w inicjowaniu i realizacji projektów mających na celu rozwój społeczno-gospodarczy regionu przygranicznego. W 2024 roku stowarzyszenie zabezpieczyło ponad 14 milionów euro w ramach porozumienia terytorialnego. Środki te zostaną przeznaczone na projekty związane ze zrównoważonym rozwojem, ochroną środowiska oraz poprawą jakości życia mieszkańców pogranicza w ramach projektów „Młodzi Kreatywni”, Uniwersytet Ludowy Pogranicza czy „Zielone Pogranicze”.

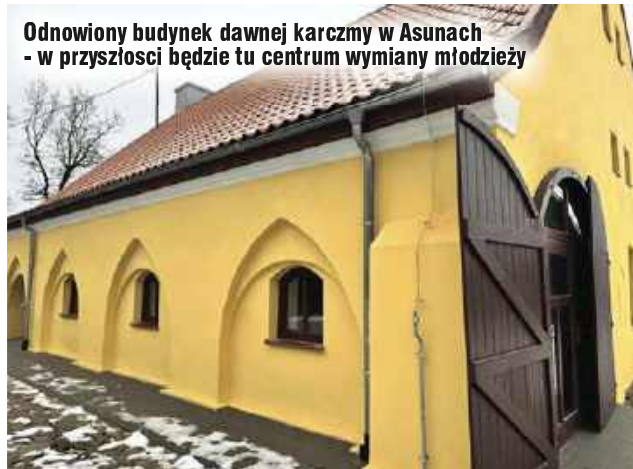
Aktywni seniorzy i pomoc potrzebującym

Dzięki zaangażowaniu lokalnych władz, zwłaszcza wójta Marty Kamińskiej w gminie od 2022 r. aktywne działa Uniwersytet Trzeciego Wieku w Barcianach, który stał się ważnym elementem życia kulturalnego i edukacyjnego regionu. Przykładem może być wspólne uczestnictwo w spektaklach teatralnych czy warsztatach organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury. Dzięki współpracy samorządu z lokalnymi instytucjami, seniorzy z Barcian mają możliwość aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym gminy. Inicjatywy te nie tylko wzbogacają ofertę edukacyjną dla osób starszych, ale także przyczyniają się do budowania silnych więzi międzypokoleniowych. Ważną gminną inicjatywą jest również Rodzinny Dom Pomocy „Arka” w Mołtajnach. Powstał z myślą o osobach z niepełnosprawnościami wymagających całodobowego wsparcia. Placówka, otwarta 1 marca 2024 roku, mieści się w zaadaptowanym budynku dawnego hotelu, dostosowanym do potrzeb mieszkańców z ograniczoną mobilnością. Dom zapewnia miejsce dla ośmiu osób, oferując im opiekę wykwalifikowanego personelu oraz wyżywienie. Rodzinny Dom Pomocy „Arka” jest odpowiedzią na rosnące potrzeby społeczności lokalnej w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi. Otwarcie „Arki” to kolejny krok w kierunku rozwoju usług opiekuńczych w regionie, z planami na kolejne tego typu inicjatywy w przyszłości.

W Barcianach co roku odbywa się jedna z najstarszych imprez biegowych



Odnowiony budynek dawnej karczmy w Asunach - w przyszłości będzie tu centrum wymiany młodzieży



W miejscowości Mołtajny działa Rodzinny Dom Pomocy Arka



Starosta znaczy naczelnik

We wczesnym średniowieczu starostą nazywany był naczelnik, inaczej starszy wspólnoty terytorialnej Słowian. Na przełomie XIII i XIV w. był to urzędnik mianowany i odwoływany przez monarchę — występował jako namiestnik prowincji lub ziemi, sprawował pełnię władzy państwowej. Jego urząd był ważnym czynnikiem centralizacji i umacniania władzy państwowej. W połowie XIV w. pojawili się i stopniowo upowszechnili starostowie grodowi: zarządcy zamków i przylegających doń królewskich ziem, z uprawnieniami sądowymi wobec osób wszystkich stanów. W XVI w. urząd starosty zaczął tracić kompetencje na rzecz urzędników ziemskich. Starosta był reprezentantem króla w powiecie, odpowiadał za bezpieczeństwo i nadzorował administrację grodzką.

Z kolei w Polsce międzywojennej starosta był organem administracji ogólnej na terenie powiatu, przewodniczącym organu wykonawczego samorządu terytorialnego, tzw. wydziału powiatowego. Podlegał nadzorowi wojewody.

W 1950 r. urząd zniesiono, ale w 1999 r. reaktywowano go — z powodu wprowadzenia zasadniczej reformy samorządu terytorialnego. Dziś starosta jest organem samorządu powiatowego i przewodniczącym zarządu powiatowego, wybieranym i odwoływanym przez radę powiatu. Sprawuje zwierzchnictwo wobec powiatowych służb, inspekcji i straży włączonych do administracji zespolonej powiatu, choćby inspektora powiatowego nadzoru budowlanego czy komendanta powiatowego policji.

Kto rządził w mieście?

Społeczność miejska funkcjonowała zgodnie z zasadami prawa, które nadawano średniowiecznym miastom. Mieszkańcy wybierali władze miejskie.

Była to rada miejska z burmistrzem na czele oraz ława sądowa. Członkowie rady, nazywani rajcami, decydowali o najważniejszych dla miasta sprawach: ustalali prawa i wysokość podatków, stanowili o sprawach handlu. Najważniejszym urzędnikiem w mieście był burmistrz: przewodniczącym rady miejskiej, wybierany zwykle co kwartał spośród rajców. Pilnował, by przestrzegane były miejskie prawa. Miejscy ławnicy sądzili przestępców schwytanych w mieście. Summa summarum — to zatem mieszczanie sami decydowali o losie swojego miasta.

W dawnym niemieckim prawie miejskim burmistrz był jedno-

HISTORYCZNIE

o starostach i burmistrzach

wybijany przez radę miasta wraz z pozostałymi członkami zarządu miasta. Od 2002 r. burmistrz jest wybierany przez ogół mieszkańców gminy w bezpośrednich wyborach powszechnych i jest jednocześnie jednoosobowym organem wykonawczym gminy.

Okiem językoznawcy

Według definicji Wielkiego Słownika Języka Polskiego burmistrz lub burmistrzyna to stojący na czele rady samorządu urzędnik, który zarządza miastem lub gminą. Dawniej, w języku średnio-wysoko-niemieckim „burc-meister” lub „burger-meister” oznaczał zwierzchnika gminy miejskiej lub wiejskiej. Stąd polska nazwa. Z kolei angielskie określenie „mayor” pochodzi od łacińskiego słowa „maior”, co oznacza „większy”. Prawdopodobnie od tego słowa pochodzi też francuski mer.

Na całym świecie istnieje duża rozbieżność lokalnych przepisów i zwyczajów dotyczących uprawnień i obowiązków burmistrza, a także procedur, zgodnie z którymi wybiera się go lub nominuje.

W zależności od systemu burmistrz może być zwierzchnikiem władz miejskich, przewodniczyć wieloosobowemu organowi zarządzającemu z niewielką lub żadną niezależną władzą albo też odgrywać wyłącznie funkcję reprezentacyjną.

W Polsce funkcja burmistrza została zniesiona w miastach w 1950 r. i przywrócona w roku 1990. Miastami powyżej 100 tys. mieszkańców (obecnie jest ich 37), o statusie miasta na prawach powiatu (obecnie jest ich 66) lub posiadającymi tzw. historycznie przyjęte nazewnictwo zarządza prezydent miasta, organ wykonawczy samorządu terytorialnego wybierany w wyborach bezpośrednich w gminach miejskich. Od 2002 r. prezydenta miasta wybiera się w 107 polskich miastach, tzw. miastach prezydenckich. Na Warmii i Mazurach mamy 47 burmistrzów i 3 prezydentów miast.

Magdalena Maria Bukowiecka

Korzystałam z opracowań Jolanty Behr (Uniwersytet Wrocławski) i Waldemara Janosiewicza (UKSW w Warszawie).

Fot. pixels / freepik

dem miejskim. W Polsce po II wojnie światowej (1950 r.) urząd burmistrza wraz z całym samorządem terytorialnym zniesiono. Kompetencje przejęło prezydium Miejskiej Rady Narodowej, a później, po reformie w 1973 r., naczelnik miasta. Urząd burmistrza ponownie ustanowiono po przywróceniu samorządu terytorialnego w 1990 r. Był on

część przewodniczącym organu stanowiącego, czyli rady, i jednocześnie organem wykonawczym miasta. W XIX w. funkcja burmistrza została jednak rozdzielona i powstał urząd przewodniczącego rady miejskiej. Od tej pory to on przewodniczył kolegialnemu organowi wykonawczemu miasta, zwanemu magistratem lub zarzą-

Dobre Miasto dynamicznie wkracza w nową erę rozwoju, aliczne, strategiczne inwestycje, realizowane pod czujnym okiem Beaty Harań – Burmistrz Dobrego Miasta, umacniają pozycję naszej Gminy jako miejsca przyjaznego dla mieszkańców i pełnego energii na przyszłość. Z szacunkiem i zrozumieniem dla dotychczasowych działań co warto podkreślić, bo niektóre zobecnie wdrażanych przedsięwzięć są kontynuacją planów rozpoczętych przez poprzednią władzę. Spójrzmy więc na to, co najbardziej interesuje mieszkańców Dobrego Miasta, na kluczowe projekty, które w ostatnim roku nabrały prawdziwego rozpędu.

Skatepark, jak oderwać młodych od ekranów?

Jednym z tych przedsięwzięć, na które chyba najbardziej czeka młodsze pokolenie, jest budowa nowoczesnego skateparku. Park będzie miał naprawdę dużo elementów, Quarter pipe, Bank ramp, Funbox z grindboxem, Spin czy Miniramp. Lokalizacja też jest ciekawa, bo realizację zaplanowano tuż przy szkole, basenie i placu zabaw, więc to będzie takie centrum aktywności dla dzieci i młodzieży. Specjalna nawierzchnia i dobre dopasowanie do istniejącej infrastruktury mają zapewnić bezpieczeństwo i komfort wszystkim, którzy tam zajrzą. No i warto dodać, że gmina zdobyła na ten cel spore dofinansowanie aż 414 200 zł z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwa Sportu w ramach programu Sportowa Polska 2024. Cała inwestycja ma kosztować ponad milion złotych, więc to widać, że plany są naprawdę poważne. Będzie to wyjątkowe miejsce, jakiego w naszym mieście dotąd nie było, które mamy nadzieję oderwie młodsze pokolenie sprzed ekranów, a starsi będą chętnie je odwiedzać, choćby po to żeby podziwiać popisy swoich pociech.

Samochód dla OSP, by sprawnie pomagać ludziom.

Kolejny ważny temat, którym zajmuję się Urząd Miejski, to bezpieczeństwo mieszkańców. Projekt obejmuje zakup ciężkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Dobre Miasto, a dla OSP Korsze, kupno urządzeń hydraulicznych i agregatu prądotwórczego. To naprawdę ogromny krok w stronę lepszego wyposażenia straży pożarnej. Widząc potrzebę modernizacji kluczowego dla bezpieczeństwa mieszkańców wyposażenia OSP, udało się pozyskać aż 1 275 000 zł dofinansowania z regionalnego programu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027. Całość inwestycji to 1,7 miliona złotych, która znacznie wzmocni gotowość bojową Gminy Dobre Miasto... a to w kryzysowych sytuacjach naprawdę zaprocentuje.

Przebudowa drogi, inwestycja w bezpieczeństwo i komfort.

Nie można pominąć remontu drogi, odcinek Nowa Wieś Mała - Prasłity, ponad 1,5 kilometra. Ta inwestycja ma poprawić komfort jazdy i bezpieczeństwo wszystkich korzystających z tej drogi. Dzięki wsparciu z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg (około 1,14 mln zł) i łącznej wartości projektu 1,9 mln zł, droga będzie nie tylko lepsza, ale też bezpieczniejsza szczególnie przy



przejeździe kolejowym. Skuteczne zdobywanie funduszy to aktualnie jedna z mocniejszych stron Dobrego Miasta.

Remont elewacji Baszty, bo dziedzictwo jest ważne.

Nie możemy też nie wspomnieć o dbałości o zabytki i dziedzictwo, remont elewacji zabytkowej Baszty Bocianiej to jeden z takich projektów, który śmiało możemy powiedzieć trafił do zbioru inwestycji szczególnej wagi, na którą udało się zdobyć 261 tys. zł wsparcia z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Ochrona zabytków 2025”. Prace konserwatorskie i restauratorskie będą kosztować prawie 694 tysiące złotych, i co ważne, pozwolą przywrócić baszcie dawny blask, co bez dwóch zdań wpłynie pozytywnie na krajobraz Dobrego Miasta.

Edukacja ekologiczna, dla nas i przyszłych pokoleń...

Z kolei edukacja ekologiczna to zdecydowanie coś, co zasługuje na uwagę. Trzy lokalne podstawówki dostały dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie, by realizować ekologiczne projekty. Uczniowie SP1 pojadą do sortowni odpadów i Aquaparku w Gdańsku w ramach projektu „Ziemia naszym domem – dbajmy o nią” (7 992 zł). Dwójka (SP2) zorganizuje warsztaty oodnawialnych źródeł energii i kupi modele edukacyjne oraz stacje do segregacji (8 000 zł). ASzkoła Podstawowa w Barcikowie przeprowadzi różne ekologiczne działania i akcje... na przykład budowę domków dla owadów i ogrodu społecznego – to projekt „Ekologiczne warsztaty i akcje w SP Barcikowo” (8 000 zł). Szczegółowo mówiąc, fajnie widzieć, że ktoś naprawdę stara się, by najmłodsi nie tylko się uczyli, ale i rozumieli, jak ważne jest dbanie o środowisko.

Inwestycje w lokalną społeczność, to zawsze procentuje.

Wsparcie lokalnych inicjatyw to coś więcej niż formalność, to naprawdę priorytet. Spójrzmy choćby na Koło Gospodyń Wiejskich w Cerkiewniku. Dzięki dotacji 10 000 zł z „Grantów Marszałka dla Kół Gospodyń Wiejskich” w 2025 roku (całość zadania kosztuje 12

Dobre Miasto dynamicznie wkracza w nową erę rozwoju!



500 zł), Koło będzie mogło kupić niezbędne wyposażenie kuchni oraz stołów, cateringowych, co pomoże im rozszerzyć działalność. Podobnie ma się rzecz z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej w wsi Podlesna. Tam 25 000 zł z „Małych Grantów Solecich Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego” pozwoli na realizację działań za 50 000 zł łącznie, które mają pobudzić aktywność mieszkańców i poprawić wygląd wsi. Fajnie, że chodzi o coś więcej niż tylko estetykę – chodzi o ludzi.

Naprawdę ważnym krokiem dla lokalnej społeczności będzie budowa Centrów Aktywności Lokalnej w Piotraszewie i Nowej Wsi Małej. Gmina

zdołała na ten cel imponujące 1,7 miliona zł z Funduszy Europejskich dla Warmii i Mazur (całość inwestycji to ponad 2,2 miliona). Te nowoczesne miejsca, które mają służyć wszystkim grupom społecznym, mają stać się sercem życia lokalnego, miejscem spotkań, rozwoju i wspólnej aktywności. Takie inicjatywy na pewno mają przyszłość i obo było ich więcej.

Dobre Miasto nie zapomina też o najmłodszych. Modernizacja Placu Zabaw dla dzieci ze złołka jest na to najlepszym dowodem. Całość jest finansowana z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które odpowiedziało na wniosek Miasta, pełnym

dofinansowaniem, czyli 300 000 zł, w ramach programu „Aktywne Place Zabaw” 2025. Stara, wyeksploatowana nawierzchnia zostanie zastąpiona bezpiecznym, poliuretanowo-kauczukowym podłożem, przyjaznym dla dzieci. Do placu dojdzie interaktywny domek do zabaw... coś, co na pewno przypadnie do gustu najmłodszym i ich rodzicom. Burmistrz Harań naprawdę stawia na bezpieczeństwo i rozwój maluchów, i zawsze wyraźnie to podkreśla.

Pamięta też o lokalnych rolnikach, to fakt, którego nie sposób przeoczyć. Prace nad modernizacją drogi dojazdowej do terenów rolniczych w Swobodnej mają naprawdę duże znaczenie. Ta inwestycja ułatwi komunikację i przewóz plonów. Dzięki dofinansowaniu z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego wysokości 86 000 zł (całość kosztów to 206 478,08 zł), gruntowa droga zostanie utwardzona. To istotna poprawa, bo warunki pracy dla okolicznych rolników naprawdę się polepszą.

Rekreacja, zielen... bo nie samą pracą człowiek żyje.

Urządzenie terenów zielonych oraz tworzenie miejsc do rekreacji to ważny punkt w strategii rozwoju gminy. Pierwszy etap zagospodarowania parku przy ul. Łużyckiej w Dobrym Mieście to kolejny przykład. Projekt ma wartość 65 000 zł, z czego 27 780 zł pochodzi z dofinansowania Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Planuje się, że ten dawny, leśny park stanie się atrakcyjnym miejscem do wypoczynku i rekreacji, całkiem dobrze wpisanym w istniejącą infrastrukturę turystyczną.

Strefa przemysłowa, bo chcemy być Dumni Lokalnie z naszych przedsiębiorców.

Prawdziwym liderem wśród wysokości pozyskanych środków, jest inwestycja w strefę przemysłową. To naprawdę duży projekt z budżetem blisko 45 mln zł (dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład to aż 43 mln zł), które pozyskał poprzedni Burmistrz. Mowa o rozbudowie i modernizacji dróg, kanalizacji, oświetlenia oraz oczyszczalni ścieków... wszystko po to, by stworzyć nowoczesną przestrzeń dla inwestorów i rozwoju przemysłu. Co ciekawe, mimo że Burmistrz Beata Harań jest na tym stanowisku dopiero rok, to już pokazała, że potrafi działać dynamicznie, sprawnie i co najważniejsze efektywnie. Pierwszy przetarg bowiem, został unieważniony ze względów formalnych i tylko błyskawiczna interwencja, pozwoliła wznowić procedurę. A „kolejne” 43 mln będą ciężko pracować by stworzyć miejsce, które stanie się wymarzoną lokalizacją wszelakich inwestycji. Determinacji Gminy nie sposób nie zauważyć, regularnie składane są kolejne aplikacje o dofinansowanie na nowe inwestycje.

Krótko mówiąc, Dobro Miasto przeżywa obecnie prawdziwy bum inwestycyjny. Pod wodzą Burmistrz Harań kontynuowane są już rozpoczęte prace, ale jednocześnie aktywnie pozyskuje się środki na nowe, naprawdę ważne projekty. Wizja i zaangażowanie prowadzą Gminę ku przyszłości, która wydaje się bardzo obiecująca. I choć minął dopiero pierwszy rok kadencji, zespół kierowany przez lidera z prawdziwym talentem menadżerskim z pewnością sprawi, że wszyscy mieszkańcy będą mogli poczuć się „Dumni Lokalnie”.

HALA SPORTOWO-WIDOWISKOWA W ZESPOLE SZKÓŁ EKONOMICZNYCH I TECHNICZNYCH W PASŁĘKU NOWA ERA DLA MIESZKAŃCÓW POWIATU ELBLĄSKIEGO

W dniu 15 września 2023 roku, po wielu miesiącach intensywnych przygotowań, podpisano umowę na budowę Hali Sportowo-Widowskiej przy Zespole Szkół Ekonomicznych i Technicznych w Pasłęku. Inwestycja ta stała się jednym z najważniejszych projektów w regionie, mającym na celu nie tylko poprawę infrastruktury sportowej, ale również wzmocnienie społeczności lokalnej.

Prace budowlane rozpoczęły się z impetem i przebiegały dynamicznie na terenie szkoły. Ich zakończenie budowy planowane było na 25 marca 2025 roku. Inwestycja była odpowiedzią na potrzeby nie tylko uczniów, ale także mieszkańców Pasłęka i okolic.

Hala Sportowo-Widowska o powierzchni użytkowej wynoszącej 1384 m² stała się miejscem, które z pewnością zmieniło krajobraz Pasłęka. Architektura obiektu, zaprojektowana przez pana Krzysztofa Popińskiego z warszawskiej Autorskiej Pracowni Architektury CAD sp. z o.o., łączy nowoczesne rozwiązania z funkcjonalnością. Wewnątrz hali znalazły się nie tylko przestronna sala główna z boiskiem sportowym i trybunami na 194 miejsca, ale także pomieszczenia dla trenerów, sędziów, salą narad oraz reżyserką – wszystko zaprojektowane z myślą o organizacji różnorodnych wydarzeń sportowych i kulturalnych.

Budowa hali miała swoje wyzwania. Dzięki determinacji Starosty Elbląskiego Macieja Romanowskiego oraz Dyrektora ZSEiT Mariana Matuszczaka udało się pozyskać środki na realizację tego wielkiego projektu. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 12 milionów złotych, z czego znaczną część sfinansowano z programu „Polski Ład” oraz z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych. Hala została oddana do użytku po ponad dwóch latach inten-



Źródło: Starostwo Powiatowe w Elblągu

sywnych prac budowlanych. Nowoczesny obiekt sportowy z dodatkowym zapleczem, z pewnością wpłynie na rozwój fizyczny młodzieży oraz umożliwi organizację różnorodnych wydarzeń. Z niecierpliwością oczekiwano na moment, gdy uczniowie będą mogli korzystać z nowej hali, która miała stać się centrum sportowym dla całego powiatu elbląskiego. Oddanie

hali do użytku spotkało się z entuzjastycznym przyjęciem. Uczniowie z radością przystąpili do korzystania z nowego obiektu. Wszyscy zainteresowani sportem i rekreacją zyskali miejsce, które sprzyja aktywności fizycznej oraz promuje zdrowy styl życia wśród młodzieży. Hala nie tylko umożliwia organizację zajęć wychowania fizycznego, ale także będzie gospodarzem

rozgrywek sportowych, szkoleń, seminariów oraz wydarzeń kulturalnych.

Ważnym aspektem projektu była dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Budynek został zaprojektowany tak, aby spełniał wszystkie standardy, posiada windę, która zapewnia komfortowy dostęp do wszystkich jego części. Dodatkowo, uruchomiono proces zakupu nowoczesnego sprzętu sportowego, co jeszcze bardziej podnosi poziom oferowanych zajęć. Budowa Hali Sportowo-Widowskiej to nie tylko inwestycja w infrastrukturę, ale także w przyszłość młodzieży i całej społeczności lokalnej. Dzięki temu przedsięwzięciu Pasłęk i jego okolice zyskały nowoczesne centrum sportowe, które stanie się miejscem wielu ważnych wydarzeń, od zajęć sportowych, po imprezy kulturalne. Z perspektywy czasu można z pełnym przekonaniem stwier-



Źródło: Starostwo Powiatowe w Elblągu

dzić, że było warto stawić czoła wszelkim trudnościom. Hala Sportowo-Widowska to obiekt, który z pewnością wpłynie na rozwój pasji sportowych, integrację społeczności oraz pro-

mocję zdrowego stylu życia. Teraz, gdy jest już dostępny, wszyscy czekają z niecierpliwością na pierwsze wydarzenia, które na stałe zagospodzą w kalendarzu powiatu elbląskiego.



Źródło: Starostwo Powiatowe w Elblągu



Źródło: Starostwo Powiatowe w Elblągu



Źródło: Starostwo Powiatowe w Elblągu



EŁK – 600 LAT TRADYCJI, NOWOCZESNOŚCI I SAMORZĄDNOŚCI

W roku 2025 świętujemy wyjątkowy jubileusz – 600-lecie lokacji Elku. To szczególny moment, który skłania do refleksji nad naszą historią, nad teraźniejszością i nad przyszłością, do której chcielibyśmy zmierzać. W ciągu ostatnich lat Elk przeszedł długą drogę w kierunku nowoczesności i innowacji.



ROK 2024 – FUNDAMENT NOWOCZESNEGO EŁKU

Miniony rok 2024 był dla Elku czasem intensywnych prac i strategicznego planowania przyszłości. Kluczowym wydarzeniem było zatwierdzenie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Elku do 2030 roku. Równolegle inwestowaliśmy w infrastrukturę i przestrzeń publiczną. Wśród zakończonych inwestycji należy wspo-

mnąć przede wszystkim o zakończeniu budowy ul. Norwida czyli tzw. „małej obwodnicy”. Cała inwestycja obejmowała 4 etapy i pochłonęła blisko 43 mln zł, z czego pozyskane dofinansowanie pokryło ponad 77% czyli kwotę 33,3 mln zł. Rok 2024 był rokiem dużych inwestycji proekologicznych. Oddaliśmy do użytkowania nowy kocioł na biomasę w elckim Przedsiębiorstwie Ener-



getyki Ciepłej. Dzięki temu prawie 60% energii cieplnej w naszym mieście pochodzi ze źródeł wolnych od dwutlenku węgla. Po naszych ulicach jeździ już 6 autobusów elektrycznych, a w styczniu podpisaliśmy umowę na kolejne 4. Dzięki temu wiosną przyszłego roku Miejski Zakład Komunikacji będzie posiadać 10 autobusów elektrycznych.

INWESTYCJE – SZANSA NA ROZWÓJ I PRZYSZŁOŚĆ

Nie spoczywamy na laurach i planujemy kolejne inwestycje. W ambitnym projekcie budżetu miasta na rok 2025 uwzględniono rekordową kwotę 107 mln na dalszy rozwój kluczowych obszarów, takich jak nowoczesna infrastruktura, wysokiej jakości edukacja, bogata oferta kulturalna oraz ochrona środowiska naturalnego. Staramy się, by Elk był miejscem dobrym do życia dla mieszkańców (poprzez dostęp do komunikacji, systemu oświaty i miejsc pracy) oraz dla przedsiębiorców. Aby miasto mogło się rozwijać w oparciu o nowy model finansowania, kluczowa staje się jego atrakcyjność dla ludzi i dla biznesu.

INFRASTRUKTURA – KLUCZ DO ROZWOJU I NOWOCZESNOŚCI

Oddanie do użytku kolejnych odcinków strategicznej drogi ekspresowej S61, znanej jako **Via Baltica**, otworzyło Elkowi nowe możliwości komunikacyjne. Obecnie podróż samochodem do Warszawy zajmuje około 2 godzin.

Kolejnym ważnym projektem, który zrewolucjonizuje transport w regionie, jest modernizacja linii kolejowej **Rail Baltica**. Zakończona niedawno przebudowa stacji kolejowej w Elku, obejmująca budowę nowoczesnych peronów, nowego układu torowego oraz lokalnego centrum sterowa-

nia ruchem pociągów, jest tego doskonałym przykładem. W styczniu 2025 roku ogłoszono rekordowy przetarg na modernizację odcinka **Białystok – Elk**, który po zakończeniu prac umożliwi podróż z Białegostoku do Elku z prędkością do 200 km/h, w zaledwie 55 minut.

ROK JUBILEUSZOWY 2025 – ŚWIĘTO HISTORII I NOWOCZESNOŚCI

Rok 2025 to dla Elku czas wyjątkowy – nasze miasto z dumą obchodzi 600-lecie lokacji. Z tej szczególnej okazji przygotowaliśmy bogaty i różnorodny program wydarzeń, które mają na celu uczczenie tego ważnego momentu w historii Elku. Wśród zaplanowanych atrakcji znalazły się duże wydarzenia sportowe takie jak Gran Fondo Serie 2025 (24-25 maja),

Elk będzie również stolicą wydarzeń kulturalnych, na mieszkańców i gości czekają takie wydarzenia jak: 22. Światowy Festiwal Folkloru „Tęcza” (26-29 czerwca), 30. jubileuszowe Mazurskie Lato Kabaretowe Mulatka, VIII Elcki Festiwal Literatury i Muzyki „Elk, będzie czytane, będzie grane” (24-27 lipca) czy IX Forum Otwartego Regionalizmu (4-6 września).

35 LAT SAMORZĄDNOŚCI – FUNDAMENT LOKALNEJ SIŁY

Rok 2025 to również ważna rocznica dla całej Polski – obchodzimy 35-lecie odrodzenia samorządności. Elk jako jedna z gmin, która aktywnie skorzystała z tej fundamentalnej reformy, może poszczycić się licznymi osiągnięciami w zakresie rozwoju infrastruktury, edukacji, kultury i gospodarki. Dzięki zaangażowaniu kolejnych pokoleń mieszkańców i lokalnych władz, miasto dynamicznie się rozwija, stając się coraz bardziej atrakcyjnym miejscem do życia i inwestowania.

GŁOS PREZYDENTA MIASTA EŁKU, TOMASZA ANDRUKIEWICZA

„Rok 2025 jest dla naszego Elku czasem wyjątkowym. Obchodzimy nie tylko 600-lecie lokacji, co jest świadectwem



bogatej historii i tradycji naszego miasta, ale także 35-lecie odrodzenia samorządności w Polsce, która dała nam narzędzia do kształtowania naszej lokalnej rzeczywistości.

To doskonała okazja, by z głębi serca podziękować wszystkim, którzy przez lata przyczyniali się do rozwoju naszego Elku – wszystkim byłym prezydentom, radnym rady miasta, firmom, organizacjom pozarządowym oraz oddanym pracownikom samorządowym.

Ale największe, najważniejsze podziękowania należą się wszystkim naszym mieszkańcom. To dzięki Waszemu zaangażowaniu, Waszej pracy i Waszej miłości do tego miasta Elk stał się nowoczesnym, dynamicznie rozwijającym się miastem. To Wasza zasługa.

Patrzymy w przyszłość z optymizmem i planujemy kolejne inwestycje, które służyć będą mieszkańcom i biznesowi. Wiemy, że łatwo nie będzie, ale chcemy by nasze miasto tętniło życiem i było miejscem, w którym dobrze się żyje.

Z całego serca zapraszam wszystkich do wspólnego świętowania tego wyjątkowego jubileuszu! Niech ten rok będzie dla nas wszystkich czasem radości, dumy i inspiracji do dalszego budowania przyszłości Elku”.



II Runda Mistrzostw Polski, Baltic Cup Skuterów Wodnych (17-18 maja), Bieg 600-lecia Elku (13 czerwca), XVIII Mazurskie Zawody Balonowe (24-27 lipca) czy Puchar Polski W Kolarstwie Przelajowym (27-28 grudnia).

Przed nami również koncerty. Wystąpią m.in.: Oskar Cymś i Wiktor Waligóra (30 maja), Enej (19 czerwca), Eska Music Tour Elk z udziałem Tymka, Maryli Rodowicz i Tribbsa (3 lipca) ale też Łąki Łan i Piotr Ziōła (25 lipca), Happy Sad (26 lipca) i Daria ze Śląska (27 lipca).



Świadectwo ducha zachowane w kamieniu



Gmina Gietrzwałd, położona w sercu Warmii, od lat aktywnie angażuje się w ochronę i renowację dziedzictwa sakralnego. Dzięki pozyskanym przez ostatnie lata środkom z funduszy krajowych i unijnych, możliwe było przeprowadzenie licznych prac konserwatorskich, które przywracają blask zabytkowym obiektom i podkreślają ich znaczenie kulturowe oraz duchowe.

Dzięki skutecznemu pozyskaniu funduszy z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków, gmina

Gietrzwałd przystąpiła do realizacji aż pięciu kluczowych inwestycji o łącznej wartości ponad 4 milionów złotych. Efekty tych działań już teraz widać w krajobrazie – odrestaurowane zabytki odzyskują swój dawny blask i znaczenie dla lokalnej społeczności.

Nowe oblicze gietrzwałdzkiej bazyliki i kaplicy św. Józefa

Jednym z najbardziej imponujących efektów prac jest konserwacja elewacji wieży bazyliki

pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Gietrzwałdzie – miejsca o wyjątkowym znaczeniu religijnym i historycznym, które każdego roku przyciąga tysiące pielgrzymów z całej Polski. Prace objęły również przyległą kaplicę św. Józefa oraz zabytkowe krużganki, które wkrótce zostaną całkowicie odnowione. Wyjątkowy efekt już teraz jest widoczny, choć pozostało jeszcze sporo pracy do wykonania.

To nie jedyne działania w Gietrzwałdzie. Znaczącą renowację przeszła również najstarsza część domu rekolekcyjnego archidiecezji warmińskiej – Domus Mariae. Od wielu lat pełni on ważną rolę w życiu duchowym regionu, goszcząc pielgrzymów i uczestników rekolekcji. Pierwotnie zaplanowano odsłonięcie zabytkowej, czerwonej cegły budynku. Podczas remontu odkryto jednak tynk z lat 30-tych XX wieku, który doskonale zachowany ma ogromną wartość historyczną.

Drugie życie kościoła ewangelickiego w Łęgutach

Zupełnie nowe oblicze zyskał także oryginalny kościół ewangelicki w Łęgutach. Dzięki dotacjom z budżetu gminy Gietrzwałd oraz Ministerstwa Kultury

i Dziedzictwa Narodowego, a przede wszystkim środkom z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków, możliwe było przeprowadzenie gruntownego remontu. Obiekt zyskał nowy dach, odnowioną stolarkę okienną i drzwiową, a także nowoczesne systemy przeciwpożarowe i antywłamaniowe. Był to największy i zarazem najważniejszy krok zabezpieczający budowlę przed zniszczeniem. To nie koniec prac, bo parafia stale pozyskuje środki i nie ustaje w ratowaniu pięknego zabytku.

Kapliczki – ciche strażniczki historii Warmii

Nie mniej istotną część podjętych działań stanowi renowacja siedmiu zabytkowych kapliczek warmińskich zlokalizowanych w Gietrzwałdzie, Rentynach, Pęglitach, Sząbruku, Unieszewie, Worytach i Nagładach. Kapliczki te są nie tylko świadectwem lokalnej architektury sakralnej, ale także ważnymi punktami tożsamości kulturowej i religijnej mieszkańców. To nie jedyne objęte działaniami gminy Gietrzwałd kapliczki. Od lat podejmowane są wysiłki, aby sukcesywnie remontować kolejne obiekty. Wszak to przy nich odbywają się tradycyjne nabożeństwa majowe, modlitwy różańcowe i rodzinne

spotkania, które łączą pokolenia. Niezależnie od wyznania obserwujących, zachwycają jako arcydzieła małej architektury.

XV wieczny kościół pw. św. Mikołaja i Jana Ewangelisty w Sząbruku

W kościele św. Mikołaja w Sząbruku konserwatorzy odkryli zabytkowe polichromie z przełomu XV i XVI wieku, datowane na 1500 rok, czyli czas konsekracji świątyni. Malowidła, przedstawiające m.in. drogę krzyżową i św. Jerzego, były ukryte pod tynkiem od 1911 roku, a częściowo odsłonięto je już w latach 80. XX w. Jednak dopiero w czerwcu 2019 r. rozpoczęto gruntowne prace konserwatorskie. Dzięki nim możemy oglądać sceny z życia mieszczan. Prace były finansowane z funduszy unijnych, gminy Gietrzwałd oraz datków parafian. Wyremontowano także organy ischody na chór.

Gmina od lat pozyskuje środki na prace konserwatorskie i remonty obiektów sakralnych na swoim terenie. Działania gminy pokazują, jak ważna jest troska o dziedzictwo kulturowe i historyczne regionu. Wspierając restaurację zabytków sakralnych, samorząd przyczynia się do ocalenia unikalnej architektury, będących świadectwem religijności kolejnych pokoleń.



Działania samorządu Powiatu Iławskiego i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie dotyczące najbardziej wrażliwej części życia społecznego mają niezwykłą wagę – skupiają się na osobach najstarszych, najbardziej potrzebujących, które same w aktualnym momencie swojego życia nie mogą zadbać o siebie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie zostało utworzone na mocy Uchwały Rady Powiatu w Iławie z dnia 25 lutego 1999 roku w sprawie jego utworzenia. Jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej na szczeblu powiatowym. Obejmuje swoimi działaniami różne grupy społeczne. Udziela pomocy i wsparcia osobom z niepełnosprawnościami, starszym, schorowanym wymagającym umieszczenia w domu pomocy społecznej lub w ośrodku wsparcia – środowiskowym domu samopomocy. Obejmuje pomocą także najmłodszych – dzieci, które z różnych względów nie mogą wychowywać się w swoich rodzinach biologicznych są umieszczane w środowisku zastępczym, w rodzinach zastępczych lub w placówkach opiekuńczo - wychowawczych.

Na terenie Powiatu Iławskiego obecnie funkcjonują dwie całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, przeznaczone są dla 14 dzieci każda.

Powstanie ich uchroniło umieszczenie dzieci z naszego terenu w placówkach oddalonych od miejsca zamieszkania, co skutkowało by całkowitym zerwaniem więzi rodzinnych oraz środowiskowych. Obie placówki funkcjonują w strukturach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie. Pierwsza placówka to Dom dla Dzieci w Kisielicach, który rozpoczął działalność w 2018 r. druga to Dom dla Dzieci w Suszu, który został utworzony w marcu 2024 r.

- Obie placówki powstały w wyniku rosnących potrzeb i braku wystarczającej liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej. - Jesteśmy przygotowani na nowe wyzwania, coraz więcej dzieci potrzebuje zaopiekowania, ponieważ ich rodziny są niewydolne wychowawczo – mówi **Bartosz Bielawski**, Starosta Powiatu Iławskiego. – Mimo, że powstaje z roku na rok coraz więcej rodzin zastępczych, nie zaspokajają one wszystkich potrzeb.

POMOC SPOŁECZNA w Powiecie Iławskim MA MOC!



Budowa Domu dla Dzieci Powiatu Iławskiego w Suszu była dużą inwestycją Powiatu. Całkowita wartość tej inwestycji wyniosła 8 348 833,60 zł

Budowa Domu dla Dzieci Powiatu Iławskiego w Suszu była dużą inwestycją Powiatu. Całkowita wartość tej inwestycji wyniosła 8 348 833,60 zł. Placówka powstała w bryle dobudowanej do istniejącego budynku szkoły, poddanej głębokiej termomodernizacji, w ramach której wykonano m.in. docieplenie budynku, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej, wymianę instalacji elektrycznej wewnętrznej, wymianę instalacji oświetleniowej wraz z osprzętem, modernizację kotłowni, modernizację centralnego ogrzewania i instalacji grzewczych wraz z wymianą źródła ogrzewania i montażem odnawialnych źródeł energii – instalacji fotowoltaicznej, montaż nowej windy osobowej. Ponadto wykonana została przebudowa ciągu komunikacyjnego przy budynku szkoły (nawierzchnie utwardzone; dojeżdżania, miejsca postojowe) wraz z przebudową infrastruktury zewnętrznej.

Placówka w Suszu została zaprojektowana przy współpracy z pracownikami Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie i przeznaczona właśnie do użytkowania przez dzieci i młodzież.

Powierzchnia użytkowa Domu dla Dzieci w Suszu wynosi 511,46 m². Dom składa się z pomieszczeń mieszkalnych – 9 pokoi jedno i dwuosobowych, 4 łazienek z prysznicami, dużej kuchni z jadalnią, pomieszczeń rekreacyjnych – pokoju dziennego, sali komputerowej, sali do zajęć sportowych, pomieszczeń gospodarczych – magazynów, pralni, garderoby, pomieszczeń pracowniczych – pokoju wychowawców, pokoju koordynatora, pokoju pracy indywidualnej. Do dyspozycji dzieci zagospodarowano także teren wokół placówki, wykonano siłownię zewnętrzną, trampolinę ziemną, wykonano także ogródek,

wiatę rekreacyjną oraz budynek przeznaczony na cele gospodarcze.

Dom dla Dzieci Powiatu Iławskiego w Suszu to dla wychowanków w nim zamieszkujących dom, którego nie zapewniła im rodzina biologiczna. Spędzają w nim czas wolny, odpoczywają, ale także odrabiają lekcje, uczą się codziennych życiowych obowiązków, nawiązują prawidłowe relacje z innymi dziećmi i wychowawcami. Placówka zabezpiecza ich niezbędne potrzeby, obejmuje całodobową opieką przejmując wszystkie obowiązki rodziny biologicznej.

Zatrudniona kadra pedagogiczna zbudowała w placówce atmosferę przyjaźni, bezpieczeństwa, spokoju, które są tak niezbędne w domu każdego dziecka. Wszystkie te działania spowodowały, że wychowankowie traktują placówkę jak swój dom.



- Inną, dużą grupą społeczną obejmowaną wsparciem i zabezpieczaną przez Powiat Iławski są osoby niepełnosprawne, starsze i schorowane, które ze względu na swój stan nie mogą samodzielnie funkcjonować w środowisku i wymagają umieszczenia w domu pomocy społecznej – mówi Starosta **Bartosz Bielawski**. - Na terenie Powiatu Iławskiego funkcjonują dwa takie domy: - Dom Pomocy Społecznej w Lubawie z Oddziałem w Iławie oraz Dom Pomocy Społecznej w Suszu.



Coraz więcej dzieci potrzebuje zaopiekowania, ponieważ ich rodziny są niewydolne wychowawczo – mówi **Bartosz Bielawski**, Starosta Powiatu Iławskiego. – Mimo, że powstaje z roku na rok coraz więcej rodzin zastępczych, nie zaspokajają one wszystkich potrzeb.

Placówki mają charakter ponadlokalny, są domami stałego pobytu, a pobyt w nich jest odpłatny. Dom Pomocy Społecznej w Suszu jest przeznaczony dla **90** osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. Natomiast Dom Pomocy Społecznej w Lubawie z Oddziałem w Iławie przeznaczony jest dla **95** mieszkańców, w tym **37** miejsc przeznaczonych jest dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w siedzibie Domu w Lubawie i **58** miejsc dla osób przewlekle somatycznie chorych w Oddziale w Iławie. Domy Pomocy Społecznej z Powiatu Iławskiego są w stałym procesie zmian, dążąc do ciągłego polepszania warunków swoich mieszkańców, zmniejszając liczebność osób w pokojach, modernizując budynki, aranżując tereny zielone.

Pomoc i wsparcie potrzebującym to misja, która wymaga wielu szczególnych cech od osób zaangażowanych w jej udzielanie, głębokiej empatii i wrażliwości społecznej. Podejmując wyzwanie pracy na rzecz drugiego człowieka jesteśmy świadomi odpowiedzialności, która na nas spoczywa i w pełni angażujemy się w podejmowane działania.

SAMORZĄD TO PODSTAWA DEMOKRACJI

Od 1990 roku każdego 27 maja obchodzimy Dzień Samorządu Terytorialnego. Dlaczego akurat wtedy? To na pamiątkę pierwszych demokratycznych wyborów samorządowych z 1990 r. O ustanowieniu tego święta zdecydował 29 czerwca 2000 r. Sejm w specjalnej uchwale na 10-lecie odrodzenia polskiego samorządu terytorialnego.

Ustanawiając Dzień Samorządu Terytorialnego, Sejm podkreślił znaczenie samorządów dla tworzenia lokalnych więzi i budowy silnego państwa. „Dziś w działalności samorządu terytorialnego ma swój bezpośredni i pośredni udział wiele tysięcy obywateli, co jest podstawą demokratycznego państwa i społeczeństwa obywatelskiego” – czytamy we wspomnianej uchwale.

Burzliwe dzieje

W Polsce samorząd terytorialny we współczesnym rozumieniu ukształtował się w okresie zaborów i działał w okresie międzywojennym. Po II wojnie światowej, na mocy dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 23 listopada 1944 r. początkowo został utrzymany, ale już w 1950 r. został całkowicie zniesiony ustawą z 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej.

W 1983 r. powołano w Polsce faszadowe struktury, które jedynie z nazwy miały być samorządem terytorialnym, ale faktycznie pozbawione były kluczowych cech samorządności lokalnej — trochę na wzór Francji okresu napoleońskiego, kiedy to zniesiono faktycznie administrację samorządową, pozostawiając instytucje samorządowe z nazwy, ale będące wręczystości instytucjami państwowymi.

O roku ów 1989...

To już dziś wiedzą wszyscy: rok 1989 zapoczątkował w Polsce wiele zmian — jednak najistotniejszą z nich była niewątpliwie transformacja ustroju państwa. W grudniu 1989 r. zostały wprowadzone zmiany w konstytucji, które gwarantowały demokratyczny system rządów i prawa obywatelskie. Transformacja wiązała się z szeregiem przemian społecznych oraz nową polityką gospodarczą państwa, była też początkiem odrodzenia samorządu terytorialnego w Polsce. Reforma administracji publicznej, w tym samorządu terytorialnego stanowiła jeden z najważniejszych zadań kolejnych rządów od gabinetu Tadeusza Mazowieckiego poczynając. Pierwszy etap reformy udało się dokonać jeszcze w 1990 r., gdy utworzono samorząd terytorialny na szczeblu gminy. Od 27 maja 1990



Podział administracyjny Polski w latach 1975-1998

do 31 grudnia 1998 samorząd terytorialny istniał tylko na szczeblu gminy.

Kolejną poważną reformą dokonała się w 1998 r., gdy koalicja AWS-UW uchwaliła trójsekcjonalny samorząd terytorialny, wprowadzając powiaty i znacząco zmniejszając liczbę województw. Wraz z wprowadzeniem 1 stycznia 1999 r. trójstopniowego podziału administracyjnego, samorząd także stał się trójsekcjonalny: gminny, powiatowy i wojewódzki. Od 2002 r. wójt/burmistrz/prezydent miasta to funkcjonariusz publiczny będący zarazem organem wybieranym wyborach powszechnych.

Powstanie gmin

Pierwsza debata na temat przedłożonych ustaw samorządowych odbyła się 25 i 26 stycznia 1990 r. Sprawozdawcą był Jerzy Stępień, ówczesny senator I kadencji, który przedstawił wysokiej izbie projekty ustaw o samorządzie terytorialnym, o ordynacji wyborczej do rad gmin, o pracownikach samorządowych i o zmianie Konstytucji RP. Wyróż-

nił trzy elementy reformy: zniesienie rad narodowych; zmiana zasad funkcjonowania państwowej administracji rządowej; stworzenie od podstaw samorządu terytorialnego.

Ostatecznie parlament uchwalił kilkanaście ustaw dotyczących reformy samorządu terytorialnego. Z punktu widzenia tego etapu historii samorządu za najważniejszą należy uznać ustawę o samorządzie terytorialnym⁴. Ustawa o samorządzie terytorialnym określała gminę jako przymusową — z mocy prawa wspólnotę samorządową i odpowiednie terytorium.

Natomiast przepisy wprowadzające tę ustawę określały datę wejścia w życie ustaw na dzień 27 maja 1990 r. Jednocześnie traciły moc inne przepisy dotyczące spraw w niej unormowanych. Gminy i miasta istniejące w dniu wejścia w życie ustawy, a także miasto stołeczne Warszawa, miasto Kraków, miasto Łódź, zachowywały dotychczasową nazwę, obszar, granice i siedzibę władz. Miejscowości posiadające w dniu wejścia w życie ustaw status miasta ten status zachowywały.



Mapa Polski po 1999 r., gdy powstało 16 województw

Zespoły do reformy samorządu i administracji

12 stycznia 1991 r. powołany został rząd Jana Krzysztofa Bieleckiego, który podjął się wysiłku reformy administracji. Pracę nad reformą podzielono na trzy segmenty, które powierzono dwóm grupom. Pierwszą z nich był Zespół do Opracowania Koncepcji Zmian w Organizacji Terytorialnej Państwa, który pracował w dwóch zespołach roboczych: do spraw podziału przestrzennego i do spraw ustroju terytorialnego państwa. Drugą grupę stanowił Zespół do Spraw Administracji Państwowej, który zajmował się tematyką racjonalizacji i przebudowy administracji centralnej. Niezależnie od obu zespołów prace prowadzone były także w Urzędzie Rady Ministrów.

Samorządność jak zasada

Dziś zasada samorządności należy do naczelnych zasad ustrojowych państwa polskiego. Samorządowi terytorialnemu jest poświęcony przed wszystkim rozdział VII Konstytucji RP. Od 1 stycznia 1999 r. mamy trzy szczeble samorządu terytorialnego: gminy, powiaty i samorządy województw. Reforma administracji publicznej, w tym samorządu terytorialnego stanowiła jeden z najistotniejszych zadań kolejnych rządów, od gabinetu Tadeusza Mazowieckiego poczynając. Pierwszy etap reformy udało się dokonać jeszcze w 1990 r., gdy utworzono samorząd terytorialny na szczeblu gminy. Kolejna poważna reforma dokonała się w 1998 r., gdy koalicja AWS-UW uchwaliła trójszczeblowy samorząd terytorialny, wprowadzając powiaty i znacząco zmniejszając liczbę województw.

Jak powstał polski samorząd po roku 1989?

Po wyborach czerwcowych nowy parlament przystąpił do prac nad reformą samorządową. Było to za-

gadnienie nieznane, gdyż przez lata „samorząd” był fasadą centralnie zarządzaną przez partyjnych dygnitarzy. Już 29 lipca 1989 r. Senat przyjął uchwałę o podjęciu inicjatywy ustawodawczej. Depozytariuszem prac była senacka Komisja Samorządu Terytorialnego, a zaplecze eksperckie stanowił Jerzy Reguński, pełnomocnik rządu do spraw reformy samorządu terytorialnego wraz ze swoim zespołem, który podczas obrad Okrągłego Stołu był też jednym ze współprzewodniczących zespołu ds. samorządowych.

Tego samego dnia została powołana senacka Komisja Samorządu Terytorialnego, której przewodniczącym został także Jerzy Reguśki. To na tej komisji i jej zapleczu eksperckim składającym się w znacznej mierze z osób wchodzących w skład Społecznej Rady Legislacyjnej przy NSZZ „Solidarność” spoczął cały ciężar prac. Ich efektem było wytyczenie fundamentalnych zasad, na jakich powinien oprzeć się konstruowany samorząd – czyli:

— Szczeble samorządu terytorialnego muszą być oddzielone od władzy rządowej, zarówno w formie uchwałodawczej jak i wykonawczej.

— Kontrola państwowa ma dotyczyć tylko sfery legalności działań organów samorządu, a nie celowości. Organem kontroli ma zostać wojewoda. Na jego decyzję będzie przysługiwało odwołanie i skarga do sądu.

- Ochrona prawna samorządu.
- Prawo do zrzeszania się w związki gmin i miast.

— Wolne i demokratyczne wybory do samorządów, na szczeblu gminy bezpośrednie, a województwa — pośrednie.

Magdalena Maria Bukowiecka

Korzystałam z opracowania Dominiki Tectaw pt. „Ewolucja samorządu terytorialnego w Polsce w latach 1989 – 1998” oraz z materiałów na stronie historia.org.pl.



Jerzy Reguński w Senacie RP podczas konferencji poświęconej samorządowi po transformacji ustrojowej (2014)

Czy zaledwie po przejechaniu z Olsztyna 25 kilometrów możemy być już na Mazurach i korzystać z ich wszystkich uroków? Czy to możliwe? Tak. Gmina Jedwabno to część Mazur położona najbliżej Olsztyna. Raptem po kilkudziesięciu minutach jazdy jesteśmy już z powrotem w wojewódzkim centrum, którym jest Olsztyn. Z tego powodu gmina Jedwabno jest idealnym miejscem do wypoczyniania, osiedlania się i zamieszkania dla olsztyńskich jak również dla osób pracujących w tym mieście.



Fot. zbioru UG Jedwabno/Paweł Adamski

MAZURY

na wyciągnięcie ręki

Do dyspozycji mamy tutaj wiele ciekawie i uroczo położonych nieruchomości i obiektów, zarówno do zakupu, jak i pod wynajem. Gmina Jedwabno ma charakter wybitnie turystyczny. Jej obszar to 311 km², z czego 69 % tej powierzchni to lasy, pełne różnych gatunków zwierząt. Na jej terenie znajduje się aż 38 jezior, z których te najbardziej znane to Świętajno (w obrębie miejscowości Narty, Warchały i Brajniki), Dłużek, Małszewskie i Głębockie.

Wszystkie jeziora są bardzo czyste, gdyż aż 80% mieszkańców tej wiejskiej gminy ma kanalizację. Jezioro Świętajno uchodzi za jedno z najczystszych w Polsce i od lat ściągają rzesze turystów z całego kraju. Największe zainteresowanie budzi plaża w miejscowości Warchały, nazywana Złotymi Piaskami, gdzie w letnie weekendy przebywa do 10 000 osób. Dogodne połączenia komunikacyjne z Olsztynem i Warszawą sprawiają, iż wielu mieszkańców tych i innych miast posiada tutaj swoje domy let-

niskowe, których jest prawie 1 000. Bazę turystyczną uzupełniają liczne pensjonaty, ośrodki wypoczynkowe, kempingi, restauracje i bary, a także czterogwiazdkowy hotel Natura Mazur w Warchalach. Dlatego w sezonie letnim tereny te odwiedzają mnóstwo turystów. Od lat korzystają oni ze zdrowego powietrza, pięknych lasów i czystych wód oferowanych przez gminę Jedwabno. W bezpośrednim sąsiedztwie granic gminy Jedwabno znajduje się Port Lotniczy Olsztyn - Mazury w Szymanach zapewniają-

cy połączenia lotnicze w najważniejszych kierunkach.

Lokalnym centrum jest oczywiście Jedwabno, liczące 1 300 mieszkańców. Znajduje się tutaj znakomite wyposażony Zespół Szkolno - Przedszkolny, do którego uczęszcza młodzież z terenu całej gminy, wraz z halą sportową. Do dyspozycji mieszkańców i turystów jest Gminny Ośrodek Kultury i Gminna Biblioteka Publiczna, Środowiskowy Dom Samopomocy, stacja benzynowa Orlen, Bank Spółdzielczy, ośrodek zdrowia, Urząd Gminy. Swoje usługi świadczy tu szereg firm budowlanych i transportowych oraz warsztaty samochodowe.

Do walorów geograficznych, przyrodniczych, komunikacyjnych i turystycznych dochodzą atuty społeczne. Liczba stałych mieszkańców jest bardzo niewielka, wynosi raptem niespełna 3 700 mieszkańców, czyli niecałe 12 mieszkańców na 1 km². Jednak ze względu na wielokulturowość i społeczną inicjatywę tworzą barwną i kolorową mieszankę. Działa tutaj ponad 20 stowarzyszeń, zarówno kulturalnych i gospodarczych, jak również zajmujących się innymi dziedzinami życia społecznego. Do najbardziej znanych należy Stowarzyszenie Kulturalne „Taneczniczki” prowadzące Zespół Pieśni i Tańca „Jedwabno”, organizujące co roku festiwal folklorystyczny w Jedwabnie. Jest to obszar z bogatą kulturą, historią, folklorem i wieloma tajemnicami. Tutaj wypoczywają znani artyści i twórcy.

Istotnym elementem integrującym mieszkańców jest 18 sołectw, które tworzą gminę Jedwabno. Każde sołectwo posiada swój własny fundusz sołecki i w jego ramach mieszkańcy danej miejscowości co roku bezpośrednio decydują o sposobie jego wydatkowania, przeznaczając te środki choćby na budowę i wyposażenie placów zabaw, doposażenie świetlic wiejskich, budowę oświetlenia ulicznego czy też na działania kulturalne. Dzięki temu czują się prawdziwymi gospodarzami swoich wsi. Fundusz sołecki jest jednym z najważniejszych czynników wspierających rozwój poszczególnych miejscowości, a jednocześnie elementem i przykładem daleko idącej samorządności, dającym mieszkańcom możliwość bezpośredniej realizacji wielu własnych pomysłów i zadań. Ta forma aktywności i integracji mieszkańców stała się w ostatnich latach jednym z motorów rozwoju gminy Jedwabno. Wz bogaca to lokalny krajobraz społeczny i kulturowy.

Gmina Jedwabno z pewnością jest jednym z miejsc, w których warto żyć, mieszkać i wypoczywać. Nie tylko w sezonie turystycznym, ale przez cały rok. Po więcej informacji zapraszamy na stronę internetową gminy Jedwabno: www.jedwabno.pl, a także na profil Gminy Jedwabno w serwisie społecznościowym Facebook. Materiały filmowe z gminy Jedwabno z różnych dziedzin można obejrzeć w serwisie Telewizja Jedwabno pod adresem internetowym www.jedwabno.kopernik.tv.



Fot. zbioru UG Jedwabno/Paweł Adamski

Zapraszamy do gminy Jedwabno!



INWESTYCJE, KTÓRE REALNIE ZMIENIAJĄ OBLICZE GMINY KĘTRZYN



W ostatnich latach Gmina Kętrzyn konsekwentnie realizuje strategię rozwoju opartą na skutecznym pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz racjonalnym gospodarowaniu budżetem własnym. Szczególny nacisk kładziony jest na modernizację infrastruktury drogowej, poprawę efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej oraz działania proekologiczne. Dzięki wsparciu z Rządowego Funduszu Polski Ład – Programu Inwestycji Strategicznych oraz środków unijnych, w gminie realizowane są liczne inwestycje, które realnie przekładają się na wzrost komfortu życia mieszkańców.

Nowe drogi – lepsza jakość życia mieszkańców

Rozwój infrastruktury drogowej to jeden z głównych priorytetów inwestycyjnych Gminy Kętrzyn. Dzięki skutecznemu pozyskiwaniu środków zewnętrznych możliwa jest realizacja ambitnych projektów, które poprawiają codzienne życie mieszkańców oraz zwiększają atrakcyjność całego regionu.

Obecnie prowadzone są intensywne prace remontowe i modernizacyjne dróg gminnych w miejscowościach: Wopławki, Wilkowo, Gnatowo Kolonia, Bałtrucie, Mar-



Przed i po budowie parkingu i modernizacji Urzędu Gminy Kętrzyn



szewo, Nowa Różanka, Trzy Lipy oraz Muławki. Łączna wartość tych inwestycji przekracza 6,5 mln zł, z czego aż 6 131 558,86 zł pochodzi z Rządowego Funduszu Polski Ład.

Dzięki kolejnemu dofinansowaniu z tego samego programu realizowane są także inwestycje drogowe w Pożarkach i Filipówce. W Pożarkach przebudowywana jest droga o długości 1,04 km, natomiast w Filipówce – 1,157 km. Wartość tych zadań wynosi łącznie ponad 3,8 mln zł, z czego aż 3 732 488,97 zł pochodzi z budżetu państwa.

Pod koniec 2024 roku zakończono również przebudowę dwóch dróg w Nowej Wsi Kętrzyńskiej. Całkowity koszt tych prac wyniósł 419 tys. zł, z czego 410 350,30 zł zostało pokryte z Funduszu Polski Ład.

Ważnym elementem działań infrastrukturalnych Gminy Kętrzyn jest także rozwój bezpiecznej i komfortowej sieci ścieżek rowerowych. W 2024 roku, przy współudziale

Powiatu Kętrzyńskiego, Miasta Kętrzyn oraz Gminy Kętrzyn, zrealizowano pierwszy etap ścieżki rowerowej prowadzącej z Karolewa do Terenu Rekreacyjno-Wypoczynkowego nad jeziorem Mój w Czernikach. Wartość inwestycji wyniosła ok. 5 mln zł, z czego 4 702 500,00 zł stanowiło dofinansowanie. W maju zakończono drugi etap – od jeziora Mój w Czernikach do wiaduktu w Parczu. Koszt tej części wyniósł ponad 6,3 mln zł, a dofinansowanie – 5 691 576,88 zł. Inwestorem całego przedsięwzięcia był Związek Gmin Barcja, a środki pochodziły z Programu Inwestycji Strategicznych w ramach Polskiego Ładu.

Te inwestycje to realna poprawa jakości życia mieszkańców – zwiększają bezpieczeństwo, ułatwiają codzienne przemieszczanie się oraz umożliwiają aktywny wypoczynek i korzystanie z uroków naszego regionu. Nowe drogi i ścieżki rowero-

we to także szansa na dalszy rozwój turystyki i lokalnej gospodarki.

Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej – inwestycja w przyszłość

W 2023 roku rozpoczęto kompleksową termomodernizację budynku Urzędu Gminy Kętrzyn. Zakończenie inwestycji nastąpiło w 2025 roku. Było to jedno z kluczowych zadań samorządu, na które od lat poszukiwano źródeł finansowania. Inwestycja została zrealizowana przy całkowitym koszcie 5 mln zł, z czego wkład własny gminy wyniósł około 700 tys. zł.

W 2025 roku przy Urzędzie Gminy rozpoczęto również budowę parkingu wraz z odwodnieniem. Parking został częściowo utwardzony kostką granitową, a prace mają potrwać do końca sierpnia bieżącego roku. Wartość inwestycji to 389 733,03 zł, z czego 381 431,71 zł stanowi dofinansowanie z Funduszu Polski Ład.

W ramach dalszych działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej zrealizowano także montaż pomp ciepła przy Szkole Podstawowej w Karolewie oraz świetlicy wiejskiej w Mażanach. Dodatkowo zainstalowano instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej. Równolegle przeprowadzono modernizację świetlicy w Mażanach. Łączny koszt tych zadań przekroczył 2 mln zł i został sfinansowany z Funduszu Polski Ład oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 (Leader+, LGD Barcja).

Pod koniec 2024 roku zakończono także budowę remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Wilkowie. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 2 496 602,16 zł. Projekt został sfinansowany z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład 1 100 000,00 zł oraz Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych 850 000,00 zł.



Przed i po termomodernizacji Urzędu Gminy Kętrzyn



Budowa nowej remizy OSP Wilkowo



Przed i po przebudowie drogi w Nowej Różance





Przed i po modernizacji
świetlicy w Mażanach



W trakcie przebudowy
drogi w Filipówce



W trakcie przebudowy
drogi w Pożarkach



Ścieżka rowerowa ETAP I



Ścieżka rowerowa ETAP I



Miejsce obsługi rowerów -
ścieżka rowerowa ETAP I



Ścieżka rowerowa ETAP II



Ścieżka rowerowa ETAP II

Inwestycja w edukację i młode talenty

Obejmując Urząd Wójta, obiecałem wprowadzenie stypendiów za osiągnięcia naukowe dla uzdolnionych uczniów ze szkół podstawowych, których organem prowadzącym jest Gmina Kętrzyn. Od 2014 roku co miesiąc przekazuję ze swojego wynagrodzenia kwotę 500 zł na ten cel, a od 2022 roku – 1000 zł. Środki te przeznaczone są m.in. na wspieranie edukacji uczniów osiągających wysokie wyniki w nauce.

Patrzmy w przyszłość – kolejne plany inwestycyjne

Patrząc w przyszłość, wskazujemy kolejne cele i działania, które planujemy wspólnie realizować. W 2025 roku zaplanowano opracowanie dokumentacji technicznej na termomodernizację Szkoły Podstawowej w Kruszewcu jak i dla budowy i przebudowy dróg w miejscowościach: Nowa Różanka, Biadaszki Małe, Smokowo-Smokowo Stare, Karolewo, Gałwuny, Gnатовo, Muławki, Nowa Wieś Kętrzyńska, Kwiedzina, Cegielnia, Pręgowo oraz Stachowizna.

Dziękuję mieszkańcom za zaufanie i wsparcie. Wspólnie zmieniamy naszą gminę – krok po kroku, inwestycja po inwestycji. Życzę wszystkim, aby każda zrealizowana inicjatywa przynosiła realne korzyści, bezpieczeństwo oraz powody do dumy z miejsca, w którym żyjemy.

Z wyrazami szacunku,
Wójt Gminy Kętrzyn
Paweł Bobrowski



Przed i po przebudowie
drogi w Woptawkach



Przed i po przebudowie
drogi w Nowej Różance



Burmistrz Kisielice
Beata Lejmanowicz

Kisielice to malownicze miasteczko położone w powiecie iławskim nad rzeką Gardeją. Powstało z woli niemieckiego rodu Stangów, który osiedlił się w tych terenach w 1260 roku.

Bogata historię dziejów, żyjących niegdyś tu ludzi ich rodzaj pracy, zamieszkałość i kulturę można poznać odwiedzając Muzeum Interaktywne, które mieści się w zabytkowym budynku miejscowej Szkoły Podstawowej. Przybywający tu liczni goście doświadczają przeniesienia w czasie podczas projekcji prezentowanych treści. Niniejszy artykuł natomiast jest zaproszeniem czytelnika do poznania współczesnych Kisielice. Zobaczenia naszego miasteczka i naszych wsi, Poznania żyjących tu ludzi i ich aktywności na rzecz naszej Małej Ojczyzny.

Działamy w licznych organizacjach pozarządowych rozwijając demokratyczne społeczeństwo. Ubogacamy się w ten sposób na wielu płaszczyznach i w różnorodnych grupach wiekowych. „Pogranicze” to Stowarzyszenie Historyczno-Badawcze, zrzesza pasjonatów historii z terenów Gminy Kisielice i okolic działając tym samym na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa historyczno-kulturowego Gminy Kisielice i regionu.

Członkowie stowarzyszenia badają i upowszechniają wiedzę historyczną o regionie w formie działalności publicystycznej, informacyjnej i edukacyjnej.

Gromadzone z wielką troską pamiętniki, dokumentacja zabytków oraz prywatne zbiory przekazane w formie użyczenia można oglądać we wspomnianym Muzeum.

Turnieje sportowe m.in. piłki nożnej, piłki siatkowej plażowej, piłki koszykowej to działania naszych prężnie działających organizacji na czele z MLKS „OLIMPIA” Kisielice, Uczniowskim Klubem Sportowym „Dłuzek” przy Szkole Podstawowej w Goryniu i Młodzieżowym Klubem Sportowym „Huragan” w Klimach.

Aktywność kobiet widoczna jest głównie w Kolach Gospodyń Wiejskich, „Jędrzychowianki” Koło Gospodyń w Łęgowie, kolejne „Nasza Wieś Biskupiecka” Stowarzyszenie „Nasza Przyszłość w Butowie” Koło Gospodyń K i Stowarzyszenie „Na rzecz rozwoju wsi Klimy.

Panie organizują konkursy kulinarne, święta lokalne, włączając się w organizację dożynek wiejskich i gminnych, organizują liczne wyjazdy edukacyjne i turystyczno-wypoczynkowe.

Lubimy przeszłość, żyjemy w teraźniejszości, patrzymy w przyszłość



Mieszkańcy wsi Jędrzychowo zwiedzą Podlasie dzięki działalności Stowarzyszenia „Sami Swoi” Jędrzychowo”. Liczne wyjazdy mieszkańców Kisielice, między innymi do Doliny Kłodzkiej, Pragi, Wambierzyc oraz Gór Stołowych zorganizowane były przez Stowarzyszenie „Razem”. Wyjazd członków „Polskiego Związku Niewidomych Okręg Warmińsko-Mazurski, Koło Iława” w celu poznania historii i bogactwa dóbr kultury Fromborka oraz Lidzbarka Warmińskiego.

Stowarzyszenie „Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów” oddział rejonowy w Kwidzynie, koło w Kisielicach organizuje wspólne biesiadowanie seniorów, liczne spotkania tematyczne i wyjazdy.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Suszu wraz z Warsztatem Terapii Zajęciowej w Suszu, to ośrodki które są miejscem dziennego pobytu potrzebujących mieszkańców także naszej okolicy.

Przykłady powyższych działań odzwierciedlają kreatywność i kompetencje osób zaangażowanych w wymienionych organizacjach. Wszyscy zasługują na uwagę i wdzięczność.

Wprowadzamy innowacje – tworzymy wioski tematyczne

Walory przyrodnicze naszego regionu, aktywność liderów wspólnot i zrzeszonych organizacji a przede wszystkim Małe Granty Sołeckie Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego pozwalają nam urzeczywistniać marzenia związane z rozwojem wsi tworzących naszą Gminę. W bezpośredniej przyszłości realizowany będzie Projekt „Złota Rybka spełnia marzenia” – odnowa naszej wsi. Rozwój dotyczy wsi Goryń. Powstaną miejsca wypoczynku, rekreacji, integracji społecznej i pielęgnowania lokalnej tradycji. Każdy kto zdecyduje się odwiedzić wieś będzie mógł doświadczyć walorów turystycznych i kulturowych jakimi ona dysponuje.

Kolejny projekt dotyczy wsi Jędrzychowo „Wieś Żurawi” Obejmuje budowę ścieżki dydaktycznej, która koncentruje się na ekosystemie jeziora

Papówka z żyjącymi tam żurawiami. Będzie tu trzystumetrowa ścieżka z tablicami informacyjnymi prezentującymi florę i faunę regionu. Piękno terenu można będzie również podziwiać z wieży widokowej.

Plan Odnowy Wsi to szansa na łączenie edukacji z turystyką, na współpracę organizacji pozarządowych, szkół i lokalnych instytucji. To poprawa jakości życia mieszkańców, zwiększenie zaangażowania społeczności i integracja.

Cieszą nas zrealizowane inwestycje

Jak w większości Gmin w Polsce tak i u nas troszczymy się o drogi. Zrealizowaliśmy kolejno następujące inwestycje:

Przebudowa ulicy Zagrodowej

Dofinansowanie zostało przekazane Gminie Kisielice w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. W ramach realizacji inwestycji wykonano odcinek drogi o nawierzchni asfaltowej o długości 1100 m. Wartość inwestycji ogółem (zł) 2 020 326,39 zł

Otrzymane dofinansowanie 1 805 000,00 zł



Przebudowa drogi w miejscowości Jędrzychowo

Zakończyliśmy realizację zadania polegającego na przebudowie drogi w miejscowości Jędrzychowo. Do-



finansowanie zostało przekazane Gminie Kisielice w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Przy współfinansowaniu gminy wykonano nową nawierzchnię asfaltową.

Wartość ogółem (zł) 2 381 946,39 zł
Otrzymane dofinansowanie (zł) 1 960 000,00 zł

Przebudowa ul. Cmentarnej w Kisielicach

Dofinansowanie zostało przyznane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. W ramach realizacji inwestycji dokonano przebudowy tej ulicy, na odcinku o długości 88 m.

Wartość ogółem (zł) 180 109,40 zł
Otrzymane dofinansowanie (zł) 95 443,00 zł



Trwa „Remont i przebudowa budynków Zespołu Szkół w Kisielicach wraz z zagospodarowaniem terenu”

W 2024 roku rozpoczęto kolejny etap zadania inwestycyjnego polegającego na remoncie Zespołu Szkół w Kisielicach, który jest wpisany do rejestru zabytków. Inwestycja realizowana jest ze środków własnych Gminy Kisielice oraz z dofinansowania pozyskanego w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Zakres prac obejmuje działania konserwatorskie i restauratorskie – m.in. prace przy elewacjach, we wnętrzach, stolarce drzwiowej, posadzkach i schodach. Prowadzone są również roboty sanitarne, elektryczne i budowlane w dwóch budynkach zespołu szkół, łączniku oraz hali sportowej. W ramach zagospodarowania terenu przewidziano remont boiska wielofunkcyjnego oraz wymianę ogrodzenia wokół wspomnianych obiektów. Zakończenie realizacji zadania, zgodnie z zawartą umową, planowane jest na drugą połowę 2025 roku.

Wartość zadania: 6 690 273,13 zł w tym dofinansowanie: w wartości 4 999 680,00 zł



Zakończyliśmy i oddaliśmy do użytku salę sportową dla osób niepełnosprawnych w tym dzieci i młodzież do rehabilitacji i rekreacji przy Szkole Podstawowej w Łęgowie

W ramach przedsięwzięcia wybudowano salę gimnastyczną wraz z zapleczem higieniczno-sanitarnym, zaadaptowano pomieszczenia na cele socjalne w istniejącym budynku szkoły oraz wykonano utwardzoną drogę wewnętrzną do parkingu zlokalizowanego po północnej stronie szkoły. Nowy obiekt służy zarówno celom rehabilitacyjnym, jak i rekreacyjnym, umożliwiając aktywizację fizyczną osób o różnych potrzebach i poziomach sprawności. Wartość zadania: 2 366 274,62 zł w tym dofinansowanie z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON): w wartości 1 010 400,00 zł



Rozwijamy młodzież

W projekcie „Równe szanse – warsztaty foto - video” skupiamy dzieci z gminnych szkół. W ten sposób uczestnicy kształtują kompetencje społeczne. MGOK kładzie nacisk na rozwijanie zainteresowania i pasji dzieci. Tematyka mediów społecznościowych jest współczesnej młodzieży bardzo bliska dlatego chętnie angażują się w fotografovanie i nagrywanie. Poznają przy tym środowisko i ciekawych ludzi. Zarejestrowane doświadczenia stają się materiałem do interesujących publikacji.

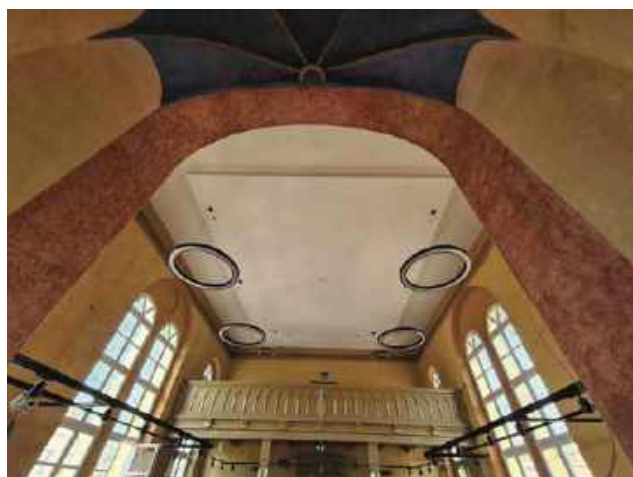
Na uwagę zasługuje wydarzenie z minionego roku, które niezwykle pozytywnie wpływa na integrację nie tylko gminnej ale powiatowej społeczności. Wydarzenie współfinansowane przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością i Współorganizowane ze Stowarzyszeniem Na Rzecz Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnym „Rozwini Skrzydła” Rywalizacje sportowe, poczęstunek, wręczenie nagród i występy taneczne dzieci wszystko to daje radość przyzajnego współistnienia.

Wytrwale naprzód

Jesteśmy małą gminą ale z dużymi możliwościami. Nasz typowo rolniczy charakter i szacunek dla tradycji pozwala nam z odwagą patrzeć w przyszłość i otwierać się na nowość.

JAK ZDOBYĆ PIERWSZY MILION?

Podczas XIX już konferencji PR w Samorządzie i Administracji Państwowej ogłoszono wyniki kolejnej edycji konkursu Kryształ PR-u, którego celem jest promowanie wartościowych inicjatyw i kreatywnych rozwiązań z wykorzystaniem narzędzi public relations. Jedno z wyróżnień uzyskał Powiat Olsztyński.

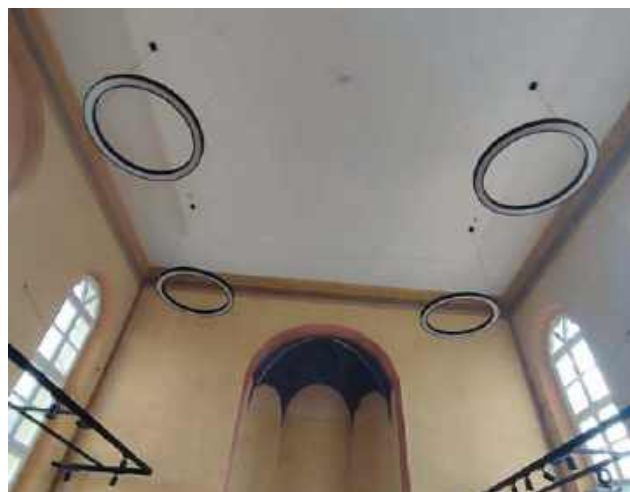


blasku, Powiat postanowił w 2022 roku zgłosić projekt do konkursu Nasz Zabytek, organizowanego co roku przez Fundację „Most the Most” Banku Gospodarstwa Krajowego. Zgodnie z jego regulami mieszkańcy województwa mieli zdecydować w głosowaniu internetowym, na renowację którego obiektu na Warmii i Mazurach trafi nagroda w wysokości miliona złotych.

Udział w tym konkursie poparty został kampanią PR realizowaną przez komórkę promocji olsztyńskiego starostwa. Liczne artykuły w tradycyjnych mediach i online, posty w mediach społecznościowych, kampanie

Złożone z profesjonalistów jury, któremu przewodniczył, prof. Sławomir Smyczek z Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, w kategorii najlepsza promocja/event instytucji kultury zdecydowało o wyróżnieniu działań prowadzonych przez olsztyńskie starostwo, związanych z rewitalizacją XIX-wiecznego budynku dawnej bożnicy żydowskiej w Barczewie i utworzeniem w nim Powiatowego Atelier Kultury „Synagoga”.

Właścicielem obiektu samorząd powiatu stał się w połowie lipca 2021 roku. Przejął go nieodpłatnie od Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”, które nie było już w stanie utrzy-



graficzne i marketing szeptany spowodowały, że udało się przekonać mieszkańców powiatu do wsparcia tej inicjatywy.

– Udało nam się tą drogą wywołać wspólne ruszenie, dzięki któremu w walce na głosy mieszkańców barczewska synagoga pokonała prawie czterdzieści innych zabytkowych obiektów zgłoszonych do konkursu i została jego laureatem – dodaje Andrzej Abako, starosta olsztyński. – W ten sposób zdobyliśmy pierwszy milion na jej rewitalizację.

mywać budynku i działającej w nim galerii sztuki.

– W tym czasie budynek wymagał gruntownego remontu i prac konserwatorskich – wspomina Krystyna Sztet, powiatowa radna i społeczny kustosz synagogi. – A jest to przede wszystkim cenny zabytek – jeden z niewielu zachowanych judaików na terenie dawnych Prus Wschodnich, a obecnie Warmii i Mazur.

Aby zdobyć pieniądze na gruntowną rewitalizację obiektu i przywrócić mu dawnego



Kolejny etap konkursu Fundacji „Most the Most” i kampanii prowadzonej przez komórkę promocji olsztyńskiego starostwa miała na celu zmotywowanie lokalnej społeczności do określenia funkcji, które synagoga mogłaby pełnić po przeprowa-

dzeniu kompleksowych prac budowlanych.

Działania PR-owskie prowadzone przez starostwo zapewniły projektowi rozpoznawalność społeczną i medialną, w efekcie czego nie tylko udział w konkur-

sie fundacji zakończył się sukcesem. Wszystkie te elementy przyczyniły się do pozyskania kolejnych środków niezbędnych do kompleksowej modernizacji obiektu i przystosowania go do działalności kulturalnej. Cały projekt kosztował 3,4 mln zł, z czego 1,3 mln starostwo pozyskało z Polskiego Ładu, ponad 50 tys. zł od Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Resztę stanowiły pieniądze z budżetu Powiatu Olsztyńskiego.

Chociaż trwa jeszcze zagospodarowywanie otoczenia budynku, po 1,5 roku prac budowlanych i konserwatorskich, 10 grudnia 2024 roku odbyła się oficjalna inauguracja działalności Powiatowego Atelier Kultury „SYNAGOGA” w Barczewie – placówki kultury zarządzanej przez Starostwo Powiatowe w Olsztynie. W tym roku instytucja prowadzi już regularną działalność zgodnie z opracowanym kalendarzem imprez.

„Czynnikiem decydującym o sukcesie projektu Synagoga, zachowaniu dla współczesnych i potomnych cennego zabytku oraz powstaniu nowego miejsca na mapie kulturalnej Warmii i Mazur były działania PR prowadzone przez zespół pracowników promocji olsztyńskiego starostwa. Zostały one ukierunkowane na budowanie pozytywnych relacji z mieszkańcami oraz mediami, a także na kształtowanie pozytywnej opinii o zabytku. To zaowocowało nowym życiem synagogi w Barczewie i przyczyniło się do integracji lokalnego środowiska wokół dziedzictwa kulturalnego regionu...” – napisali w uzasadnieniu do swojej decyzji członkowie jury konkursu Kryształ PR-u.

Jak wynika z badań dotyczących obecności medialnej Synagogi w Barczewie, przeprowadzonych przez Instytut Monitorowania Mediów, w okresie od czerwca 2021 roku do grudnia 2024 roku na jej temat ukazało się 1030 publikacji oraz napisane zostały 63 posty i komentarze. Łącznie dotarły one do ponad 9 milionów odbiorców. Ekwiwalent reklamowy tych publikacji (AVE) wyniósł ponad 2,1 mln zł.



Lato 2025 w Perle Mazur



MAZURY
SPONSOR KALENDARZA LAKE HILL
RESORT & SPA

CZERWIEC

- 1 **KONCERT MUZYCZNI SPADKOBIERCY, WYSPA DZIECI, DWA PLUS JEDEN**
AMFITEATR – WYSTĄPIĄ: KAYAH, NATALIA SIKORA, PAWEŁ STASIAK
HALINA MŁYNKOWA, MAJA GOLEC, ANDRZEJ RYBIŃSKI
ANDRZEJ PIASECZNY, ANIA DĄBROWSKA, ANIA RUSOWICZ
- 6 **PARADA SMOKÓW, PLAC TYSIĄCLECIA-AMFITEATR**
- 7 **IV REGATY MEMORIAŁOWE KPT. KRYSZTOF CHOJNOWSKIEJ-LISKIEWICZ**
- 7-8 **TURNIEJ RYCERSKI O WŁÓCZNIĘ ŚW. JERZEGO, ZAMEK**
- 8 **PÓLMARATON ŚW. JERZEGO, AMFITEATR**
- 13-15 **SPORTOWY WEEKEND W OSTRÓDZIE**
- 13-14 **PUCHAR POLSKI W WAKEBOARDZIE, WAKEPARK OSTRÓDA**
- 14 **WYŚCIG MTB O PUCHAR BURMISTRZA, PLAŻA PRZY JEZ. SAJMINO**
- 14-15 **1000 LAKES DANCE CUP, OGÓLNOPOLSKI TURNIEJ TAŃCA**
OCSIR, UL. KOŚCIUSZKI
- 20 **KONCERT KAŚKA SOCHACKA, AMFITEATR**
- 22 **KONCERT 10 TENORÓW, AMFITEATR**
- 26-29 **BEACH PRO TOUR 2025 W SIATKÓWCE PLAŻOWEJ, STARE JABŁONKI**
- 27 **KONCERT QUEEN SYMFONICZNIE, AMFITEATR**
- 28 **OSTRÓDZKIE DNI MORZA, NABRZEŻE JEZIORA DRWĘCKIEGO**
ATLANTYDA, SZKUTNICY DŹWIĘKÓW, ORKIESTRA SAMANTA
- 29 **KONKURS ZESPOŁÓW MUZYCZNYCH "SCENA JEST TWOJA"**
ZESPÓŁ CHRUST, SCENA PLENEROWA, BULWAR EUROPEJSKI

LIPIEC

- 5 **WERNISAŻ WAKACJI, OGRÓD RÓŻANY, UL. KOLEJOWA**
- 5 **OBCHODY 500-LECIA REFORMACJI**
- 6 **MUZYCZNE SHOW "MAMMA MIA", AMFITEATR**
- 11-13 **BIWAK WOJSK NAPOLEOŃSKICH, ZAMEK**
- 12 **KONCERT MAŁE TGD, AMFITEATR**
- 13 **SPEKTAKL TEATRALNY "ZEMSTA" TEATR KLASYKI POLSKIEJ, AMFITEATR**
- 17-20 **MUZYCZNY WEEKEND W OSTRÓDZIE**
- 17 **KONCERT EDYTA BARTOSIEWICZ, AMFITEATR**
- 18-21 **FOOD TRUCK FESTIVALS**
- 18 **KONCERT MARYLA RODOWICZ, AMFITEATR**
- 19 **KONCERT MUZYKI FILMOWEJ:**
NAJPIĘKNIEJSZE POLSKIE FILMY I SERIALE, AMFITEATR
- 20 **LATO Z FOLKLOREM, AMFITEATR**
- 24-27 **OSTRÓDA REGGAE FESTIVAL**
WYSTĄPIĄ M.IN.: IJAHMAN LEVI, VAVAMUFFIN, TABU
DUB INC, MORTIMER, MARCUS GAD, INNA DE YARD
KOMPLEKS SPORTOWO-REKREACYJNY UL. 3 MAJA
- 27 **STAND UP MATEUSZ SOCHA, AMFITEATR**
- 31 **ABBA I INNI SYMFONICZNIE, AMFITEATR**

SIERPIEŃ

- 1 **POLSKA NOC KABARETOWA, AMFITEATR – KABARET SMILE**
KABARET SKECZÓW MĘCZĄCYCH, KABARET NOWAKI, KABARET K2
KABARET MŁODYCH PANÓW, EWA BŁACHNIO, IGOR KWIATKOWSKI
- 1-3 **DNI OSTRÓDY**
KONCERTY, SPEKTAKLE, KONKURSY, ANIMACJE
BULWAR EUROPEJSKI, CK, MUZEUM, OCSIR, BIBLIOTEKA
KONCERT ANDRZEJ PIASECZNY, ZALIA, AMFITEATR
KONCERT OSKAR CYMS, WIKTOR WALIGÓRA, AMFITEATR
- 8 **KONCERT JUSTYNA STECZKOWSKA, AMFITEATR**
- 10 **KONCERT REPREZENTACYJNEGO ZESPOŁU ARTYSTYCZNEGO**
WOJSKA POLSKIEGO, AMFITEATR
- 14 **KONCERT KORTEZ, AMFITEATR**
- 15 **KONCERT MYSLOVITZ, AMFITEATR**
- 16 **KONCERT AGNIESZKA CHYLIŃSKA, AMFITEATR**
- 17 **KABARET MORALNEGO NIEPOKOJU, AMFITEATR**
- 22 **WIELKA KABARETOWA ZABAWA Z TV PULS – OSTRÓDA 2025**
- 24 **KONCERT KRZYSZTOF ZALEWSKI, SMOLIK**
KEV FOX, KĘPIŃSKI, KOWALONEK, AMFITEATR
- 30 **XXXII REGATY MORLINY 2025, JEZ. DRWĘCKIE**
- 30 **OSTRÓDZKI TURNIEJ DARTA, OCSIR, UL. T. KOŚCIUSZKI**
- 30 **FINISAŻ WAKACJI, SKWER PRZY UL. KONSTYTUCJI**
- 31 **FESTIWAL NARODÓW EUROPY "POD WSPÓLNYM NIEBEM"**
AMFITEATR

WRZESIEŃ

- 6 **NARODOWE CZYTANIE, BIBLIOTEKA, ZAMEK**
- 13 **KONCERT SOBEL, AMFITEATR**

PONADTO W SEZONIE

- **REJSY PO JEZ. DRWĘCKIM STATKAMI ŻEGLUGI OSTRÓDZKO-ELBLĄSKIEJ**
WWW.ZEGLUGA.COM.PL/OFFERTA
- **SPACERY Z PRZEWODNIKAMI**
WWW.FACEBOOK.COM/PRZEWODNICYPOMAZURACH
- **KONCERTY NA MOŁO (LIPIEC-SIERPIEŃ)**
WWW.FACEBOOK.COM/CK.OSTRODA
- **BASEN AQUA OSTRÓDA**
WWW.AQUAOSTRODA.PL
- **WYSTAWY W MUZEUM ORAZ W GALERII AMFITEATRU**
WWW.MUZEUMWOSTRODZIE.PL, WWW.CK.OSTRODA.PL
- **WARSZTATY ARTYSTYCZNE I SPOTKANIA AUTORSKIE**
MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA, WWW.BIBLIOTEKAOSTRODA.PL
- **STREFA AKTYWNOŚCI RODZINNEJ – WYPOŻYCZALNIA SPRZĘTÓW**
PARK LINOWY, PRZYSTAŃ WODNA Z POLEM NAMIOTOWYM
- **PARK COLLISA – MINI GOLF, LINARIUM, PUMPMTRACK, GOKARTY**
WWW.OCSIR.PL



Sukces w samorządzie to dialog i współpraca

W pojedynkę nie odnosi się sukcesu w samorządzie, bo samorząd to właśnie współpraca, słuchanie się wzajemnie i wspólna realizacja najlepszych rozwiązań – tak sukces rozwoju gminy Stawiguda wyjaśnia jej wójt – Michał Kontraktowicz.



- Jest pan gotowy na podsumowanie dotychczasowej drogi?

- Jeśli spojrzymy na to, jak na zawodową emeryturę, to zdecydowanie nie. Wciąż mam w sobie energię i chęć do podejmowania nowych wyzwań i aktywności, które przyczyniają się do tego, jak postrzegana jest gmina Stawiguda. Nie oznacza to jednak, że nie należy patrzeć za siebie, na drogę jaką pokonaliśmy, jakim przeciwnościom stawiliśmy czoła. To trochę, jak z CV. Jak spisujemy swoje umiejętności i dokonania dociera do nas, jak surowo oceniamy siebie na co dzień i jak szybko zapominamy o tym, że kiedyś pewnych inwestycji nie było.

- Jednym z takich przykładów w gminie może być rozbudowana szkoła.

- To zdecydowanie dobry przykład, bo nasza szkoła robi wrażenie nie tylko na tych, którzy w niej pracują i się uczą, ale także na gościach z innych gmin. Ale ostatnie lata w naszej gminie to prawdziwy bum inwestycyjny. Budowa i modernizacja dróg oraz sieci wodno-kanalizacyjnej, budowa sieci ścieżek pieszo-rowerowych, które docelowo mają połączyć wszystkie miejscowości w gminie, budowa nowego przedszkola, utworzenie Gminnego Ośrodka Zdrowia, które wkrótce doczeka się filii, wybudowanie nowoczesnej siedziby Gminnego Ośrodka Kultury i zaadaptowanie na cele kulturalne dawnej kaplicy ewangelickiej. To także wprowadzenie gminnej komunikacji publicznej. To potężne nakłady finansowe, na które pozyskaliśmy naprawdę imponujące środki zewnętrzne. Ale inwestycje to nie tylko budownictwo. To także wspieranie aktywności mieszkańców. W tym celu powstało Stypendium Wójta Gminy Stawiguda, podwojona została wartość funduszu sołeckiego, stale doposażamy jednostki ochotniczych straży pożarnych czy rozwijamy ofertę wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych, w tym tak cenionych



najlepsze rozwiązanie, zwłaszcza że mamy wspólne doświadczenia, cele, obawy. Tak jest np. i w przypadku „olsztyńskiego obwarzanka” i w przypadku Stowarzyszenia Eurobałtyk. Ta współpraca, m.in. z gminą niemiecką partnerską była nieoceniona przy pandemii covid 19 czy kryzysie migracyjnym po napaści Rosji na Ukrainę. Wierzę, że zawsze lepiej działać wspólnie niż przeciwko sobie i że nie ma lepszej formy komunikacji niż dialog. Mieszkańcy mojej gminy doskonale wiedzą, że nie boję się trudnych pytań, nie chowam głowy w piasek, ale zawsze chętnie przyjmuję zaproszenie do rozmów. Nie zawsze bywa lekko, ale samorząd to właśnie rozmowa.

- To porozmawiamy chwilę o przyszłości. Gmina Stawiguda jest gminą, w której najszybciej rośnie liczba mieszkańców, jak to wpływa na plany?

- Jak już wspomniałem, stawiam na dialog. To właśnie z rozmów z mieszkańcami wiem, jakie są potrzeby. Nasi mieszkańcy są silnie zaangażowani w życie gminy, w proces decyzyjny. Stąd właśnie decyzja o dalszym rozwoju infrastruktury szkolno-przedszkolnej, a także sportowej i rekreacyjnej - modernizacja i budowa orlików, ścieżek rowerowych, miejsc wypoczynku, zagospodarowanie plaż, tworzenie parków kieszonkowych, rozbudowa sieci szlaków rowerowo-piesznych, łączących wszystkie miejscowości w gminie. To oczywiście także inwestycje, które z jednej strony podnoszą jakość życia, a jednocześnie pomagają zadbać o środowisko - programy termomodernizacji, budowa ujęć wody, przydomowych oczyszczalni, wymiana pieców czy wymiana oświetlenia. To także kolejne inwestycje drogowe, rozwój ośrodków zdrowia i stałe podnoszenie dostępności badań profilaktycznych, z których nasi mieszkańcy korzystają bardzo chętnie. Przyszłość zapowiada się zatem pracowicie.

przez mieszkańców i gości wydarzeń plenerowych. Przykładem mogą być koncerty Feelharmonia nad jeziorem czy przywrócenie Rodzinnego Pikniku Lotniczego. Do tego wsparcie klubów sportowych i organizacja wielu wspaniałych imprez sportowych - biegowych, rowerowych, żeglarskich.

- Naprawdę dużo tego. Ktoś mógłby pomyśleć, nie dość, że najbogatsza gmina to jeszcze dostaje środki z rządu, powiatu, od marszałka, z Unii...

- To nie tak. Nikt do nas z workami pieniędzy nie przyjeżdża. O środki zewnętrzne musimy się ubiegać, jak każda inna gmina i tak jak inni musimy zabezpieczać wkład własny potrzebny przy dofinansowaniu. Dlaczego nam się udaje? Duża w tym zasługa mojego zespołu, który udało mi się stworzyć, a który tworzą specjaliści, którzy nie tylko na bieżąco śledzą nabory konkursowe, ale którzy potrafią też dobrze pisać wnioski, dzięki czemu są one pozytywnie weryfikowane. Także sekretem skuteczności są ludzie. W pojedynkę nie odnosi się sukcesu w samorządzie, bo samorząd to właśnie współpraca, słuchanie się wzajemnie i wspólna realizacja najlepszych rozwiązań. Ważna jest współpraca zarówno na gruncie gminnych - z radnymi, sołtysami, organizacjami pozarządowymi, ale także budowa sojuszy w powiecie, województwie, w Polsce i w Europie. Partnerstwo i współpraca to zawsze

I ♥ STAWIGUDA



kod qr Gmina Facebook

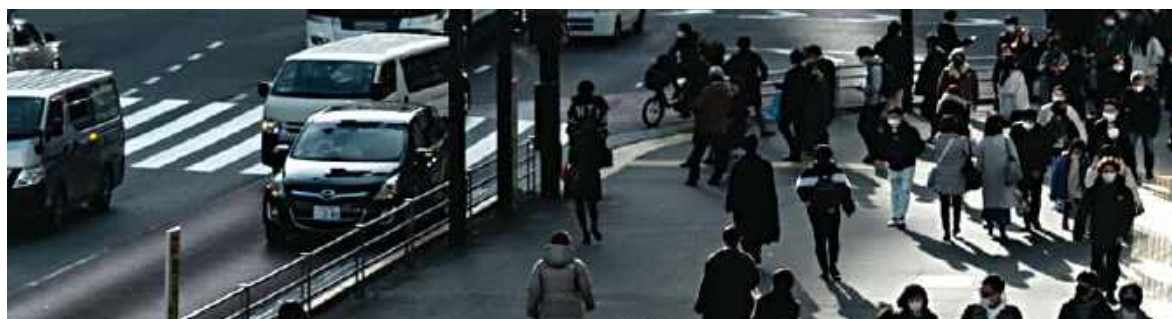


kod qr Wójt

<https://www.stawiguda.pl/>

Dobra wiadomość jest taka, że Polacy nadal mają wyższy poziom zaufania do samorządów lokalnych niż do instytucji centralnych. By jednak utrzymać tę wiarę, samorządy lokalne muszą aktywnie rozwiązywać wyzwania współczesnej administracji i reagować na potrzeby lokalnych wspólnot — niezależnie od ich złożoności. Jakże na dziś

przemyslenia niektórych z tych powolnych, biurokratycznych procesów, które utrudniają efektywne świadczenie usług. Nie wszystkie samorządy przyjęły jednak ten postępowanie z otwartymi ramionami. Niektóre agencje niechętnie wprowadzają zmiany takie jak telepraca na stałe — co prowadzi do dużej rotacji i problemów z utrzymaniem pracowników samorządów lokalnych.



SAMORZĄD LOKALNY to same wyzwania

W ostatnich dziesięcioleciach, a zwłaszcza w ostatnich latach, świat zmienia się szybko, podobnie jak wyzwania związane z samorządami lokalnymi. Boom technologiczny na początku XXI w. podniósł jakość życia milionów ludzi, ułatwiając bardziej niż kiedykolwiek dostęp do kluczowych towarów i usług za pomocą kilku dotknięć telefonu.

najważniejsze problemy współczesnego samorządu lokalnego możemy wskazać? Jakże już dziś można zidentyfikować przyczyny drastycznej zmiany wyzwań związanych z samorządami lokalnymi w ciągu ostatniej dekady? Dlaczego wyzwania związane z samorządami lokalnymi zmieniły się tak drastycznie w ciągu ostatnich 5-10 lat?

Świat się zmienia...

W ostatnich dziesięcioleciach, a zwłaszcza w ostatnich latach, świat zmienia się szybko, podobnie jak wyzwania związane z samorządami lokalnymi. Boom technologiczny na początku XXI w. podniósł jakość życia milionów ludzi, ułatwiając bardziej niż kiedykolwiek dostęp do kluczowych towarów i usług za pomocą kilku dotknięć telefonu. W rezultacie obywatele zaczęli oczekiwać szybkich, wydajnych i szybko reagujących usług, na które samorządy lokalne nie zawsze mają środki.

Z kolei pandemia zmusiła organizacje publiczne do ponownego

zmieniają się ludzie. W dzisiejszym, coraz bardziej połączonym świecie mieszkańcy stali się bardziej świadomi roli samorządu lokalnego w ich codziennym życiu. Obywatele domagają się pełnej przejrzystości i współpracy z rządem na nowe sposoby: od udziału w decyzjach budżetowych po tworzenie grup zadaniowych ds. zmiany klimatu. Władze lokalne muszą stanąć na wysokości zadania, aby zająć się tą złożoną i wzajemnie powiązaną dynamiką.

Jakie typowe wyzwania, ale i rozwiązania dla samorządów lokalnych możemy wskazać już dziś?

Starzejąca się infrastruktura

Biorąc pod uwagę ograniczone budżety, samorządy lokalne mają trudności z przeznaczeniem wystarczających zasobów na projekty poprawy kapitału. W rezultacie konserwacja starzejących się dróg, mostów i innej infrastruktury jest stale odkładana na później. Niestety, wiąże się to z droższymi naprawami. Wielkim wsparciem są oczywiście pieniądze z funduszy unijnych.



Przestarzałe, nieefektywne procesy i przepływ pracy w formie papierowej

Papierowe przepływy pracy spowalniają procesy administracyjne, co utrudnia pracownikom sektora publicznego wydajne i skuteczne wykonywanie swojej pracy. Są organizacje, które nadal ręcznie przetwarzają wnioski dotyczące spraw rejestrowanych publicznych. Ten powolny proces wymaga aktywnego zaangażowania pracownika na każdym etapie składania wniosku i zajmuje cenny czas, który można lepiej wykorzystać gdzie indziej.

Oprogramowanie cyfrowe może automatyzować te żmudne zadania i wyeliminować niepotrzebne procesy. Narzędzia takie jak cyfrowe przesyłanie formularzy i zautomatyzowane przepływy pracy ułatwiają pracownikom ominąć kolejki, jednocześnie

ograniczając potrzebę nieefektywnego przesyłania informacji tam i z powrotem.

Rosnące znaczenie klęsk żywiołowych

W miarę utrzymywania się kryzysu klimatycznego samorządy lokalne będą zmuszone przeznaczyć swoje i tak już ograniczone zasoby na łagodzenie skutków klęsk żywiołowych. Obejmuje to przygotowanie na nieuchronne wydarzenie poprzez zwiększanie odporności i działania łagodzące, zapewnianie natychmiastowej reakcji w sytuacjach awaryjnych oraz zarządzanie skuteczną, długoterminową operacją odzyskiwania po awarii.

By złagodzić skutki tych klęsk żywiołowych, samorządy lokalne muszą inwestować w odporną infrastrukturę, korzystając z zasobów budżetu lokalnego oraz dotacji federalnych lub stanowych. Aktualizacja przepisów budowlanych w celu uwzględnienia skorygowanego ryzyka powodzowego i wymagania stosowania przepuszczalnych nawierzchni może pomóc złagodzić wpływ zmian klimatycznych na społeczności lokalne. Korzystanie z oprogramowania do zarządzania sytuacjami kryzysowymi

mi pozwoli na skuteczniejsze taktiki łagodzenia skutków i sprawniejszą reakcję na kryzys.

Ataki złośliwego oprogramowania

Wszystko ma swoje dobre i złe strony: w połączonym technologicznie świecie wzrosły zagrożenia cyberbezpieczeństwa, w tym liczba ataków ransomware i złośliwego oprogramowania, których doświadczają organizacje publiczne. W rzeczywistości władze lokalne spotykają się z ponad 70 proc. wszystkich ataków. Jeśli urzędy nie będą chronione przed nimi, to te mogą sparaliżować działania samorządu na kilka dni, jeśli nie na dłużej. Niezwykle ważne jest, aby samorządy lokalne inwestowały w cyberbezpieczeństwo i inne rozwiązania w zakresie technologii informatycznych w celu przeciwdziałania tym atakom. Infrastruktura oparta na chmurze pomaga szybciej wznowić działalność po cyberataku — i przy mniejszej utracie danych — wporównaniu z infrastrukturą opierającą się wyłącznie na serwerach fizycznych.

Magdalena Maria Bukowiecka

Korzystałam ze stron www.govpilot.com, European Consortium for Political Research oraz z materiałów PwC.





MISTRZOWSKI TRIATHLON 27-29 CZERWCA 2025

Susz, niewielkie miasteczko w województwie warmińsko-mazurskim, gdzie od ponad trzech dekad nieprzerwanie organizowane są zawody triathlonowe. Na co dzień spokojne miasteczko, położone wśród licznych jezior i lasów, gdzie z końcem czerwca, cisza ustępuje miejsca zgietkowi i hałasowi licznych kibiców obserwujących zawody triathlonowe. Przy trasach kolarskich i biegowych ustawiają się całe strefy złożone z mieszkańców wiosek czy przyjaciół, których celem jest dodania zawodnikom sił na kolejnych kilometrach trasy triathlonowej.

Energa Susz Triathlon to nie tylko zawody sportowe na najwyższym poziomie, ale również bogaty program kulturalny, który stanowi integralną część wydarzenia i przyciąga szeroką publiczność. W tym roku na plenerowej scenie zaprezentujemy wyjątkowe atrakcje artystyczne, w tym spektakl teatralny „**Triathlon Story**” – dynamiczną komedię, która w humorystyczny sposób opowiada o świecie triathlonu, bawiąc widzów od pierwszej do ostatniej minuty. Ponadto odbędą się koncerty znakomitych artystów: duetu „**Kuba i Kuba**”, którego energetyczne występy cieszą się ogromną popularnością, oraz **Zosi Karbowskiak**, utalentowanej wokalistki, która zachwyca publiczność swoim unikalnym stylem. Te wydarzenia kulturalne, odbywające się w ramach imprezy, wzbogacają jej charakter i sprawiają, że Energa Susz Triathlon jest wyjątkowym świętem sportu, kultury i społeczności.

PIĄTEK - 27.06

19⁰⁰ TRIATHLON STORY
SPEKTAKL TEATRALNY

21⁰⁰ „NAJLEPSZY”
PLENEROWA PROJEKCJA FILMU O J. GÓRSKIM

SOBOTA - 28.06

W CIĄGU DNIA: TRIATHLON:
MP W AQUATHLONIE
ENERGA SUSZ TRIATHLON NA DYS. ŚREDNIM

20⁰⁰ ZOSIA KARBOWIAK
KONCERT - FINALISTA MUST BE THE MUSIC

21⁰⁰ KUBA I KUBA
KONCERT - FINALISTA MUST BE THE MUSIC

NIEDZIELA - 29.06

W CIĄGU DNIA: TRIATHLON:
MP SPRINT - AGE GROUP / AQUABIKE
MP SPRINT - ELITA
PP SUPERSPRINT

POCZUJ ENERGIE
W SUSZU!



SPONSOR TYTULARNY:



SPONSOR GŁÓWNY:





Fundamentem naszej firmy jest gruntowna znajomość branży, którą poznajemy od ponad dwóch dekad, wdrażając nowe technologie i śledząc rynkowe trendy.

Mając ponad 20-letnie doświadczenie w branży, specjalizujemy się w kompleksowym zamykaniu stanu surowego. Dzięki wyselekcjonowanej ofercie zawierającej optymalne modele, w jednym miejscu możesz kupić wszystkie elementy zamykające stan surowy – okna, drzwi wejściowe i tarasowe, bramy garażowe oraz rolety zewnętrzne.

Nasza kadra to wysokiej klasy specjaliści i fachowi monterzy. Zapewniamy rzetelne doradztwo, sprawny i precyzyjny montaż oraz obsługę posprzedażową na najwyższym poziomie.

Dystrybuowane przez nas produkty pochodzą od najwyższej klasy producentów – liderów europejskich i światowych rynków, których wyłoniliśmy w wyniku wieloletnich testów.

Ciepłe okna na długie lata

Przy wyborze okien większość z nas skupia się na współczynniku Uw, który odpowiada za przenikanie ciepła. Jednak warto pamiętać, że innym równie ważnym parametrem jest współczynnik Lt, poka-



SPRZEDAJEMY TO, CO SPRAWDZONE

zujący, jaką przepuszczalność światła oferują szyby. Dlaczego warto zwrócić na niego uwagę?

Co to jest współczynnik Lt?

Współczynnik Lt (z ang. Light transmission) wskazuje, jaki procent światła

śłonecznego może przeniknąć przez szybę. Oznacza to, że im wyższa wartość Lt, tym więcej naturalnego światła dotrze do wnętrza. To szczególnie istotne w pomieszczeniach, w których chcemy maksymalnie wykorzystać światło dzienne, jak salon czy biuro.



Martom - drzwi wejściowe, kolekcja SMOOTH

- Skrzydło modeli Smooth wygląda jak wykonane z kilku kawałków drewna tworzących ramę i wypełnienie, nawiązując do tradycyjnych drzwi drewnianych.
- Szyba ma lakierowane obwoluty, a wszystkie elementy są zlicowane, co oznacza, że ich powierzchnia tworzy jedną płaszczyznę.
- Choć widoczne są poszczególne elementy budowy, skrzydło pozostaje gładkie, co tłumaczy nazwę Smooth.



Jesteśmy Partnerem handlowym firm:



Zapraszamy:
Oknopolis sp. z o.o. | Olsztyn, Lubelska 36A | +48 690 553 574
e-mail: adams@oknopolis.pl

[oknopolisolsztyn](https://www.facebook.com/oknopolisolsztyn) | www.oknopolis.pl



SAMORZĄD LOKALNY po europejsku

Ponad 60 proc. decyzji podejmowanych na szczeblu europejskim ma bezpośredni wpływ na gminy, województwa i regiony, a od 70 proc. do 80 proc. inwestycji publicznych w Europie realizują władze lokalne i regionalne. Już same te dwie liczby świadczą o stale rosnącym znaczeniu europejskich władz lokalnych i regionalnych zarówno w gospodarce światowej, jak i w życiu naszych obywateli.

Zjednoczeni w różnorodności

Europa w ostatnich latach stale musi stawiać czoła wyzwaniom. Najpierw pandemia, potem trwająca już ponad 3 lata wojna na Ukrainie — obecny kryzys finansowy, gospodarczy i społeczny, który dotyka większość rządów krajowych w Europie, oznacza, że przyszłość Europy bardziej niż kiedykolwiek leży w rękach władz lokalnych i regionalnych. Rzeczywiście — to jednostki samorządu mają potencjał do wspierania projektów rozwojowych bezpośrednio na naszych terytoriach i w poszczególnych regionach oraz do nawiązania pełnej współpracy z rządami krajowymi i instytucjami europejskimi w celu stworzenia optymalnych warunków dla zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Motto Unii Europejskiej „Zjednoczeni w różnorodności” nie mogłoby lepiej odzwierciedlać szerokiego spektrum gmin, powiatów, prowincji, regionów oraz różnych sposobów, w jakie zarządzają one i rozwijają swoje społeczności i terytoria. Na przestrzeni lat nie raz i nie dwa samorządy lokalne i regionalne udowodniły i nadal udowadniają, że dzięki interakcji, współpracy i wymianie najlepszych praktyk liderzy lokalni i regionalni są w stanie lepiej stawić czoła wyzwaniom i torować drogę do lepszej przyszłości.

Jako najstarsza i największa organizacja władz lokalnych i regionalnych w Europie, reprezentująca 54 krajowe stowarzyszenia władz lokalnych i regionalnych w 40 krajach europejskich, Rada Gmin i Regionów Europy (CEMR) z dumą występuje jako ich głos, wzywając do prawdziwego uznania ich roli w Europie — od wybrzeża Atlantyku po Morze Kaspjskie.

Z kart historii

W 1951 r. grupa burmistrzów utworzyła tak zwaną wówczas Radę Gmin Europejskich (CEM). Większość z nich walczyła podczas wojny, która zakończyła się zaledwie sześć lat wcześniej, a ich gminy i mieszkańcy zapłacili straszliwą cenę w wyniku długiego i krwawego konfliktu. Wkrótce potem rozpoczął się ruch partnerstwa miast, przy żarliwym wsparciu burmistrzów i obywateli, którzy ślubowali, że Europa nigdy więcej nie powinna być rozdarta wojną. Większość partnerstw na zasadzie miasta i gmin bliźniaczych przebiegała pomiędzy miastami z krajów, które do niedawna były podzielone przez wojnę. Promocja tego nowego ruchu partnerskiego była jednym z głównych priorytetów Rady Gmin Europy w 1951 r., a lata 50. XX w. przyniosły ogromny wzrost liczby i zakresu takich partnerstw. Dziś tych burmistrzów można nazwać przodkami Unii Europejskiej.

Ich celem przy tworzeniu Rady Gmin Europejskich było stworzenie zjednoczonej, pokojowej Europy, opartej na zasadach samorządu lokal-

nego i regionalnego, współtworzonej z jej obywatelami, miastami i wsiami.

Narodziny demokracji lokalnej

Na pierwszym Zgromadzeniu Ogólnym Rady Gmin Europejskich w 1953 r. wybrani przedstawiciele lokalni z szeregu krajów europejskich przyjęli Europejską Kartę Wolności Lokalnych. Po raz pierwszy w tekście przyjętym przez lokalnych polityków określono prawa europejskich wsi, gmin i miasteczek wobec rządów krajowych. Fakt, że tym wybranym przedstawicielom z różnych krajów europejskich udało się uzgodnić tekst obejmujący prawa ich gmin w całej Europie — pokazał również, że pomimo wszystkich naszych różnic historycznych, kulturowych i politycznych wszyscy przedstawiciele lokalni stoją przed tymi samymi obawami i problemami. Ponad trzydzieści lat później Rada Europy przyjęła Europejską Kartę Samorządu Lokalnego, która była w dużym stopniu zainspirowana Kartą Wolności Lokalnych CEM i jest obecnie ratyfikowana przez 45 z 47 państw członkowskich Rady Europy.

W 1984 r. CEMR powitał władze regionalne, stając się Radą Gmin i Regionów Europy (CEMR), a w 1989 r., wraz z upadkiem muru berlińskiego, zaczął kierować się na wschód, znacznie poszerzając w ten sposób swoje członkostwo i pomagając gminom i regionom Europy Środkowej i Wschodniej w powrocie do demokracji.

CEMR dziś dla lepszego jutra

Obecnie CEMR jest największą organizacją reprezentującą europejskie samorządy lokalne i regionalne. Jej członkami są 54 krajowe stowarzyszenia gmin i regionów z 40 krajów europejskich, reprezentujące ponad 100 tys. władz lokalnych i regionalnych. Siła CEMR opiera się na ścisłej współpracy pomiędzy Sekretariatem Generalnym z siedzibą w Brukseli i Państwami członkowskimi.

tami stowarzyszeń członkowskich oraz aktywnymi politykami lokalnymi i regionalnymi. Razem występują w obronie prawdziwego partnerstwa pomiędzy wszystkimi podmiotami europejskiego sprawowania rządów oraz za stosowania zasady pomocniczości — sprawami, którymi powinien zajmować się właściwy organ najniższy lub najmniej scentralizowany. Promują także dobre praktyki w zakresie samorządności lokalnej oraz wspierają wymianę doświadczeń pomiędzy stowarzyszeniami krajowymi oraz władzami lokalnymi i regionalnymi.

Co więcej, CEMR w dalszym ciągu odgrywa kluczową rolę w angażowaniu obywateli w projekt europejski poprzez partnerstwo miast i rozwój prawdziwego obywatelstwa europejskiego.

Inne obszary działalności obejmują zatrudnienie, równość szans, energię, środowisko, społeczeństwo informacyjne, politykę miejską i wiejską, politykę regionalną, sprawy społeczne, transport i usługi publiczne. CEMR jest także zaangażowany w Porozumienie Burmistrzów (www.eumayors.eu), europejski ruch władz lokalnych i regionalnych zobowiązujący się do zwiększania efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii na swoich terytoriach. Wreszcie CEMR jest europejską sekcją światowej organizacji United Cities and Local Governments (UCLG) i wspiera zdecentralizowaną współpracę międzyrządową za pośrednictwem własnej sieci oraz PLATFORMA (www.platformadev.eu), europejskiej platformy władz lokalnych i regionalnych na rzecz rozwoju.

Oprac. mmb





GRUPA WM

GAZETA
OLSZTYŃSKA

DZIENNIK
ELBLĄSKI

ROZMAITOŚCI
ełckie.pl



kongres PRZYSZŁOŚCI

FORUM GOSPODARCZO-EKONOMICZNE

IX Kongres Przyszłości 2025

18|06 2025

**Centrum Konferencyjno-
-Szkoleniowe Uniwersytetu
Warmińsko-Mazurskiego
w Olsztynie**

OLSZTYN 2025
ŚWIĘTUJEMY 35 LAT SAMORZĄDÓW

GALA UHONOROWANIA LIDERÓW

Rozdanie nagród Kongresu Przyszłości

- Marki Warmii i Mazur
- Najpopularniejszy Samorządowiec Warmii i Mazur 2024
- Nagrody specjalne 35-lecia samorządów
- Championi Biznesu
- 10 Najbardziej Wpływowych Liderów Przyszłości

STREFA INSPIRACJI I DYSKUSJI

Debaty, panele, prezentacje

- Samorządy i administracja – nowe modele zarządzania i współpracy
- Sztuczna inteligencja
- Cyfryzacja i cyberbezpieczeństwo
- Wojsko – obronność – gospodarka
- Przyszłość rolnictwa
- Energetyka jutra
- Praca – biznes
- Medycyna przyszłości
- Antydefamacja – walka z dezinformacją
- Rozwój turystyki na Warmii, Mazurach i Powiślu

STREFA PARTNERSTW I WSPÓŁPRACY

Przestrzeń biznesu i networkingu

- Stoiska wystawiennicze
- Spotkania z mediami – wywiady
- Networking biznesowy i samorządowy – rozmowy z ekspertami i liderami
- Strefa relaksu i mniej formalnych rozmów

Mimo już całkiem długiej historii polski samorząd i generalnie system zarządzania lokalnego w dalszym ciągu boryka się z mnóstwem wyzwań. Jedni wskazują na nadmierną centralizację, inni — na niewystarczające zasoby finansowe. Wśród słabości pojawiają się też ograniczone możliwości instytucjonalne i niewielkie miejscami zaangażowanie obywateli.

W miarę zbliżania się wyborów samorządowych pojawiają się manifesty — zwłaszcza przedstawicieli większych, ogólnopolskich partii — z których jasno wynika potrzeba zmian, ale i niespójne podejście do samorządności w różnych regionach Polski. A także udział społeczności w lokalnym zarządzaniu — ostatecznie im najbliższym — obszarem szeroko pojętym środowiskiem.

Więcej rąk do pracy!

To społeczność odgrywa ważną rolę we wzmacnianiu praktyk demokratycznych i promowaniu skutecznego i odpowiedzialnego zarządzania lokalnego. Im większe jej zaangażowanie, tym lepiej dla wszystkich. Udział społeczności ma kluczowe znaczenie w samorządzie lokalnym z kilku powodów. Po pierwsze, umożliwia obywatelom aktywne uczestnictwo w procesach decyzyjnych, które bezpośrednio wpływają na ich życie i dobrostan. Uczestnicząc w samorządzie lokalnym, członkowie społeczności mogą wyrażać swoje obawy, przedstawiać swoje pomysły i współpracować z samorządem lokalnym.

Po drugie, udział społeczeństwa zwiększa odpowiedzialność i przejrzystość samorządu lokalnego. Kiedy obywatele są aktywnie zaangażowani w proces decyzyjny, łatwiej jest śledzić działania i decyzje urzędników samorządowych. Ta przejrzystość zmniejsza prawdopodobieństwo korupcji i promuje dobre zarządzanie. Mając świadomych i zaangażowanych obywateli, samorządowcy chętniej działają w interesie publicznym, wiedząc, że ich decyzje podlegają kontroli i partycypacji społecznej.

Po trzecie, uczestnictwo społeczności promuje spójność społeczną, tworzy więzi. Dzięki aktywnemu uczestnictwu obywatele mają możliwość nawiązania kontaktu ze sobą, podzielenia się wspólnymi celami i pracy na rzecz poprawy swojej społeczności. Promowanie współpracy i zaangażowanie społeczności buduje zaufanie i wzmacnia więzi społeczne.

Lepsze usługi

Samorządy w coraz większym stopniu świadczą podstawowe usługi, nawet jeśli borykają się z coraz większymi wyzwaniami finansowymi. Stanowią sferę publiczną, która współpracuje z mieszkańcami, by stale poprawiać ich warunki życia. Usługi świadczone w tym kontekście obejmują m.in. wodę, infrastrukturę sanitarną, mobilność, energię elektryczną oraz usługi społeczne, takie jak dostęp do opieki zdrowotnej i edukacji.

Nie zapominajmy o smogu, który stale nęka zwłaszcza te większe i bardziej zurbanizowane samorządy, ale też miasta stare, z licznymi i rozległymi obszarami ze starą zabudową



Fot. novip

SAMORZĄD TRZEBA STAŁE WSPIERAĆ

Kiedy zbliżają się kolejne wybory samorządowe, samorządowcy zaczynają ścigać się na pomysły wspierające i reformujące samorząd. I dobrze!

Bo w naszym niestabilnym świecie wzmocnienie pozycji samorządów lokalnych jest kluczową, choć często pomijaną drogą do bardziej elastycznej i odpornej demokracji.



Fot. Andrzej Szaragacki

kamieniczną. By poprawić jakość powietrza, w skali globalnej zwiększają się inwestycje w transport publiczny i ekologiczną mobilność. Paradygmat mobilności miejskiej odchodzi od systemów zależnych od benzy-

ny, a samorządy lokalne odgrywają kluczową rolę we wdrażaniu alternatywnych rozwiązań. Wszystko po to, by sprostać wyzwaniom związanym z mobilnością w miastach, w których smog po prostu dosłownie zabija.

Lokalne polityki promujące transport publiczny, ruch piesz czy rowerowy poprzez odpowiednie inwestycje w infrastrukturę oraz środki zniechęcające do korzystania z pojazdów prywatnych poprzez podatki, opłaty drogowe i opłaty parkingowe inspirować coraz więcej miast do przejścia na modele niskoemisyjne. Podobne polityki można dostosować do celu ochrony środowiska, na przykład poprzez zrównoważoną gospodarkę wodą i odpadami. Recykling to nie tylko szansa dla miast na oszczędzanie zasobów, ale także na zwiększenie źródeł dochodów osób zajmujących się procesem recyklingu i powiększenie łańcucha wartości. Ponadto gminy mogą faworyzować spółdzielnie ubogich mieszkańców miast lub społeczności lokalne w zakresie zarządzania procesami recyklingu w celu wspierania źródeł utrzymania nieformalnych pracowników.

Lepsza przestrzeń

Planowanie, zarządzanie gruntami i budynkami użyteczności publicznej to kolejne bardzo ważne zadania samorządów. Aby stawić czoła segregacji miejskiej, samorządy lokalne powinny zapewnić wszystkim wysokiej jakości przestrzenie zielone i publiczne. Osiedla zamknięte takiej przestrzeni nie zapewniają. Stąd tak ważne jest wspomniane już zaangażowanie społeczne — ale zapewnienie infrastruktury to w tym przypadku kluczowa kompetencja władz. Obiekty sportowe, bezpieczne i dostępne przestrzenie dla dzieci i młodzieży, parki i tereny zielone powinny stanowić część miasta i wszystkich dzielnic, bez ograniczeń.

Co więcej, polityki promujące rezydencje o różnym przeznaczeniu i dla osób o różnych dochodach, a także przestrzenie do pracy, nie tylko zmniejszają segregację przestrzenną, ale także dają pozytywne długoterminowe skutki dla lokalnego rozwoju gospodarczego i produktywności.

Jednocześnie samorządy lokalne mogą monitorować i regulować użytkowanie gruntów, aby czynić miasta bardziej odpornymi na zmiany klimatyczne i katastrofy. Ochrona

rzek i jezior oraz promocja alternatywnych źródeł energii są tak samo ważne, jak profilaktyczne działania edukacyjne, np. plany awaryjne. Działania te są jednak skuteczne jedynie we współpracy ze społecznościami, a co za tym idzie, przy zaangażowaniu odpowiedzialnego za nie samorządu terytorialnego.

Jaka przyszłość?

Na arenie międzynarodowej w ramach niedawnego porozumienia w sprawie celów zrównoważonego rozwoju ONZ poczyniono znaczne postępy. Coraz więcej agencji ONZ — ONZ Habitat, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju czy Międzynarodowa Organizacja Pracy — uznaje rolę lokalnych społeczności rządów i zobowiązuje się do „lokalizacji celów zrównoważonego rozwoju”. Wszystko po to, by większą uwagę zwrócić na miasta. Chodzi też o zaangażowanie w budowanie Nowej Agendy Miejskiej, która dla samorządów lokalnych będzie istotna.

Cele Zrównoważonego Rozwoju — w szczególności cel 11 ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I WSPÓLNOTY oraz 16 POKÓJ, SPRAWIEDLIWOŚĆ I SILNE INSTYTUCJE — to ważne kamienie milowe w uznaniu roli samorządów lokalnych i regionalnych w zrównoważonej urbanizacji. Jednakże możliwości techniczne i finansowe wielu samorządów lokalnych są niewystarczające do ich realizacji. Dlatego, co najważniejsze, przywódcy lokalni i regionalni oraz ich stowarzyszenia poszukują silnych partnerstw z rządami krajowymi, aby stworzyć sprzyjające ramy prawne i zapewnić odpowiednie zasoby, aby mogli wypełniać swoją rolę w osiągnięciu Celów Globalnych. W tym aspekcie bardzo istotna jest współpraca rozwojowa w zakresie decentralizacji i wsparcia stowarzyszeń samorządów lokalnych. To one stanowią ważne ogniwo pomiędzy globalnymi celami a lokalnymi liderami, którzy będą potrzebować wsparcia, uwagi i środków, aby umożliwić zrównoważoną urbanizację.

Magdalena Maria Bukowiecka

Korzystałam z materiałów ONZ.



GAZETA
OLSZTYŃSKA

DZIENNIK
ELBLĄSKI

RELAKS

z Gazetą Olsztyńską



Sudoku

	9			8			2
4		8		7		1	9
1		2					4
3			7		9	2	
9		5				6	3
2			5		6	9	4
8	6	4	9	1	3		5
5							3
				5		4	

821

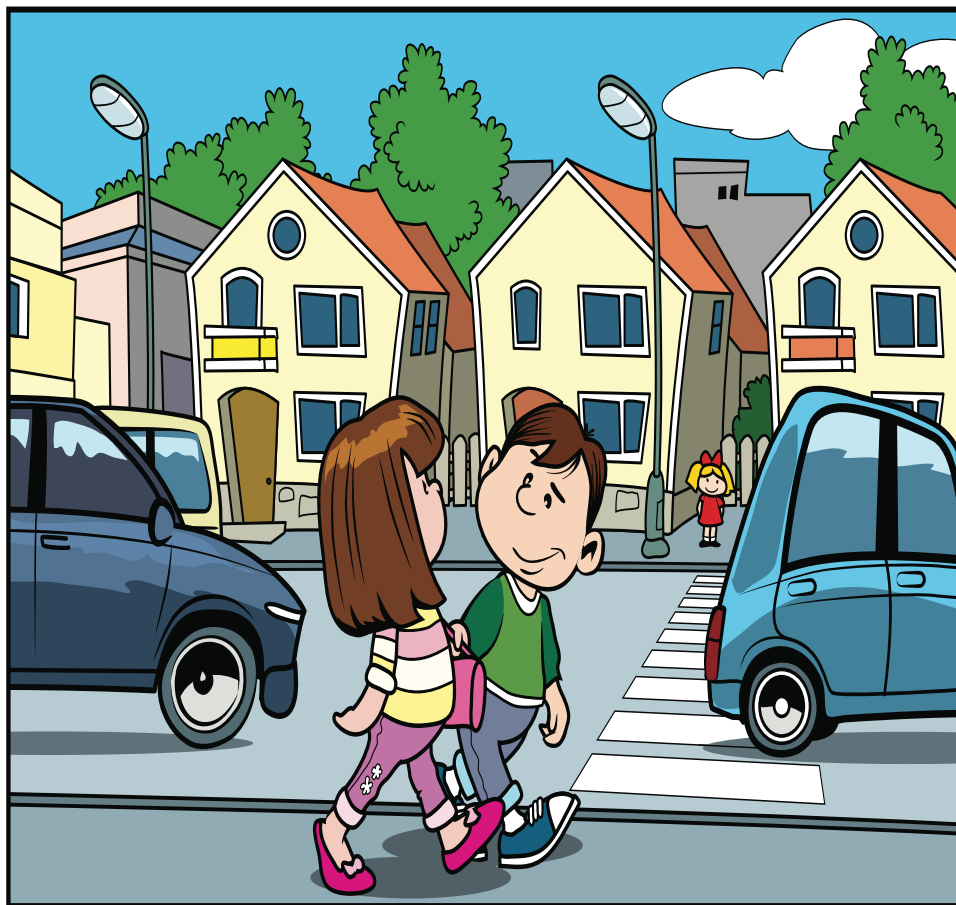
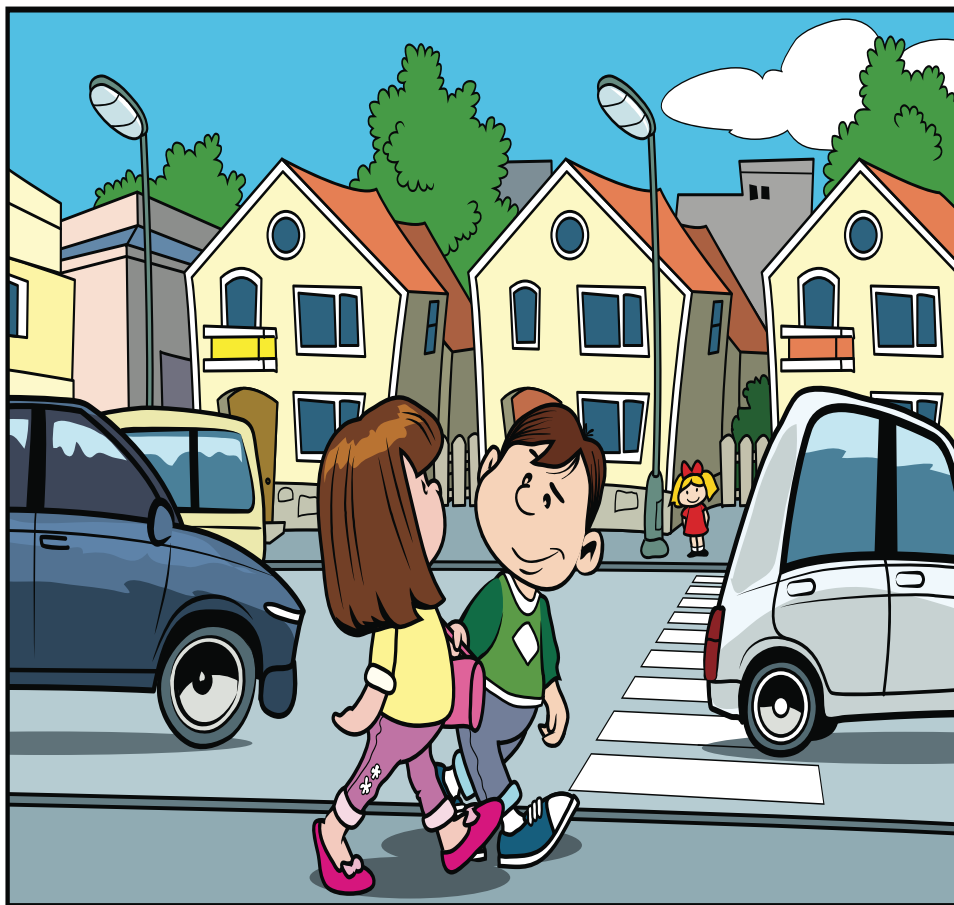
	3	1					9	
		2			6	1	5	
5					1			
		5	4					
	4	7	1				6	
6			5		7	4	1	9
2					5	3	8	1
			2	7	9			5
4			8				7	2

822

1		4			2			
			4	7	8	6		
			6	5				
7					9			
	9	8			4	7		2
		3	1	8	7		6	
					3	1		5
	1	9	7			2		
8	5				6	3	7	

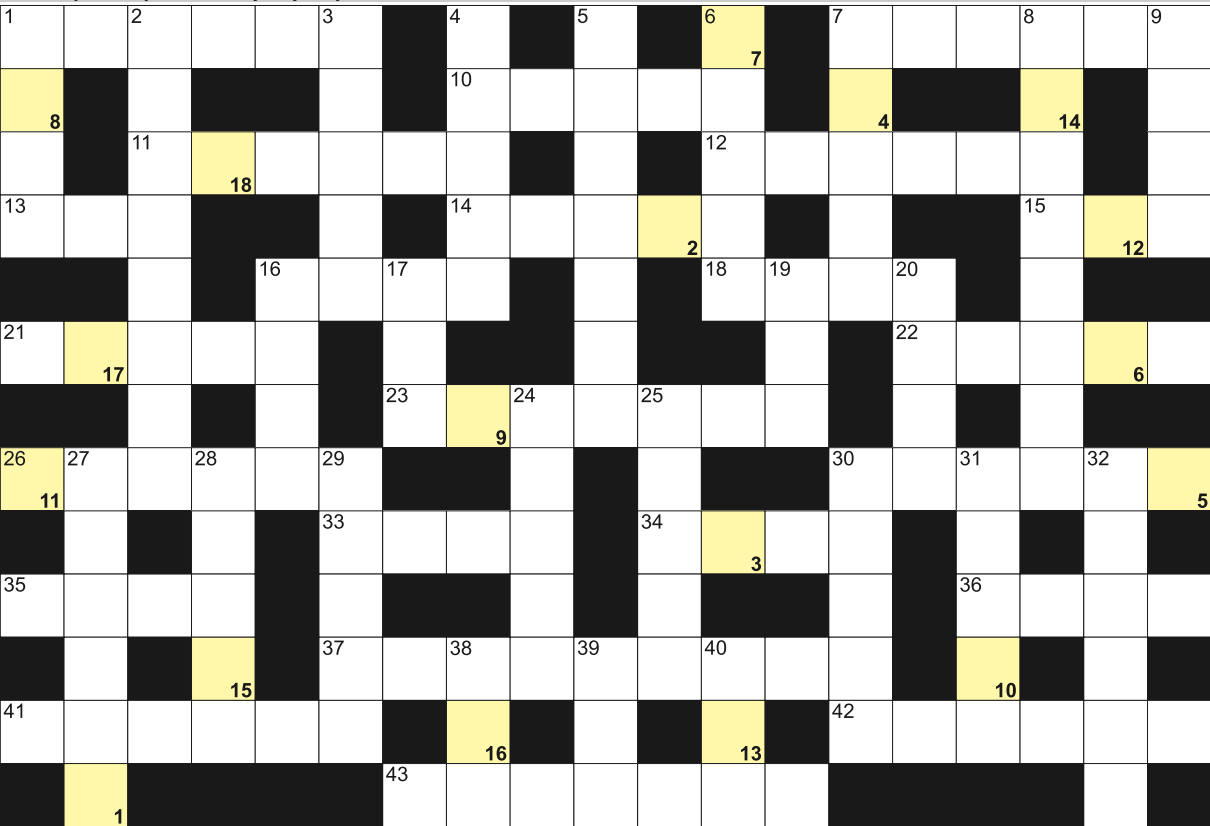
823

Znajdź 10 różnic



KRZYŻÓWKA z HASŁEM

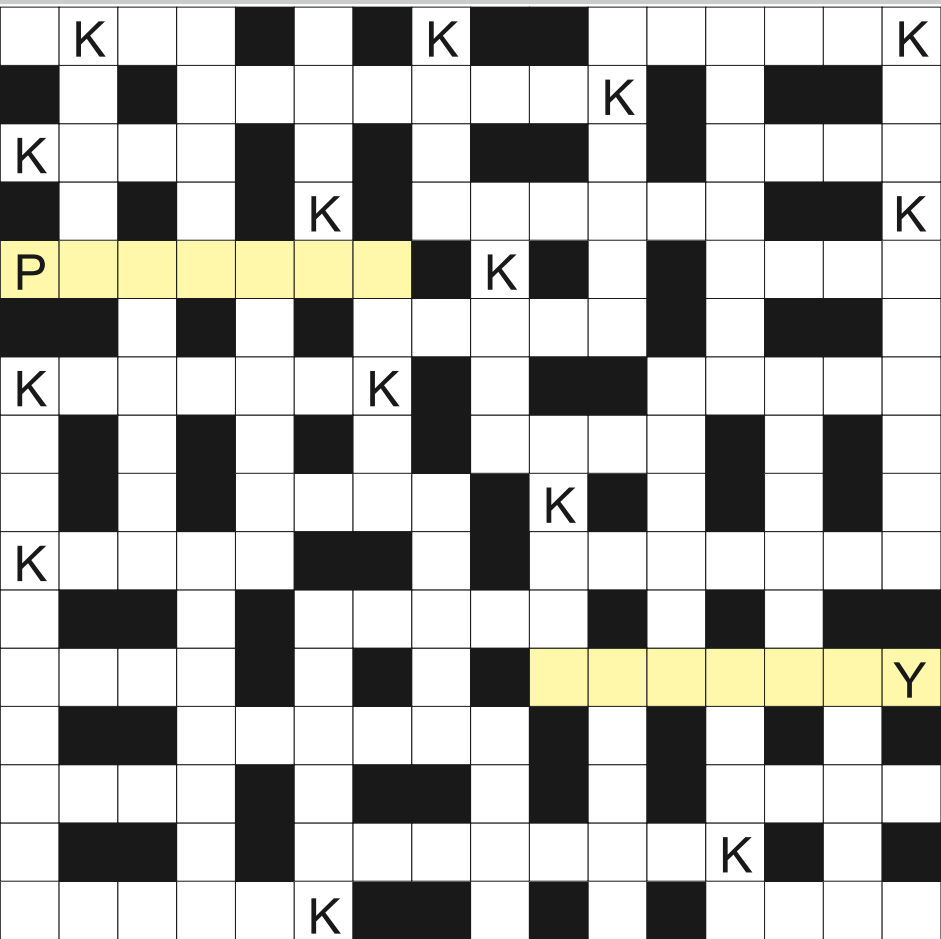
Litery z pól ponumerowanych od 1 do 18 utworzą rozwiązanie niniejszej krzyżówki



POZIOMO: 1) mosiądz udający złoto; 7) inaczej kolega, przyjaciel; 10) niejedna lśni na rybie; 11) szkło kobaltowe krócej; 12) Defoe, autor "Przgod Robinsona Cruzoe"; 13) ciemny lub jasny do mięsa; 14) pierwiastek Cl; 15) Bem lub Demarczyk, piosenkarki; 16) plan miasta inaczej; 18) dawny grecki bóg wojny; 21) przepływa przez Lucernę; 22) był nim Franciszek Żwirko; 23) najwyższy szczyt Gruzji; 26) winniczek i wstężnik gajowy; 30) samiec pszczoły; 33) Unia Europejskich Związków Piłkarskich; 34) substancja E406; 35) "... cudzołznic" Jerzego Pilcha; 36) rzeka w Dreźnie; 37) Penderecki, polski kompozytor; 41) Maciej z "Chłopów" Reymonta; 42) napisał "Tożsamość Bourne'a"; 43) metoda Dalcroze'a inaczej. **PIONOWO:** 1) rodzinne miasto św. Pawła; 2) płynie w Kansas City; 3) inaczej cantedeska, roślina; 4) minimalna dla pracownika; 5) cebula morska inaczej; 6) drużyna narodowa potocznie; 7) mieszkają w stajni; 8) epoka kamienia łupanego; 9) stolica Peru; 16) odprawiana w kościele; 17) startowy na lotnisku; 19) kraj z Pretorią i Kapsztadem; 20) kłótnia, awantura; 24) magiczne zaklęcia; 25) był nim wódz Winnetou; 27) przenośny komputer; 28) łączą brzegi rzek; 29) niejedna w łożysku; 30) kolor w kartach; 31) krwionośny lub słoneczny; 32) najwyższy szczyt Kaukazu; 38) przeciwieństwo dobrego; 39) duża ryba z wąsami; 40) nerwowy skurcz mięśni.

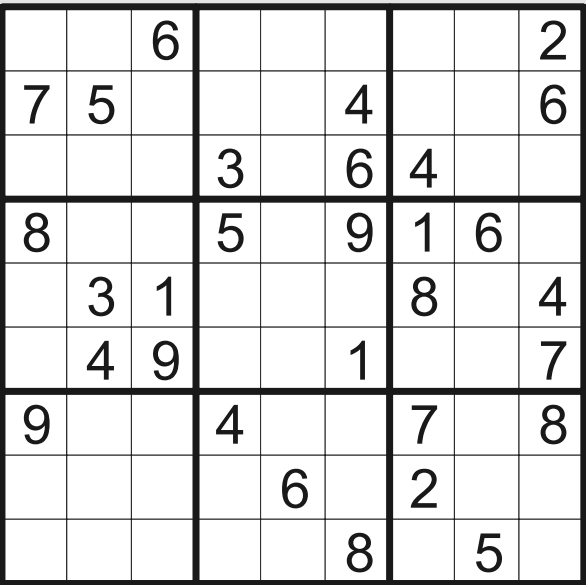
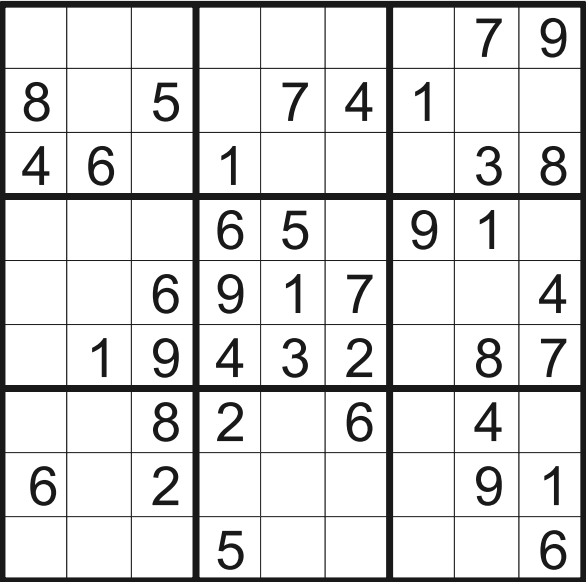
JOLKA z HASŁEM

Wyrazy z kolorowych bloków czytane rzędami, utworzą hasło:



Na diagramie ujawniliśmy spółgłoski "K". Miejsce wpisu hasła do odgadnięcia. Rozwiązaniem jest hasło z kolorowych bloków, z oznaczonymi dodatkowymi literami - czytanych rzędami.

Jacobs lub Tchibo w kubku; piruet; ziemniaki ubite z mlekiem; lata na niej czarownica; trzecia planeta od słońca; punkt odbioru zboża; kwit od kelnera, paragon; kończyny z kolanami; polecane w kopertach; w kratkę lub w linię dla ucznia; niedrogi; żona syna; ocean z Grenlandią; ciasto z twarogu; krasnoludek z bajki; w płynie do mycia rąk; "...Jim", książka Josepha Conrada; wodne w ogrodzie; gmina protestancka krócej; góry ze Śnieżką; naczelnik gminy wiejskiej; torba dla ucznia; jęczmień lub gryczana na talerzu; miłostna przygoda, flirt; rodowity mieszkaniec Brukseli; stolica Norwegii; giermek w talii kart; pojazd do ubijania śniegu; szkolna sala lekcyjna; urządzenie do mnożenia i dzielenia; jazda konna bez siodła; inaczej samochód; fizyczna lub umysłowa w firmie; pył na meblach; panoramiczny w kinie; znany klub piłkarski z Amsterdamu; inaczej zadra na desce; palenisko w salonie; opałowe do kominka; dawny sługa ubrany w liberię; bazyry; topnienie śniegów; karafka, część smyczka; dawne zabawki puszczane na wiatr.



WYKREŚLANKA: ukryliśmy 20 nazw polskich miast. Wykreślisz je od góry do dołu, od lewej do prawej oraz na ukos: Lublin, Opole, Katowice, Ryki, Kielce, Olsztyn, Gliwice, Rypin, Zabrze, Bytom, Kutno, Sieradz, Kalisz, Olkusz, Radom, Krosno, Mielec, Brzeg, Sopot, Sztum:



30 maja - 5 czerwca 2025



dodatek
TELEWIZYJNY DO TWOJEJ GAZETY

Treść programu i foto dzięki uprzejmości: Prasowej Agencji Telewizyjnej, Polsatu, TVP1, TVP2, TVN, TV4, TVN7, TV Puls, TV Trwam, TVP Kultura INFORMUJEMY, ŻE REDAKCJA NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZMIANY W PROGRAMACH TV

Wydawca: Dodatek sp. z o.o., ul. Wiatrakowa 11/3, 85-115 Bydgoszcz, tel. 516-018-821, e-mail: iwona@magraf.pl, Redaktor naczelny: Sławomir Grzmieł ISSN 1643-2460 - Skład komputerowy: Magraf sp. j.

Poniedziałek



20:30
TVP 1

Curriculum Vitae
Teatr Telewizji, 2025

Scenariusz składa się z dwóch eodnoaktów ek, które opowiadają historie relacji damsko-męskich opartych na różnicy wieku i różnicy ekonomicznej zaangażowanych stron. W pierwszej odsłonie poznamy szefową korporacji, w której niebawem ma odbyć się konkurs na menadżera odpowiadającego za imprezy integracyjne. Nieoczekiwanie w jej domu pojawia się płatny tancerz go-go, zainteresowany posadą, ale również samą kobietą. W drugiej części, pod pretekstem poszukiwania pracy jako sprzątaczką, do domu przystojnego profesora filozofii trafia młodziutka dziewczyna z prowincji...

Piątek



23:20
TVP 2

Nowszy model
Komedia romantyczna, USA, 2009

Piękna Sandy ma w życiu wszystko, ale szczęście niespodziewanie ją opuszcza. Kiedy dowiaduje się o zdradzie męża, postanawia wyjechać wraz z dziećmi do Nowego Jorku i tam osiąść na stałe. W nowym miejscu poznaje 25-letniego Arama, romantycznego optymistę, pracującego w niewielkiej kawiarni. Chłopak oferuje Sandy pomoc w opiece nad dziećmi, a ona się zgadza. Aram okazuje się świetną „nianią” i szybko staje się dla samotnej matki nieocenionym wsparciem w wielu codziennych czynnościach.

INNE DATY EMISJI: SOBOTA, 03:05

Sobota



22:50
TVP 2

Dla ciebie wszystko
Melodramat, USA, 2014

Dawson Cole pracuje na platformie wiertniczej u wybrzeży Luizjany, gdzie dochodzi do wybuchu, w którym nieomal traci życie. Kiedy po kilku miesiącach odzyskał życie, dowiaduje się, że jego bliski przyjaciel, którego traktował jak ojca, Tuck Hostetter, właśnie odszedł z tego świata. Po prawie 20 latach Dawson wraca do domu, by wykonać ostatnią wolę zmarłego. Okazuje się, że Tuck przygotował dla niego niespodziankę: spotkanie z miłością z lat szkolnych, Amandą Collier. Najwyraźniej chciał, by Dawson znowu połączył się z dawną sympatią...

INNE DATY EMISJI, PONIEDZIAŁEK, 00:05

Niedziela



01:45
TVP 1

Diego
Dokument, Wik. Bryt., 2019

Dokument o legendarnym, argentyńskim piłkarzu Diego Maradonie (1960-2020), bogato ilustrowany ciekawymi materiałami archiwalnymi, niepublikowanymi wcześniej. Twórcy filmu koncentrują się na okresie, kiedy Maradona grający w hiszpańskim FC Barcelona zdecydował się na przejście do włoskiego SSC Napoli. W Neapolu, gdzie piłka to religia, 24-letni Diego obdarzony niezwykłym talentem, staje się bogiem nie tylko wśród zagorzałych fanów piłki. Wrzucony w sam środek neapolitańskiego kotła sukcesów i uwielbienia, nie potrafił udźwignąć swojej sławy.

INNE DATY EMISJI: SOBOTA, 23:30

Wtorek



02:00
TVP 1

Romans na godziny
Dramat, USA, 2014

Nowy Jork. Początkujący pisarz Brian Bloom pewnego dnia spotyka na ulicy 33-letnią Francuzkę, Arielle Pierpoint. Krótka rozmowa, w którą wchodzi się na papierosie, aż prosi się o kontynuację. Para umawia się na wspólne zwiedzanie Muzeum Guggenheima. Podczas spotkania Arielle zdradza Brianowi, że jest żoną francuskiego dyplomaty, w związku z tym może spotkać się z nim wyłącznie na dwie godziny dziennie. Między 5 a 7 po południu. Początkowy flirt przeradza się w gorącą namiętność.

INNE DATY EMISJI: NIEDZIELA, 22:25

Środa



22:00
POLSAT

Brzydka prawda
Komedia, USA, 2009

Abby to talentowana i ambitna producentka popularnego programu telewizyjnego. W sprawach sercowych jest bardzo wymagająca i w związku z tym wciąż szuka idealnego mężczyzny. Pewnego dnia spotyka ją niemiła niespodzianka. Zostaje zmuszona przez szefa do współpracy z szowinistycznym gwiazdorem Mike'em. Parze ciężko się dogadać. Obydwójce mają zupełnie inne poglądy na temat relacji damsko-męskich. W końcu Abby daje się namówić na pewien eksperyment. Postanawia, że w swoim nowym, dobrze rokującym związku zastosuje się do rad Mike'a. Co z tego wyniknie?

Czwartek



20:00
TV PULS

Jak upolować faceta
Komedia, USA, 2012

Stephanie Plum to 30-letnia rozwódka bez grosza przy duszy. Szukając nowej pracy, prosi kuzyna Vinniego, by dał jej szansę zarobić szybką gotówkę jako łowca nagród. Jej pierwszym zleceniem jest schwytanie lokalnego policjanta Joe Morelli, poszukiwanego za morderstwo. To dokładnie ten sam facet, który uwiódł ją porzuć w szkole średniej. Dziewczyna chce odnaleźć przestępcę nie tylko dla pieniędzy, ale też dla zemsty. W przygotowaniach do pierwszej misji pomagają jej łowca nagród - Ranger.

PIĄTEK • 30 maja

TVP 1	TVP 2
05:10 Akacja 38 - serial 05:55 Info Poranek 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Agape Blisko Ciebie - magazyn 08:00 Królowa Bona - serial 09:00 Ranczo - serial obcy. 09:55 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Okrasa łamie przepisy - magazyn kulinarny 12:10 Agrobiznes: Agropogoda 12:35 Magazyn Rolniczy 12:50 Natura w Jedyńce - Dzika Szkoła - dok., Austria, 2024 14:00 Wichrowe wzgórza - serial obcy., Turcja, 2024 14:55 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress	05:15 M jak miłość - serial, 2024 06:05 Wstęp Wolny - felieton 06:20 Anna Dymna - spotkamy się 06:55 Dla niesłyszanych - Barwy szczytów - serial obcy., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz 11:15 Operacja zdrowie - magazyn medyczny 11:50 Tańcząca ze światem sezon VI - Malta - magazyn 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obcy., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularny 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial 16:00 Koło fortuny - teleturniej



17:15 Pogoda
17:20 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny
17:55 Klan - telenowela TVP
18:25 Reporterzy - magazyn
18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2017
19:30 Program inform. 19.30
19:55 Pytanie dnia
20:10 Sport: Pogoda
20:30 Dzień Weterana Działu poza Granicami Państwa - widowisko
22:10 Sekielski wieczorową porą
23:15 Jak rozpętałem II wojnę światową - Wśród swoich - kom., Polska, 1970
00:40 Erynie - Liczba mędrca - serial krym., Polska, 2022
01:40 Ogień zwalczaj ogniem - akcja, USA, 2012
03:25 Sprawa dla reportera

TVN

05:40 Uwaga! - program interwencyjny
05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy
06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarny - rozrywkowy
07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny
11:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarny - rozrywkowy
12:35 Ukryta prawda - program obyczajowy
15:45 Kuchenne rewolucje - program kulinarny - rozrywkowy
16:55 Detektywi - Do detektywów zgłasza się kobieta, której nieprzytomną córkę znalazły w swoim domu jej przyjaciółki. W szpitalu okazuje się, że 14-latką była pod wpływem działania dopalaczy...



19:00 Fakty
19:30 Sport
19:35 Raport Roland Garros
19:40 Pogoda
19:45 Uwaga! - program interwencyjny
20:00 Harry Potter i insygnia śmierci, część I - przyg., USA, Wik. Bryt., 2010
23:10 Równi goście - sens., USA, Wik. Bryt., 2016
01:30 Kuba Wojewódzki - talk-show
02:40 Szpital - program obyczajowy
03:40 Uwaga! - program interwencyjny
04:00 Jak to zostało zrobione - serial popularnonaukowy, Kanada
04:35 Kto was tak urządził - program poradnikowy

POLSAT

06:00 Nowy dzień Polsat News
08:00 Halo tu Polsat - poranny program informacyjny - rozrywkowy
11:25 Gliniarze - Dochodzi do zabójstwa listonosza. Detektywi ustalają, że naczelniczka poczty prowadzi nielegalne interesy, o których wiedział zamordowany mężczyzna.
14:35 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny
15:50 Wydarzenia
16:15 Pogoda
16:20 Interwencja - magazyn reporterów
16:30 Na ratunek 112 - serial
17:00 Gliniarze - Nastoletni chłopak i doświadczony złodziej włamują się do opuszczonych magazynów, gdzie znajdują sporą ilość narkotyków. Na miejscu pojawiają się jednak gangsterzy



18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy
18:50 Wydarzenia - program informacyjny
19:30 Sport
19:45 Pogoda
19:55 Han Solo: Gwiezdne wojny - historie - przygodowy, SF, USA, 2018. Film science-fiction, opowiada o przygotowach najsłynniejszego przemytnika w filmowej historii kosmosu...
22:55 Bez litości 2 - sens., USA, 2018
01:25 Life - sens., USA, 2017
03:45 Kabaretowa Ekstraklasa - program rozrywkowy
04:40 Disco Gramy - program muzyczny
05:25 Telezakupy TV Okazje

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny
06:15 Muzyczne poranki
07:15 Tamte lata, tamte dni - Krzysztof Cugowski - magazyn
08:00 W świecie łemków - dokument, Polska, 2016
08:40 Wstęp Wolny - felieton
09:05 Muzyka w sieci - mag.
09:30 Hogo Fogo Homolka - kom., Czechosłow., 1970
11:00 Noce i dnie - serial, 1977
12:10 Gerard Philipe - ostatnia zima Cyda - dok., Franc., 2022
13:30 Jak to się mówi, czyli Kasia u Bralczyka - magazyn
14:05 Wydarzenia aktualne
14:35 Wsley siostry Sary - western, USA, 1970
16:30 Piosenki Agnieszki Osieckiej - koncert, 1997
17:15 Kabaret - Piosenki Jonasza Kofty - koncert, 1988



18:25 Portrety - Hanna Strzemińska - felieton
18:50 Wielcy mistrzowie malarstwa - Pissarro - serial dok., Franc., 2015
20:00 Smakemsty: Peppermint - akcja, Hongkong, USA, 2018. Gdy córka i mąż Riley North zostają zabici przez bandytów, postanawia ona sama wymierzyć sprawiedliwość.
22:00 Dzień Matki - akcja, Polska, 2023
00:10 John Wick 3 - akcja, USA, 2019
02:25 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny
03:20 Menu na miarę - program kulinarny
05:00 Dyżur - serial medyczny

TVN 7

04:50 Ten moment - program obyczajowy
05:25 Szkoła - Daniel Grudzień z licealnej klasy 3c jest uzdolniony informatycznie i słynie z tego, że potrafi włamywać się na różne strony internetowe. Chłopak pilnie potrzebuje pieniędzy na nowy wymarzony tablet, więc wpada na pomysł...
08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy
11:25 W-11 Wydział Śledczy - Komisarze prowadzą śledztwo w sprawie otrucia biznesmena. Do zdarzenia doszło na rodzinnej kolacji.
12:55 Detektywi - program kryminalny
13:55 Szkoła - program obyczajowy
14:55 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy



16:55 Szpital - Dr Piotr Wójtowicz przyjmuje do szpitala parę osób, które po imprezie firmowej wsiadły do auta i uderzyły w słup.
17:55 Zagadki losu - program obyczajowy
19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy
20:00 Z ust do ust - kom., USA, Australia, 2005
22:10 Szeferowie - wrogowie II - kom., USA, 2014
00:35 Wehikuł czasu - SF, USA, 2002
02:30 Murder Comes to Town - serial paradokumentalny
03:30 Fachowcy - paradokument fabularny
04:10 Usterka - program poradnikowy
04:45 Druga strona medalu - talk-show

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 08:55 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 10:55 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 11:55 Policjantki i Policjanci - serial 13:55 Trudne sprawy - program obyczajowy 17:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 20:00 Gwiazdy Kabaretu 22:05 Jarhead: Prawo do powrotu - film, Izrael, USA, 2019 00:20 Hardkorowy lombard 01:50 STOP Drogówka - serial policyjny 02:55 Śmierć na 1000 sposobów 03:25 Lubie disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Telezakupy TV Okazje



TV Trwam

09:35 Św. na każdy dzień 09:45 Jestem mamą 10:00 Inf. dnia 10:15 Rozmowy niedok. 11:25 Głos Polski 11:35 Natura et Homo 12:00 Regina Coeli 12:03 Inf. dnia 12:20 W kolorze płomienia 13:05 Siadami. Heleny Majewskiej 13:30 Msza św. 14:30 Drzwi do lasu 14:55 Słowo życia 15:00 Modlitwa do Bożego Miłosierdzia 15:20 Mocni w Wierze 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Natura Obiektywnie 16:40 Prosto o gosp. 17:00 Powołanie w powołaniu 17:30 Geopolityka 17:55 Poczet Wik. Polaków 18:00 Regina Coeli 18:05 Inf. dnia 18:15 Westerplatte Młodych 19:00 Warto zauważyć... 19:30 Brat Franciszek 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzną 21:00 Apol. Jasnow. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Widzenia 22:00 Był człowiek posłany 22:05 Przegląd Tyg., „Niedziela”

SOBOTA • 31 maja

TVP 1	TVP 2
04:50 Magiczne drzewo – przyg., Polska, 2008 06:20 Balans bieli – magazyn 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:40 Rok w ogrodzie 08:05 Rok w ogrodzie Extra – magazyn 08:20 Pełnosprawni – magazyn dla niepełnosprawnych 08:50 Ranczo – serial obycz., Polska, 2016 09:50 Komisarz Alex – serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz – serial 11:45 Życie lasu. Grzyby – dok., Polska, 2020 12:40 Gwiazdy w południe – Kowboju do dzieła – komedia, USA, 1965 14:25 Okrasa tamie przepisy – magazyn kulinarny 15:00 W 80 dni dookoła świata – serial przyg., Franc., Włochy, Niemcy, 2021	04:55 Dla niesłyszących – Barwy szczęścia – serial obycz., 2025 06:35 Dla niesłyszących – Mjak miłość – serial, 2025 07:30 Pytanie na śniadanie – w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz 11:15 Górna półka smaku – cykl kulinarno-detektywistyczny 11:55 Dobry tytuł – magazyn literacki 12:30 Nasz dom w górach – serial obycz., Niemcy, 2019 13:25 Rosół polski – magazyn kulinarny 14:00 Familiada – teleturniej 14:35 Koło fortuny – teleturniej 15:15 Szansa na sukces. Opole 2025 – widowisko muzyczne 16:20 Na dobre i na złe – serial
	
16:05 Dziedzictwo – serial, Turcja 17:00 Teleexpress 17:15 Rozmowa z abp. Adrianem Galbasem na Święto Dziełczynienia 17:25 Pogoda 17:40 Ojciec Mateusz – serial 18:40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:05 Sport 20:10 Pogoda 20:25 Piłka Nożna: Liga Mistrzów – Finał: PSG-Inter Mediolan 23:30 Diego – dok., Wlk. Bryt., 2019 ● 01:50 Assassin's Creed – akcja, USA, 2016 03:55 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny	17:20 Postaw na milion – teleturniej 18:15 Va Banque – teleturniej 18:45 no... wiadomo – program publicystyczny 19:15 Słowo na niedzielę – program ewangelizacyjny 19:25 Rodzinka.pl – serial komediowy 20:00 Falowanie i spadanie – pamięci Kory – koncert, 2025 21:40 25 lat „Na dobre i na złe” – serial 22:50 Dla ciebie wszystko – melodramat, USA, 2014 ● 01:00 Przyjacieli domu – dramat, USA, 2019 03:05 Nowszy model – komedia romant., USA, 2009 ● 04:50 Rodzinka.pl – serial komediowy

TVN

05:10 Uwaga! – program interw. 05:25 Ukryta prawda – program obyczajowy 06:20 Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy 07:15 Magda gotuje internet – program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN 11:30 Na Wspólnej Omnibus – serial obycz., Polska 13:25 Szpital św. Anny – program obyczajowy literacki 15:25 Zróbmy sobie dom – program rozrywkowy 16:35 Poszukiwacze zaginionej arki – przyg., USA, 1981. Doktor Jones jest wykiadowcą, łączącym pracę naukową z licznymi ekspedycjami badawczymi. Teraz Jonesa czeka nowa ekspedycja – wywiad odkrył, że hitlerowcy pilnie poszukują Arki Przymierza...	
19:00 Fakty 19:30 Sport 19:35 Raport Roland Garros 19:40 Pogoda 19:45 Milionerzy – program rozrywkowy 20:25 Dzień matki – kom., USA, 2016. Film przedstawia cztery rodziny, których losy spłótą się w tym wyjątkowym dniu... 22:55 Francuski numer – kom., Polska, 2006 00:55 Mortal Kombat – przyg., USA, 2021 03:20 Szpital – program obyczajowy 04:25 Uwaga! – program interwencyjny 04:45 Jak to jest zrobione – serial popularnonaukowy, Kanada	

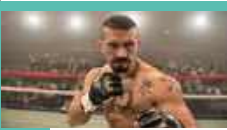
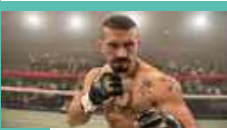
POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News 08:00 Halo tu Polsat – poranny program informacyjno-rozrywkowy 11:00 Ewa gotuje – Tym razem Ewa Wachowicz postanowiła przygotować zupę na zimno o nazwie okroszka. 11:35 Doktor Dolittle 3 – film, USA, Kan., 2006. Maya Dolittle chce być, po prostu, zwykłą nastolatką. Jest tylko je den mały problem: po swym ojcu, znanym weterynarzu, odziedziczyła niezwykłą zdolność rozmawiania się ze zwierzętami. 13:30 Gliniarze – serial paradokumentalny 16:30 Nasz Nowy Dom – program rozrywkowy 17:30 Awantura o kasę – teleturniej	
18:50 Wydarzenia – program informacyjny 19:15 Prezydenci i Premierzy – rozmowy Jarosława Gugały 19:30 Sport 19:45 Pogoda 19:55 Kabaret na żywo. Nowy skłAD 2 – program rozrywkowy 22:05 Wystrzałowe wesela – kom., romantyczna, akcja, USA, 2022 00:15 Han Solo: Gwiezdne wojny - historie – przygodowy, SF, USA, 2018 03:10 Świat według Kiepskich – serial komediowy 04:40 Disco Gramy – program muzyczny 05:25 Telezakupy TV Okazje	

TVP Kultura

06:00 Muły siostry Sary – western, USA, 1970 07:55 English National Ballet w Paryżu – dok., Wlk. Bryt., 2020 09:05 Turandot – opera, Włochy, 2022 11:10 Nasi ulubieńcy – kom., Franc., 2019 12:50 Borsalino. Historia kultowego kapelusza – dokument, Francja, 2015. Firma rodziny Borsalino stała się powszechnie znana z produkcji wysokiej jakości filcowy kapeluszy. 13:55 Muzyka w sieci – magazyn muzyczny 14:30 Tamte lata, tamte dni – Wojciech Malajkat – magazyn 15:10 Wielcy mistrzowie malarsstwa - Gauvain – serial dok., Franc., 2015 16:10 Interwencja Małgorzaty Mirgi-Tas w Brukseli – rep.	
16:30 Retro kino - Na tropie Różowej Pantery – kom., USA, 1982 18:20 20 x 20 Lat TVP Kultura – Anda Rottenberg 19:00 Młody Tancerz Roku - półfinał – widowisko artystyczne, 2025 20:30 Weekend z Clintem Eastwoodem - Dobry, zły i brzydki – western, Włochy, Hiszp., 1966 23:35 Klub Jazzowy - Product May Contain – koncert, 2025 01:00 Wyszczur kinomana – Drive My Car – fab., Jap., 2021 04:10 20 x 20 Lat TVP Kultura – Anda Rottenberg 04:40 Reżyserzy - John Huston – dok., Wlk. Bryt., 2018	

TV Puls

05:50 Kobra - oddział specjalny – Semir i Paul są świadkami morderstwa młodego policjanta. Mężczyzna został śmiertelnie dźgnięty nożem. 07:45 Wojciech Cejrowski. Boso - Karaiby – W tym odcinku widzowie będą towarzyszyli Wojciechowi Cejrowskiemu w dalszej podróży po Karaibach, podczas której pokaże nam co dla lokalnej ludności oznacza luksus... 09:00 Taki jest świat – przegląd wydarzeń z całego globu. Wiadomości polityczne i gospodarcze, informacje z życia gwiazd i naukowe ciekawostki. 10:00 Lombard. Życie pod zastaw – paradokument fabularny 20:00 Transporter 3 – akcja, Franc., 2008	
22:00 Champion 4: Walka o honor – akcja, Bułg., 2016. Największą umiejętnością Yourija Boyki i Fiony upływa w spokoju i szczerściu. Ogrowi tęskno je jednak do dawnych wypełnionych przygodami dni. Kiedy zatem w okolicy pojawia się... 23:50 Ninja – akcja, USA, 2009. Młody Amerykanin Casey przebywa w Japonii, gdzie pobiera nauki Ninjitsu. Jest niezwykle pracowity i ambityny. Pewnego dnia zostaje poproszony przez swego mistrza o... 01:25 Dyżur – serial medyczny 03:05 Taki jest świat – przegląd wydarzeń z całego globu. 04:00 Menu na miarę – program kulinarny 05:30 Dyżur – serial medyczny	

TVN 7

05:00 Szkoła – Nowy uczeń, Eryk Rzepecki jest zauroczony koleżanką z klasy. Uważa, że dziewczyna interesuje się tylko zamożnymi chłopakami, dlatego nastolatek postanawia udawać zamożnego syna dyplomaty. 06:00 Wiza na miłość – serial paradokumentalny 07:00 Bugs Bunny Builders – animacja 07:45 Goonies – przyg., USA, 1985 10:15 Ukryta prawda – program obyczajowy 11:20 Mówię Wam – talk-show 12:20 Ukryta prawda – program obyczajowy 14:20 Detektywi – Do detektywów zgłasza się zrozpaczonego mężczyzna, który nie wierzy w samobójstwo siostry. 15:20 The Floor – teleturniej	
17:20 The Traitors. Zdradcy – reality show 17:55 Shrek Forever – kom., USA, 2010. Życie Shreka i Fiony upływa w spokoju i szczerściu. Ogrowi tęskno je jednak do dawnych wypełnionych przygodami dni. Kiedy zatem w okolicy pojawia się... 20:00 Sherlock Holmes: Gra cieni – sens., USA, 2011 22:50 Starsky i Hutch – film, USA, 2004 00:50 Dar z niebios – horror, USA, Kan., 2004 03:05 Fachowcy – program paradokumentalny 03:45 Usterka – program poradnikowy 04:20 Druga strona medalu – talk-show	

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej - re reality show 07:00 Galileo - ciekawostki popularnonaukowe, intrygujące zagadki ze świata nauki i techniki 11:05 Jesteśmy Dla Dzieci - program edukacyjny 11:30 Miodowe Lata - serial komediowy 12:55 Diamentowa afra - sens., USA, Niemcy, 1999. Po wyjściu z więzienia Miles Logan wstępuje do policji, aby odzyskać skradzione prze d laty diamenty. 14:55 Policjanci i Policjanci - serial paradokumentalny 20:00 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny - serial policyjny 00:00 Gwiazdy Kabaretu 01:05 Hardkorowy lombard 01:35 STOP Drogówka - serial policyjny 03:25 Lubię disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Telezakupy TV Okazje	
--	---

TV Trwam

09:00 Kamie nie wolać będą 10:00 Inf. dnia 10:15 Retrospekcja 10:35 Słowo życia 10:40 Polski Punkt Widzenia 11:00 Beatyfikacja 15 sióstr męczennic II Wojny Światowej 13:20 O calic od zapomnienia 13:30 Msza św. 14:30 Przegląd Tyg., „Niedziela” 14:35 Słowo życia 14:40 Św. na każdy dzień 14:45 Jak wygrać małżeństwo? 15:00 Dzielnia niewiasta 15:15 Św. Józef - patron na trzecie tysiąclecie 15:30 Wierzę w Boga 16:00 Inf. dnia 16:10 Historia PL 17:00 Msja Szczecin - Madagaskar 17:30 Przełamując bariery 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Regina Coeli 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Manna z Nieba 19:45 Modlitwa z udziałem dzieci 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzną 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Widzenia 22:00 Warto być ojcem	
--	---

NIEDZIELA • 1 czerwca

TVP 1	TVP 2
05:30 Sprawa dla reportera 06:20 Słownik polsko@polski – talk-show prof. J. Miodka 06:55 Słowo na niedzielę 07:00 Transmisja Mszy Świętej 08:00 Wydzień 08:30 Tojna domowa – serial komediowy TVP, 1965 09:10 Jan Serce – serial, 1981 10:25 Msza Święta z Watykanu – Jubileusz Dzieci 12:00 Między ziemią a niebem 12:45 Piętrzymi Nadziei – rep. 13:05 Nalaz w Jedyne – Nasza planeta z lotu ptaka – dok., Austria, 2023 14:05 Polskie Parki Narodowe – Poleski Park Narodowy – dok., Polska, 2022 14:40 Jak rozpętałem II wojnę światową - Wśród swoich – kom., Polska, 1970 16:05 Dziedzictwo – serial, Turcja	05:25 Dla niesłyszących – Barwy szczęścia – serial obyczajowy, Polska, 2025 06:35 Dla niesłyszących – Mjak miłość – serial obyczajowy, Polska, 2025 07:30 Pytanie na śniadanie – magazyn poranny 11:30 Jak to się mówi, czyli Kasia u Bralczyka – ciekawe rozmowy na temat poprawności językowej oraz frazeologii. 12:10 Falowanie i spadanie – pamięci Kory – koncert, 2025 14:00 Familiada – teleturniej 14:30 Koło fortuny – teleturniej 15:10 Szansa na sukces. Opole 2025 – widowisko muzyczne 16:10 Cudowne lata – widowisko rozrywkowe
	
17:00 Teleexpress 17:20 Pogoda 17:35 Komisarz Alex – serial krym. 18:40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:05 Sport 20:10 Pogoda 20:20 Matylda – serial kostiumowy, 2024 21:20 Rolnik szuka żony – re reality show 22:25 Zakochana Jedynka – Romans na godzinę – dram., USA, 2014 ● 00:10 Kowboju do dzieła – kom., USA, 1965 01:45 Diego – dok., Wlk. Bryt., 2019 ● 04:05 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny	17:15 Tak to leciało – teleturniej muzyczny 18:15 Sisi – film kostium., Niemcy, Włochy, Austria, 2010 19:10 Niepewne sytuacje – program rozrywkowy, 2025 19:20 Rodzinka.pl – serial kom. 20:00 Cudowny chłopak – obycz., Hongkong, USA, 2017 22:00 Nigdy nie będę twoja – kom. romant., USA, 2007 23:50 Koncert Specjalny Filharmoników Wiedeńskich - Palais Garnier – koncert, Austria, 2025 01:35 Wojenne dziewczyny – serial, 2021 02:35 Przyjacieli domu – fab., USA, 2019

TVN

05:20 Uwaga! – program interw. 05:35 Batwheels I – animacja 05:50 Ukryta prawda – program obyczajowy 06:45 Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN – magazyn poranny 11:30 Magda gotuje internet – program kulinarno-rozrywkowy 12:05 Co za Tydzień – magazyn rozrywkowy 12:35 Totalne remonty Szlagowskiej – reality show 13:40 Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy 14:40 Legendy sowiego królestwa: Strażnicy Ga'Hoole – przyg., USA, Australia, 2010 16:40 Charlie i fabryka czekolady – przyg., USA, Wlk. Bryt., 2005	
19:00 Fakty 19:30 Sport 19:35 Raport Roland Garros 19:40 Pogoda 19:45 Milionerzy – program rozrywkowy 20:55 Czas Decyzji. Prezydent, 2025 – program 21:55 Indiana Jones i świątynia zagłady – sens., USA, 1984 00:20 Zapowiedź – katastrof., USA, Australia, Wlk. Bryt., 2009 03:00 Śmierć Diany: dwa śledztwa 04:05 Szpital – program obyczajowy 05:00 Uwaga! – program interwencyjny 05:15 Recepta na stary dom – program edukacyjny	

POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News 08:00 Halo tu Polsat – poranny program informacyjno-rozrywkowy 10:55 The Americas – serial dokumentalny 11:55 Krudowie 2: Nowa era – anim., USA, 2020 13:55 Noc w muzeum 2 – kom., USA, Kan., 2009 16:15 Nasz Nowy Dom – program rozrywkowy 17:25 Dzień dziecka z Fundacją Polsat – koncert 18:50 Wydarzenia – program informacyjny 19:15 Sport 19:20 Pogoda 19:30 Polska Wybiera 19:55 Shrek 2 – anim., USA, 2004. Shrek, Osiół i księżniczka Fiona przeżywają kolejne niesamowite przygody, napotykając na swojej drodze niezliczone postaci z bajek. 22:00 Dżentelmeni – sens., Wlk. Bryt., USA, 2019. Amerykanin Mickey Pearson stworzył bardzo dochodowe imperium marihuany w Anglii, wykorzystując posiadłości zubożałej brytyjskiej arystokracji, marzącej o starych dobrych czasach. 00:40 Plan doskonały – sens., USA, 2006. Dalton Russell obmyślił „idealny” plan napadu na bank. Rabusie, ubrani jak malarze, wchodzi do budynku na Manhattanie, na rogu Wall Street i Broadwayu... 03:25 Świat według Kiepskich – serial komediowy 04:40 Disco Gramy – 05:25 Telezakupy TV Okazje	
--	--

TVP Kultura

06:10 Ten najpiękniejszy świat – Ewa Bem śpiewa piosenki dla dzieci – koncert 07:05 Rozmowy (nie)wygodne – Katarzyna Groniec 08:00 Liturgia prawosławna w Ślawatyczach 09:05 Anna Karina, ikona Nowej Fali – dok., Franc., 2017 10:15 Nieco się nie boję – anim., Nor., Niemcy, 2022 10:35 Od ucha do ucha – Yuku i magiczny kwiat – film animowany 11:55 W poszukiwaniu dobrego filmu – magazyn 12:35 Avanti – fab., USA, 1972 15:05 Portrety – rep. 15:20 English National Ballet w Paryżu – dok., Wlk. Bryt., 2020 16:35 Dobry tytuł – magazyn literacki 17:15 Niedziela młodego widza	
18:05 Niedziela młodego widza – Sto minut wakacji – kom., Polska, 1998 20:00 Weekend z Clintem Eastwoodem – Za kilka dolarów więcej – western, Włochy, Niemcy, Hiszp., 1966 22:20 Ingmar Bergman i demony podświadomości – dok., Niemcy, 2018 23:35 Muzyka w sieci – magazyn muzyczny 00:05 Dobry, zły i brzydki – fab., Włochy, Hiszp., 1966 03:10 Klub Jazzowy - Product May Contain – koncert, 2025 04:30 Noc krótkich filmów – Przypadek Jana Pampucha – Dzieci i ryby	

TV Puls

06:00 Kobra - oddział specjalny – Semir zostaje zaatakowany przez trzy tajemnicze samochody na autostradzie. Policjant zostaje porwany nim udaje mu się je dnak skontaktować z Pauliem za pomocą kamerki w telefonie. 07:00 Wojciech Cejrowski. Boso - Karaiby – Wojciech Cejrowski w odcinku specjalnym porusza niezwykle ważny temat jakim jest woda. 07:30 Wojciech Cejrowski. Boso Meksyk, Paragwaj 08:00 Taki jest świat – przegląd wydarzeń z całego globu. Wiadomości polityczne i gospodarcze, informacje z życia gwiazd i naukowe ciekawostki. 08:50 Ranczo – serial kom., Polska 14:00 Mia i biały lew – przyg., Franc., 2018	
16:20 Jak zostać kotem – familijny, Franc., Chiny, Kan., 2016 18:00 Wasabi: Hubert zawodowiec – akcja, Franc., Jap., 2001 20:00 Iluzja – akcja, USA, Franc., 2013 22:10 Żywiół. Deepwater Horizon – akcja, USA, 2016 00:10 Kosmiczny grzech – akcja, USA, 2021 02:00 Dyżur – serial medyczny 03:00 Taki jest świat – przegląd wydarzeń z całego globu. Wiadomości polityczne i gospodarcze, informacje z życia gwiazd i naukowe ciekawostki. 04:00 Dyżur – serial medyczny 05:00 Dzielnica strachu – serial kryminalny	

TVN 7

04:55 Ten moment – program obyczajowy 05:30 Szkoła – Tomek Strzembala cierpi na lęknięcie spazmów, które w jego przypadku objawia się je dniem kredy i ziemi. Nastolatek zaprzyjaźnia się z Julią... 06:25 Wiza na miłość – serial paradokumentalny 07:25 Bugs Bunny Builders – animacja 07:55 Ochroniarz amator – kom., USA, 2008. Trzech nastolatków już od pierwszego dnia nowego roku szkolnego staje się obiektem drwin i szturchnań co ze strony lokalnych osiłków. Chłopcy decydują się na niezwykle krok - chcą zatrudnić ochroniarza... 10:10 Ukryta prawda – program obyczajowy	
13:15 Detektywi – program kryminalny 14:20 The Floor – teleturniej 15:20 Wakacje w krzywym zwierciadle – kom., USA, 1983. W drodze na wakacje rodzina postanawia odwiedzić kuzyna na jego farmie. 17:25 Stowarzyszenie wędrujących dzinsów – kom., USA, 2005 20:00 Bumblebee – przyg., SF, USA, Chiny, 2018 22:35 Wydział pościgowy – sens., USA, 1997 01:15 Sekcja rytmiczna – sens., USA, Wlk. Bryt., Hiszp., Irlandia, 2020 03:30 Śmierć na pustkowiu – Historie zbrodni z serca Ameryki.	

TV 4

06:00 Interwencja – magazyn reporterów 06:10 Łowcy skarbów. Kto da więcej? 07:05 Wielkie tajemnice historii 08:55 Galileo - ciekawostki popularnonaukowe, intrygujące zagadki ze świata nauki i techniki 10:55 Ewa gotuje – program kulinarny 11:25 Małanowski. Nowe rozdzianie – serial kryminalny 13:00 Park Jurajski III – obycz., USA, 2001 14:55 Mission: Impossible 3 – sens., Niemcy, USA, 2006 17:40 Powrót do przyszłości – kom., USA, 1985 20:00 Sprawiedliwi. Trójmiasto 00:00 STOP Drogówka – serial policyjny 01:00 Nowe wierzenia i stare sekty 02:55 Interwencja – magazyn reporterów 03:25 Lubię disco! 04:25 Top 10 – Lista Przebojów 05:30 Telezakupy TV Okazje	
--	---

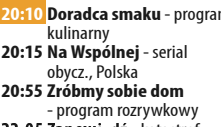
TV Trwam

09:30 Msza św. 10:35 Przegląd Tyg., „Niedziela” 10:40 Znak Nadziei 11:00 Głos serca 12:00 Regina Coeli 12:05 Inf. dnia 13:15 Drogi Montini 14:20 „Gorzki to chleb jest polskość” 14:30 Cyprian Kamil Norwid 15:00 Wiesz - to też Polska 16:00 Inform. dnia 16:10 Koncert zyczeń 16:45 Jestem...czyli nasze życie pod sercem Mamy 17:00 Natura et Homo 17:30 Sól ziemi 17:55 Poczet Wlk. Polaków 18:00 Regina Coeli 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Moja katolicka rodzina 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzną 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Retrospekcja 21:45 Mateczniki Polskości 21:55 Św. na każdy dzień 22:00 Mocni Jego mocą 22:45 Jak wygrać małżeństwo? 23:00 Jak my to widzimy	
---	---

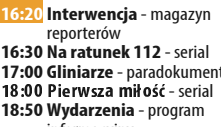
PONIEDZIAŁEK • 2 czerwca

TVP 1	TVP 2
05:10 Akacja 38 - serial 05:55 Info Poranek 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Studio Raban - magazyn 08:00 Królowa Bona - serial 09:00 Ranczo - serial obycz. 09:55 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Królowie - serial historycz. 12:10 Agrobiznes 12:25 Agropogoda - magazyn 12:35 Program rolny 12:55 Natura w Jedyńce - Nasza planeta z lotu ptaka - dok., Austria, 2023 14:00 Wichrowe wzgórza - serial obycz., Turcja, 2024 14:55 Misja: Ratunek. Służby w akcji - serial dok., 2025 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress 17:15 Pogoda	05:00 Rodzinka.pl - serial kom. 05:30 M jak miłość - serial, 2024 06:25 Dobrze historie - Przemyskie cisy - serial obycz., 2025 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz - magazyn kulinarny 11:15 Dla niesłyszących - Okrasa i miłe przepisy - magazyn kulinarny 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularny 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial 16:00 Koło fortuny - teleturniej
	
17:20 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 17:55 Klan - telenowela TVP 18:25 Reporterzy - magazyn 18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2017 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:10 Sport; Pogoda 20:30 Curriculum Vitae - Teatr Telewizji, 2025 21:50 Postscriptum - Curriculum Vitae - dyskusja 22:20 Świat bez fikcji - Fantastyczny Matt Parey - dok., Polska, 2021 23:55 Balans bieli - magazyn 00:40 Poznań 56 - dram., Polska, 1996 02:40 Assassin's Creed - akcja, USA, 2016	16:35 Familiada - teleturniej 17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 18:15 Va Banque - teleturniej 18:50 Jeden z dziesięciu - teleturniej 19:25 Barwy szczęścia - serial obycz., 2025 20:05 Postaw na milion - teleturniej 21:05 07 zgłoś się - serial krym., 1976 22:15 Karol, władca Hiszpanii - serial kostiumowy, Hiszp., 2015 00:05 Dla ciebie wszystko - melodramat, USA, 2014 02:15 Stulecie Winnych - serial, 2019 03:15 Nigdy nie będę twoja - komedia romant., USA, 2007

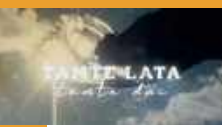
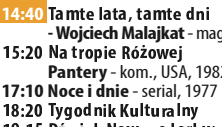
TVN

05:40 Uwaga! - program interwencyjny 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 12:35 Ukryta prawda - program obyczajowy 15:45 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 16:55 Detektywi - program kryminalny 19:00 Fakty 19:35 Sport 19:40 Raport Roland Garros - studio sportowe 19:45 Pogoda 19:55 Uwaga! - program interwencyjny	
20:10 Doradca smaku - program kulinarny 20:15 Na Wspólnej - serial obycz., Polska 20:55 Zróbmy sobie dom - program rozrywkowy 22:05 Zapowiedź - katastrof., USA, Australia, Wlk. Bryt., 2009 00:30 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas - serial, USA 01:40 Co za tydzień - magazyn rozrywkowy 02:15 Szpital - program obyczajowy 04:15 Uwaga! - program interwencyjny 04:30 Kto was tak urządził - program poradnikowy 05:05 Jak to jest zrobione - serial popularnonaukowy, Kanada	

POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - Malanowski zakończył zlecenie, które dostał od Krystyny Kozak. Znalazł złodzieja, który grasował w jej szkole tańca. Jednak zdesperowana kobieta ponownie dzwoni... 09:30 Sekrety rodziny - program obyczajowy 10:30 Trudne sprawy - program obyczajowy 11:30 Gliniarze - Policja odnajduje przy drodze porzucony samochód, w środku są ślady krwi. Detektywi ustalają, że autem podróżował bogaty biznesmen razem z kochanką. 14:35 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda	
16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 17:00 Gliniarze - paradokument 18:00 Pierwsza miłość - serial 18:50 Wydarzenia - program informacyjny 19:18 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia 19:25 Sport; Pogoda 19:40 Uroczysko - serial krym. 20:15 Mega hit - Bestia - sens., USA, Islandia, Jap., 2022 22:10 Zawodowcy - sens., USA, 2008 00:35 Pusty człowiek - sens., USA, RPA, Franc., 2020 03:25 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy 04:25 Kabaretowa Ekstraklasa 04:40 Disco Gramy 05:25 Telezakupy TV Okazje	

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny ekstra 06:15 Muzyczne poranki 06:50 Tamte lata, tamte dni - Krystyna Tkacz - magazyn 07:30 Podróż z historią - Bursztynowym szlakiem - dokument, Polska, 2016 08:10 Od ucha do ucha - Parasolki - Niczego się nie boję - filmy animowane 08:45 Piosenki Agnieszki Osieckiej - koncert, 1997 09:30 Kabaret - Piosenki Jonasa Kofty - koncert, 1988 10:40 Od ucha do ucha - Yuku i magiczny kwiat - film anim., 2022 11:55 Dom Literatów, czyli kartoteka zebrana - dok., Franc., 2019 13:05 Rosa Bonheur, portrecistka natury - dok., Franc., 2021 14:20 Wstęp Wolny - felieton	
14:40 Tamte lata, tamte dni - Wojciech Malajkat - mag. 15:20 Na tropie Różowej Pantery - kom., USA, 1982 17:10 Noce i dnie - serial, 1977 18:20 Tygodnik Kulturalny 19:15 Dźwięk Nowego Jorku: Matthew Stevens - serial dok., Włochy, 2017 20:00 Kino Mocnych Wrażeń - Ronin - sens., USA, 1998 22:10 Hala odlotów - magazyn kulturalno-społeczny 23:10 Tylko zwierzęta nie błądzą - thriller, Niem., Franc., 2019 01:20 Za kilka dolarów więcej - western, Włochy, Niemcy, Hiszp., 1966 03:40 Ingmar Bergman i demony podświadomości - dok., Niemcy, 2018 04:55 Teledyski	

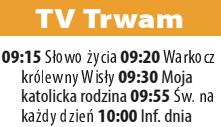
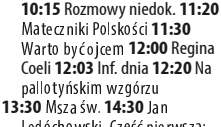
TV Puls

06:00 Policjanci z Miami - serial kryminalny 08:00 Kobra - oddział specjalny - Semir i Paul podczas jazdy samochodem słyszą docho-dzące z oddali strzały. Po chwili spotykają umierają-cego mężczyznę, który prze-d śmiercią daje im wskazówkę odnośnie jego zabójcy... 10:00 Rekrut - serial krym., USA, 2018 10:55 Maria z przedmieścia - serial obyczajowy 12:55 Rekrut - serial krym., USA, 2018 13:50 Lombard. Życie pod zastaw - Daria Witkowska to 19-latką, która na skutek nieszcześliwego wypadku doznała uszkodzenia rdzenia kręgowego. Dziewczyna jest niemal całkowicie sparaliżowana. Wysłała list do instytutu eutanazji w Szwajcarii... 15:50 Ranczo - serial kom., Polska 18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny 20:00 Protegowana - akcja, USA, Wlk. Bryt., 2021. Moody wychowuje Annę, oboje są zawodowymi płatnymi zabójcami... 22:10 Smak zemsty: Peppermint - akcja, Hongkong, USA, 2018 00:10 Samotny gringo - akcja, USA, 2015 02:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny 03:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 04:00 Menu na miarę - program kulinarny 05:00 Dzielnica strachu - serial	
---	---

TVN 7

04:50 Ten moment - program obyczajowy 05:25 Szkoła - Olek Szumski zakochał się w Elizie Romaniuk. Nastolatka zgodziła się pójść z nim do kina, ale chłopak cały czas się wygłupiał i zraził ją do siebie. 08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - program kryminalny 12:55 Detektywi - program kryminalny 13:55 Szkoła - program obyczajowy 14:55 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy 16:55 Szpital - program obyczajowy 17:55 Zagadki losu - program obyczajowy 19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy	
20:00 Boska Florence - obycz., USA, Franc., 2016. Meryl Streep i Hugh Grant w opartej na faktach, niezwykle zabawnej historii Florence Foster Jenkins - „najgorszej śpiewaczki świata”. 22:25 Z ust do ust - kom., USA, Australia, 2005. Sarah Huttlinger nie wie, co robić. Zgodziła się wyjść za swojego chłopaka, Jeffa, lecz teraz z przerażeniem zastanawia się, jak przez to przejdzie. 00:25 Pakt 2 - miniserial, Polska, 2016 01:50 Sekcja rytmiczna - sens., USA, Wlk. Bryt., Hiszp., Irlandia, 2020 04:05 Mówię Wam - talk-show	

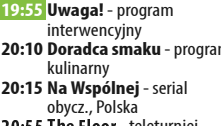
TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Bie dny Dom - program paradok. 08:55 Dlaczego ja? - serial paradok. 10:55 Na Ratunek 112 - serial obycz. 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 11:55 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 13:55 Trudne sprawy 17:00 Policjantki i Policjanci 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci 20:00 Malanowski. Nowe rodzenie 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny 21:30 Sprawiedliwi. Trójmiasto 22:40 Rasa - sens., USA, Niemcy, RPA, 2006 00:25 Love Island. Wyspa miłości - reality show 01:35 Hardkorowy lombard 02:35 Interwencja - magazyn reporterów 02:55 SuperLudzie - serial o osobach z niepełno-sprawnościami 05:30 Telezakupy TV Okazje	
09:15 Słowo życia 09:20 Warko z królowny Wisły 09:30 Moja katolicka rodzina 09:55 Św. na każdy dzień 10:00 Inf. dnia 10:15 Rozmowy niedok. 11:20 Mateczniki Polskości 11:30 Warto być coim 12:00 Regina Coeli 12:03 Inf. dnia 12:20 Na pallotyńskim wzgórzu 13:30 Msza św. 14:30 Jan Ledóchowski. Część pierwsza: moja Austria 15:00 Moja wyspa wiary 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Sanktuaria polskie 16:30 Porady Medyczne Bonifratrów 17:00 Świadkowie 17:30 Spotkanie Rodziny Radia Maryja 20:00 Informacja dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzna 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Wiedzenia 22:00 Z wędką nad wodę 22:30 Filmowe Życiorysy PL 23:10 Testament Miłości Jana Pawła II w Elku	

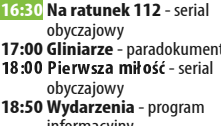
WTOREK • 3 czerwca

TVP 1	TVP 2
05:10 Akacja 38 - serial 05:55 Info Poranek 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Kościół z bliska 08:00 Królowa Bona - serial, 1980 09:00 Ranczo - serial obycz. 09:55 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Królowie - serial historycz. 12:10 Agrobiznes 12:25 Agropogoda - magazyn 12:35 Program rolny 12:55 Natura w Jedyńce - Zagadkowy świat królików - dok., Franc., 2022 14:00 Wichrowe wzgórza - serial obycz., Turcja, 2024 14:55 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress	05:05 Rodzinka.pl - serial komediowy 05:35 M jak miłość - serial obyczajowy, 2024 06:25 Holenderski archimandryta - reportaż 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz - magazyn 11:15 W poszukiwaniu dobrego filmu - magazyn 11:55 Moje zdrowie Zawal serca - magazyn 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularny 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial
	
17:15 Pogoda 17:20 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 17:55 Klan - telenowela TVP 18:25 Reporterzy - magazyn 18:45 Akacja 38 - serial kostiumowy, 2017 19:30 Program inform. 19.30 19:55 Pytanie dnia 20:10 Sport 20:15 Pogoda 20:30 Podejrzani - fab., USA, Wlk. Bryt., Niemcy, 1995 22:25 Elsa i Fred - kom., USA, 2014 00:15 Akcja pod Arsenalem - dram., Polska, 1977 02:00 Romans na godzinę - dram., USA, 2014 03:50 Dusza zaklęta w fortepianie - dok., Polska, 2022	16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej 17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 18:15 Va Banque - teleturniej 18:50 Jeden z dziesięciu - telet. 19:25 Barwy szczęścia - serial obycz., 2025 20:05 Postaw na milion - teleturniej 21:05 07 zgłoś się - serial krym., 1976 22:15 Legalna blondynka - kom., USA, 2001 24:00 Cudowny chłopak - obycz., Hongkong, USA, 2017 02:05 Stulecie Winnych - serial, 2019 03:05 Patagonia, droga na koniec świata - dok., Franc., 2022

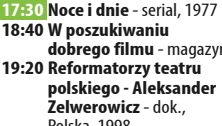
TVN

05:40 Uwaga! - program interw. 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 12:35 Ukryta prawda - program obyczajowy 15:45 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 16:55 Detektywi - Detektywów prosi o pomoc matka 18-lletniej Oliwii, która zaginęła. Wiadomo, że dziewczyna miała spotkać się z chłopakiem, ale... 19:00 Fakty 19:35 Sport 19:40 Raport Roland Garros 19:45 Pogoda	
20:10 Doradca smaku - program kulinarny 20:15 Na Wspólnej - serial obycz., Polska 20:55 The Floor - teleturniej 22:00 Rome o musi umrzeć - sens., USA, 2000 00:20 Kuba Wojewódzki - talk-show 01:30 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas - serial, USA 02:30 Bartosz Zmarzlik. Ścigając marzenia - program dokument 03:00 Szpital - program obyczajowy 04:55 Uwaga! - program interwencyjny 05:10 Jak to jest zrobione - serial popularnonaukowy	

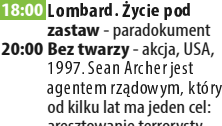
POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - Do Malanowskiego zgłasza się Jakub Sowiński. Jego trzynastoletnia córka, Ewelina, zaginęła dwa lata temu. Kilka dni wcześniej pod dziwami Sowiński znalazł list... 09:30 Sekrety rodziny - program obyczajowy 10:30 Trudne sprawy - program obyczajowy 11:30 Gliniarze - W podwarszawskiej miejscowości, spod domu zostaje porwana dziewczynka. W toku śledztwa okazuje się, że jej ojciec nie współpracuje z policją... 14:35 Dlaczego ja? - serial paradokumentalny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn	
17:00 Gliniarze - paradokument 18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy 18:50 Wydarzenia - program informacyjny 19:20 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia 19:25 Sport; Pogoda 19:40 Uroczysko - serial krym. 20:10 Bloodshot - sens., USA, 2019 22:30 Korpus weteranów - sens., USA, Kan., 2006 01:05 Zawodowcy - sens., USA, 2008 03:25 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy 04:40 Disco Gramy - program muzyczny 05:25 Telezakupy TV Okazje	

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny ekstra 06:15 Muzyczne poranki 07:00 Tamte lata, tamte dni - Wojciech Malajkat - magazyn 07:35 Na ratunek w górach - dokument, Polska, 2016 08:20 Wydarzenie aktualne 08:50 Anelli - film krótkometrażowy, 2021 09:05 Niestety - anim., Polska, 2004 09:40 Bestia - fab., Polska, USA, 1917 11:00 Noce i dnie - serial, 1977 12:05 The Sound of New York - Dźwięk Nowego Jorku: Matthew Stevens - serial dok., Włochy, 2017 12:50 Niedogodności, portrecista niekonwencjonalny - dokument, Włochy, 2020 14:50 Studio Kultura - Niedziela Miłogoda o Widza 15:45 Kanał - dram. wojenny, Polska, 1956	
17:30 Noce i dnie - serial, 1977 18:40 W poszukiwaniu dobrego filmu - magazyn 19:20 Reformatorzy teatru polskiego - Aleksander Zelwerowicz - dok., Polska, 1998 20:00 Teatr Telewizji - Krzywy domek - spektakl teatralny, 2016 21:30 Francuski pocałunek - kom. romant., USA, Wlk. Bryt., 1995 23:30 Wstęp wolny 23:55 Kino Mocnych Wrażeń - Ronin - sens., USA, 1998 02:05 Na wschód od Hollywood - Tylko zwierzęta nie błądzą - fab., Niemcy, Franc., 2019 04:15 Tygodnik Kulturalny 05:10 Teledyski	

TV Puls

06:00 Policjanci z Miami - serial kryminalny 08:00 Kobra - oddział specjalny - Na autostradzie Paul i Jenny widzą zdezorientowanego mężczyznę przed samochodem. Postanawiają mu pomóc - ratują go przed potraceniem. 10:00 Rekrut - serial krym., USA, 2018 10:55 Maria z przedmieścia - serial obyczajowy 12:55 Rekrut - serial krym., USA, 2018 13:50 Lombard. Życie pod zastaw - Grzegorz Rybacki chce zastawić młodzieżowy rower dziewczęcy. Lolkowi i Andrzelec tłumaczy, że to własność jego córki, która chce pojechać na obóz wioślarski. 15:50 Ranczo - serial kom., Polska	
18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument 20:00 Bez twarzą - akcja, USA, 1997. Sean Archer jest agentem rządowym, który od kilku lat ma jeden cel: aresztowanie terrorysty Castora Troya. Kiedy wreszcie udaje mu się namierzyć przestępcę dowiaduje się, że ten leży w szpitalu pogrążony w śpiączce. 22:50 Zapłata - akcja, USA, 2003 01:10 Uciec, ale dokąd? - akcja, USA, 1993 03:05 Dzielnica strachu - serial kryminalny 04:00 Menu na miarę - program kulinarny 05:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny	

TVN 7

05:25 Szkoła - Zosia Sułowska z gimnazjalnej klasy 3c ma już dość bycia z pokojną oraz poukładaną uczennicą i postanawia się zbuntować. 08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - W miejskim parku zaginęła dziesięcioletnia dziewczynka z Zespołem Downa. Świadkowie zeznają, że widzieli jak zaczęło ją dwóch nastolatków. 12:55 Detektywi - Młody mężczyzna wynajmuje detektywów, by odszukał jego dziewczynę. Poprzedniego wieczoru 22-latek zastał nieprzytomną ukochaną w jej mieszkaniu, został ogłoszony, a kiedy się ocknął, Natalii już nie było. 13:55 Szkoła - program obyczajowy 14:55 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy 16:55 Szpital - Dr Anna Nowicka przyjmuje na oddział 8-latkę z powodu poparzenia wywołanego wybuchem fajerkówek. 17:55 Zagadki losu - program obyczajowy 19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy 20:00 Śmiertelna wylizanka - sens., USA, 2002 22:45 Kroniki Riddicka - SF, USA, 2004 01:05 Pakt 2 - miniserial, Polska 02:20 Wakacje w krzywym zwierciadle - kom., USA, 1983	
--	---

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Bie dny Dom - program paradok. 08:55 Dlaczego ja? - serial paradok. 10:55 Na Ratunek 112 - serial obycz. 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 11:55 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 13:55 Trudne sprawy 17:00 Policjantki i Policjanci 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci 20:00 Malanowski. Nowe rodzenie 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny 21:30 Sprawiedliwi. Trójmiasto 22:45 Dom na końcu ulicy - film, USA, Kan., 2012 00:50 Love Island. Wyspa miłości - reality show 02:00 Hardkorowy lombard 02:30 Interwencja 02:50 SuperLudzie - serial o osobach z niepełno-sprawnościami 05:30 Telezakupy TV Okazje	
10:00 Inf. dnia 10:15 Jak my to widzimy 10:45 Zew natury 11:05 Mocni w Wieże 11:35 Słowo życia 11:40 Ma się rozumieć 11:50 Św. na każdy dzień 12:00 Regina Coeli 12:03 Inf. dnia 12:20 Pastuszek 13:00 Nadzieja 13:30 Msza św. 14:30 Kierownik duchowy Sekretarki Bożego Miłosierdzia 15:00 Zdziałyjący świat chrząszczy 15:50 Ma się rozumieć 16:00 Inf. dnia 16:10 Jestem mamą 16:25 Przyroda w Obiektywie 16:40 Zdrowie z Bożej Apteki 17:10 Prosto o gosp. 17:30 Rajd Katyński 17:55 Po cześć Wlk. Polaków 18:00 Regina Coeli 18:05 Inf. dnia 18:15 Rozmowy niedok. 19:25 Św. na każdy dzień 19:30 Każdy małuch to potrafi 19:45 Modlitwa z udziałem dzieci 20:00 Inf. dnia 20:20 Różaniec 20:50 Myśląc Ojczyzna 21:00 Apel Jasnog. 21:20 Inf. dnia 21:40 Polski Punkt Wiedzenia 22:00 Tryptyk Deo et Patriae	

ŚRODA • 4 czerwca

TVP 1	TVP 2
05:10 Akacjaowa 38 - serial 05:55 Info Poranek 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Rodzina święta - Jak nie oddalić się od siebie jako małżonkowie, gdy dzieci dorastają? - magazyn 08:00 Królowa Bona - serial, 1980 09:00 Ranczo - serial obycz. 09:55 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Królowie - serial historycz. 12:10 Agrobiznes; Agropogoda 12:35 Rok w ogrodzie Extra 12:50 Piera. Ukryty skarb Ameryki Północnej - dokument, Austria, 2019 14:00 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 14:55 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja	04:30 Na dobre i na złe - serial 05:30 M jak miłość - serial, 2024 06:25 Pożyteczni.pl - magazyn 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz 11:15 Rodzina święta - Jak uniknąć kryzysu w małżeństwie po narodzinach dziecka? - magazyn 11:50 Jak to się mówi, czyli Kasia u Bralczyka - mag. 12:30 Koko fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularyzowany 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial 16:00 Koło fortuny - teleturniej



17:00 Teleexpress
17:15 Pogoda
17:20 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny
17:55 Klan - telenowela TVP
18:25 Reporterzy - magazyn
18:45 Akacjaowa 38 - serial kostiumowy, 2017
19:30 Program inform. 19.30
19:55 Pytanie dnia
20:10 Sport
20:15 Pogoda
20:30 Wałęsa. Człowiek z nadziei. - film biograficzny, 2013
22:45 Szybki jak śmierć - akcja, USA, 2018
00:35 Podejrzani - fab., USA, Wlk. Bryt., Niemcy, 1995
02:35 Poznań 56 - dram., Polska, 1996
04:30 Notacje - dokument



16:35 Familiada - teleturniej
17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022
18:15 Va Banque - teleturniej
18:50 Jeden z dziesięciu - telet.
19:25 Barwy szczęścia - serial obycz., 2025
20:05 Postaw na milion - teleturniej
21:05 O7 zgłoś się - serial krym., 1976
22:10 Empire State: Ryzykowna gra - akcja, USA, 2013
23:45 W poszukiwaniu dobrego filmu - magazyn
00:20 Miłość i medycyna - serial obycz., Dania, 2018
01:15 Legaina blondynka - kom., USA, 2001
03:00 Tajemnica Matterhornu - dok., Szwajc., 2024

TVN

05:40 Uwaga! - program interwencyjny 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 12:35 Ukryta prawda - program obyczajowy 15:45 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 16:55 Detektywi - Detektywi i grupa policyjna komisarza Łabaja poszukują porwanej z domu 8-miesięcznej Agatki. Trwa walka z czasem, gdyż...



19:00 Fakty
19:35 Sport
19:40 Raport Roland Garros
19:45 Pogoda
19:55 Uwaga! - program interwencyjny
20:10 Doradca smaku - program kulinarny
20:15 Na Wspólnej - serial obycz., Polska
20:55 The Floor - teleturniej
22:00 Sekret w ich oczach - sens., USA, Wlk. Bryt., Hiszp., Korea Płd., 2015
00:15 Odnajdź cię - sens., Polska, 2018
02:00 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas - serial, USA
03:05 Szpital - program obycz.
04:05 Uwaga! - program interwencyjny
04:25 Kto was tak urządził - program poradnikowy
05:00 Jak to jest zrobione - serial popularnonaukowy

POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - Malanowski i Tomek przyjeżdżają do mieszkania Renaty Baloń. Klientka prosi ich o pomoc w sprawie nastoletniego syna, Adriana, który do tej pory był wzorowym uczniem...
--



09:30 Studio Sport
09:50 Liga Narodów w siatkówce kobiet Polska - Tajlandia
12:00 Na ratunek 112 - serial obyczajowy
12:30 Gliniarze - serial paradokumentalny
14:35 Dłaczego ja? - serial paradokumentalny
15:50 Wydarzenia - program informacyjny
16:15 Pogoda
16:20 Interwencja - magazyn reporterów
16:30 Na ratunek 112 - serial obyczajowy
17:00 Gliniarze - serial paradokumentalny
18:00 Pierwsza miłość - serial
18:50 Wydarzenia - program informacyjny
19:20 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia
19:30 Sport; Pogoda
19:55 Komedioza środa - Wkręceniu 2 - kom., Polska, 2014
22:00 Brzydka prawda - kom., USA, 2009
00:05 Boski żigolo w Europie - kom., USA, 2005
02:00 Sługa Narodu - kom., Ukraina, 2016
04:45 Disco Gramy - program muzyczny
05:25 Teledyski

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny ekstra 06:15 Muzyczne poranki 07:10 Tamte lata, tamte dni - Krystyna Janda - mag. 07:50 Jedyne takie miasto - dokument, Polska, 2016 08:30 W poszukiwaniu dobrego filmu - magazyn 09:10 Kanał - dram. wojenny, 1956 11:00 Noce i dnie - serial, 1977 12:10 Aleksander Zelwerowicz - dok., Polska, 1998 12:50 Sam Goldwyn - legenda Hollywoodu - dok., Franc. 2023 14:00 Hala odlotów - magazyn kulturalno-społeczny 15:00 Galimatias czyli Kogel-Mogel II - kom., Polska, 1989 16:45 Ród Gąsieniców - serial, 1979 17:50 Od ucha do ucha - Dede nie żyje • Ziemniaki • Praktyczny pan - filmy animowane
--



18:30 Informacje kulturalne
18:55 Reżyserzy - Stanley Kubrick - dokument, 2018
20:00 Chrzcziny - komedia obyczajowa, Polska, 2021
21:35 Przez Atlantyk - dramat, Nor., 2020
22:45 Studio Kultura - Niedziela Młodego Widza, 2025
23:45 Jazz.pl - Jerzy Duduś Matuszkiewicz Repomposed. Henryk Miśkiewicz z zespołem - koncert, 2022
01:15 Francuski pocałunek - kom. romant., USA, Wlk. Bryt., 1995
03:15 Informacje kulturalne
03:50 Dom Literatów, czyli kartoteka zebrana - dok., Polska, 2019
05:05 Teledyski

TV Puls

06:00 Policjanci z Miami - serial kryminalny 08:00 Kobra - oddział specjalny - Podczas zabawy karnawałowej Semir, Paul i Jenny bawią się wspólnie. Nagle impreza zostaje przerwana przez zamaskowanych kłauków, którzy kradną między innymi obrączkę Semira. 10:00 Rekrut - serial krym., USA, 2018 10:55 Maria z przedmieścia - serial obyczajowy 12:55 Rekrut - serial krym., USA, 2018 13:50 Lombard. Życie pod zastaw - Ada to 30-lletnia, atrakcyjna mama kilkuletniego chłopca. Kobieta zostaje osobistą asystentką szefa - Majaka. Mężczyzna w jej obecności rzuca początkowo luźne aluzje...



15:50 Ranczo - serial kom., Polska
18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny
20:00 Jacht - thriller, USA, 2021
22:00 Najpierw uciśnij ptaki - akcja, Polska, 2024. Grupa nieznajomych wyjeżdża na swój pierwszy w życiu obóz survivalowy...
00:05 Blackway - thriller, USA, 2015
02:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny
03:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny
04:00 Menu na miarę - program kulinarny
05:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny

TVN 7

04:50 Ten moment - program obyczajowy 05:25 Szkoła - Popularny w szkole tenisista, Radek Daszyński, doznaje kontuzji i uszkadza sobie nadgarstek. Jednak nie przynajmniej się do tego, bo boi się, że to uniemożliwi mu udział w ważnym turnieju 08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - W taniim hotelu na obrzeżach miasta zamordowano bizneswoman, która zameldowała się pod fałszywym nazwiskiem. Kierownik hotelu twierdzi, że...



14:55 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy
16:55 Szpital - Dr Anna Nowicka zajmuje się 23-latkami z powikłaniami po grypie. Pacjent ma dziewczynę, która zdradza go i wykorzystuje finansowo...
17:55 Zagadki losu - program obyczajowy
19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy
20:00 Gotowi na wszystko. Terminator - kom., Polska, 2017
22:35 Bumblebee - przyg., USA, Chiny, 2018
00:55 Pakt 2 - miniserial, Polska, 2016
02:05 Szeffowie-wrogowie II - kom., USA, 2014

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 08:55 Dlaczego ja? - serial paradok. 10:55 Na Ratunek 112 - serial obycz. 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 11:55 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 13:55 Trudne sprawy 17:00 Policjantki i Policjanci 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny 21:30 Sprawiedliwi. Trójmiasto 22:40 Mission: Impossible 3 - sens., Niemcy, USA, 2006 01:15 Love Island. Wyspa miłości - reality show 02:25 Hardkorowy lombard 02:55 Śmierć na 1000 sposobów 03:25 Lubię disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Teledyski



09:00 Mocni Jego mocą
09:30 Sanktuarium polskie
09:50 Św. na każdy dzień
10:00 Audycja Generalna Ojca Św. Leona XIV z Watykanu
11:00 Euro pejska perła baroku
11:25 Jestem mamą
11:40 Prosto o gosp.
12:00 Regina Coeli
12:03 Inf. dnia
12:20 Granica
13:05 Canillitas
13:30 Msza św.
14:30 Słudzy Boga i człowieka. Aniołowie
15:00 Od zmierzchu do świtu
15:50 Ma się rozumieć
16:00 Inf. dnia
16:10 Na zdrowie
16:30 Cioteczka
17:00 Po stronie prawdy
17:55 Poczet Wlk. Polaków
18:00 Regina Coeli
18:05 Inf. dnia
18:15 Rozmowy niedok.
19:25 Św. na każdy dzień
19:30 Opowieści biblijne
20:00 Inf. dnia
20:20 Różaniec
20:50 Myśląc Ojczyzną
21:00 Apel Jasnog.
21:20 Inf. dnia
21:40 Polski Punkt Widzenia
22:00 Przetrawiliśmy
22:30 Brat Anatol apostoł Maryi

CZWARTEK • 5 czerwca

TVP 1	TVP 2
05:10 Akacjaowa 38 - serial 05:55 Info Poranek 07:00 Transmisja Mszy Świętej 07:30 Dobre historie - Stacja opieki - magazyn 08:00 Królowa Bona - serial, 1980 09:00 Ranczo - serial obycz. 09:55 Komisarz Alex - serial krym. 10:45 Ojciec Mateusz - serial 11:35 Królowie - serial historycz. 12:10 Agrobiznes; Agropogoda 12:35 Natura w Jedynce - Epicka podróż jeża - dok., Franc., 2023 14:00 Wichrowe wzgórze - serial obycz., Turcja, 2024 14:55 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny 15:35 Gra słów. Krzyżówka - teleturniej 16:05 Dziedzictwo - serial, Turcja 17:00 Teleexpress 17:15 Pogoda	04:55 Rodzinka.pl - serial komediowy 05:30 M jak miłość - serial, 2024 06:20 Operacja zdrowie - magazyn medyczny 06:55 Dla niesłyszących - Barwy szczęścia - serial obycz., 2025 07:30 Pytanie na śniadanie - w tym: Serwis Info i Pogoda Flesz 11:30 Na bożeństwo metodystyczne w Katowicach, 2025 12:30 Koło fortuny - teleturniej 13:15 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022 14:05 Va Banque - teleturniej 14:35 Na sygnale - serial fabularyzowany 15:05 La Promesa - pałac tajemnic - serial 16:00 Koło fortuny - teleturniej 16:35 Familiada - teleturniej



17:20 Jaka to melodia? - teleturniej muzyczny
17:55 Klan - telenowela TVP
18:25 Reporterzy - magazyn
18:45 Akacjaowa 38 - serial 19:30
19:55 Pytanie dnia
20:10 Sport
20:15 Pogoda
20:30 Ojciec Mateusz - serial
21:30 Sprawa dla reportera
22:30 Grzechy po polsku, 2025
23:25 Gala konkursu „Teraz Polska” - reportaż
23:55 Kate Middleton: życie w fotografiach - dok., Wlk. Bryt., 2024
00:55 Wałęsa. Człowiek z nadziei. - film biograficzny, 2013
03:10 Szybki jak śmierć - akcja, USA, 2018



17:20 Miłość i nadzieja - serial obycz., Turcja, 2022
18:15 Va Banque - teleturniej
18:50 Jeden z dziesięciu - teleturniej
19:25 Barwy szczęścia - serial obycz., 2025
20:05 Postaw na milion - teleturniej
21:05 O7 zgłoś się - serial krym., 1976
22:10 Morderstwa w Kanonie Verdon - film kryminalny, Franc., 2023
23:45 Informacje kulturalne - magazyn
00:05 Hala odlotów - talk-show
00:55 Porzucony - serial, Wlk. Bryt., 2016
02:40 Empire State: Ryzykowna gra - akcja, USA, 2013

TVN

05:40 Uwaga! - program interw. 05:55 Ukryta prawda - program obyczajowy 06:50 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 07:45 Dzień Dobry TVN - magazyn poranny 11:30 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 12:35 Ukryta prawda - program obyczajowy 15:45 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy 16:55 Detektywi - Podczas rozmowy video kobieta jest świadkiem, jak ktoś napada na jej córkę. 16-latka znika...



19:00 Fakty
19:35 Sport
19:40 Raport Roland Garros
19:45 Pogoda
19:55 Uwaga! - program interwencyjny
20:10 Doradca smaku - program kulinarny
20:15 Na Wspólnej - serial obycz., Polska
20:55 The Floor - teleturniej
22:00 Kuchenne rewolucje - program kulinarno-rozrywkowy
23:05 Indiana Jones i świątynia zagłady - przyg., USA, 1984
01:30 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas - serial, USA
02:35 Szpital - program obyczajowy
03:35 Uwaga! - program interwencyjny
03:55 Kto was tak urządził - program poradnikowy
04:55 Jak to jest zrobione - serial popularnonaukowy, Kanada

POLSAT

06:00 Nowy dzień z Polsat News 08:30 Malanowski i Partnerzy - Na zlecenie Haliny Łęckiej detektywi prowadzą w jej firmie śledztwo, które ma na celu wykrycie, kto wynosi z niej poufne informacje. 09:30 Sekrety rodziny - program obyczajowy 10:30 Trudne sprawy - program obyczajowy 11:30 Gliniarze - Zostaje porwany dziesięcioletni chłopiec, cierpiący na rzadką chorobę neurologiczną 13:30 Liga Narodów w siatkówce kobiet Polska - Chiny 15:50 Wydarzenia - program informacyjny 16:15 Pogoda 16:20 Interwencja - magazyn reporterów 16:30 Na ratunek 112 - serial
--



17:00 Gliniarze - serial paradokumentalny
18:00 Pierwsza miłość - serial obyczajowy
18:50 Wydarzenia - program informacyjny
19:20 Gość Wydarzeń - rozmowa dnia
19:30 Sport
19:45 Pogoda
19:55 Bilet do raju - kom., Wlk. Bryt., USA, Jap., 2022
22:10 Wkręceniu 2 - kom., Polska, 2014
00:30 Joy - obycz., USA, 2015
03:00 Nasz Nowy Dom - program rozrywkowy
04:00 Ewa gotuje - program kulinarny
04:40 Disco Gramy - program muzyczny
05:25 Teledyski

TVP Kultura

06:05 Afisz kulturalny ekstra 06:10 Muzyczne poranki 07:05 Tamte lata, tamte dni - Marian Opania - magazyn 07:45 Podróż z historią - Kulisy dawnych podróży - dok., Polska, 2016 08:30 Dobry tytuł - magazyn literacki 09:10 Galimatias czyli Kogel-Mogel II - kom., Polska, 1989 11:00 Ród Gąsieniców - serial, 1979 12:05 Reżyserzy - Stanley Kubrick - dok., Wlk. Bryt., 2018 13:05 Portrety - Władysław Głowinski - rep. 13:25 Tydzień Kultury 14:20 Syzyfowe prace - obycz., Polska, 2000 16:10 Ród Gąsieniców - serial, 1979 17:25 Wydarzenie aktualne
--



17:50 Wstęp Wolny - felieton
18:15 Peter O'Toole - droga do mistrzostwa - dokument, Irlandia, 2021
20:00 Hala odlotów - talk-show
21:00 Wstęp do filmu - Ostatni brzeg
21:05 Ostatni brzeg - dram., SF, USA, 1959
23:35 Panorama kina polskiego • Chrzcziny - kom. obyczajowa, Polska, 2021
01:15 Przez Atlantyk - dramat, Nor., 2020
02:20 Jazz.pl - Jerzy Duduś Matuszkiewicz Repomposed. Henryk Miśkiewicz z zespołem - koncert, 2022
03:55 Hala odlotów - talk-show
04:55 Teledyski

TV Puls

06:00 Policjanci z Miami - serial kryminalny 08:00 Kobra - oddział specjalny - Na autostradzie dochodzi do ataku, w wyniku którego zostaje ranny mężczyzna. Poszkodowany w nim mężczyzna udaje się w kierunku kościoła... 10:00 Rekrut - serial krym., USA, 2018 10:55 Maria z przedmieścia - serial obyczajowy 12:55 Rekrut - serial krym., USA, 2018 13:50 Lombard. Życie pod zastaw - W wakaparku zostaje okradzionych czworo przyjaciół - tracą pieniądze i telefony komórkowe. Nie mają jak wrócić do domu, ani jak zapłacić za pobyt, dlatego... 15:50 Ranczo - serial kom., Polska



18:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny
20:00 Jak upolować faceta - kom., USA, 2012
21:50 Iluzja - akcja, USA, Franc., 2013
00:00 Dublerka - kom., USA, 2020
02:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny
03:00 Lombard. Życie pod zastaw - paradokument fabularny
04:00 Taki jest świat - przegląd wydarzeń z całego globu. Wiadomości polityczne i gospodarcze, informacje z życia gwiazd i naukowe ciekawostki.
05:00 Dzielnica strachu - serial kryminalny

TVN 7

04:50 Ten moment - program obyczajowy 05:25 Szkoła - Janka jest bardzo zazdrosna o swojego chłopaka Michała i nie może patrzeć, jak ten rozmawia z innymi dziewczynami. 08:15 Ukryta prawda - program obyczajowy 11:25 W-11 Wydział Śledczy - Zaginęła siedemnastoletnia dziewczyna. Wkrótce do jej rodziców dzwoni porywacz z żądaniem okupu, jednak próba przekazania pieniędzy kończy się niepowodzeniem. 12:55 Detektywi - 24-lletnia Iza Piaskowska, która prowadzi bar kanapkowy oraz kanał kulinarny w sieci, od jakiegoś czasu jest prześladowana i śledzona. Ktoś podrzuca jej...
--



13:55 Szkoła - program obyczajowy
14:55 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial sądowy
16:55 Szpital - Do doktora Wojciecha Jarsza trafia DJ, który uciekając przed pilną pracą go dziewczyną, spał z dziewczyną i zlał nos...
17:55 Zagadki losu - program obyczajowy
19:00 Ukryta prawda - program obyczajowy
20:00 Szeffowie-wrogowie II - kom., USA, 2014
22:40 Sherlock Holmes: Gra cieni - sens., USA, 2011
01:20 Pakt 2 - miniserial, Polska
02:30 Starski i Hutch - film, USA, 2004,

TV 4

06:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 07:55 Bogaty Dom - Biedny Dom - program paradok. 08:55 Dlaczego ja? - serial paradok. 10:55 Na Ratunek 112 - serial obycz. 11:25 Na ratunek 112 - serial obyczajowy 11:55 Policjantki i Policjanci - serial paradok. 13:55 Trudne sprawy 17:00 Policjantki i Policjanci 18:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej 19:00 Policjantki i Policjanci 20:00 Uroczysko - serial krym. 20:30 Sprawiedliwi - Wydział Kryminalny 21:30 Sprawiedliwi. Trójmiasto 22:40 Paranormal Activity: Inny wymiar - sens., USA, 2015 00:25 Love Island. Wyspa miłości 01:35 Hardkorowy lombard 02:35 Interwencja 02:55 Śmierć na 1000 sposobów 03:25 Lubię disco! 04:25 Top 10 - Lista Przebojów 05:30 Teledyski
--



08:35 Słowo życia
08:40 Dzielnia niewiasta
08:55 Św. na każdy dzień
09:00 Na zdrowie
09:20 Opowieści biblijne
09:45 Co by było gdyby z wierzęta mówić?
Baśka Murmańska
10:00 Inf. dnia
10:15 Rozmowy niedok.
11:25 Myśląc Ojczyzną
11:35 Przyroda i ludzie
12:00 Regina Coeli
12:03 Inf. dnia
12:20 Katolicy a tożsamość Europy
13:20 Przegląd Tyg. „Niedziela”
13:30 Msza św.
14:35 Centrum Ewangelizacji
15:00 Po stronie prawdy
15:50 Ma się rozumieć
16:00 Inf. dnia
16:10 Wędka nad wodę
16:35 Sól ziemi
17:15 Modlitwa w Sanktuarium św. Józefa w Kaliszu
19:25 Akademia pro-life
19:30 Każdy maluch to potrafi
19:45 Modlitwa z udziałem dzieci
20:00 Inf. dnia
20:20 Różaniec
20:50 Głos Polski
21:00 Apel Jasnog.
21:20 Inf. dnia
21:40 Polski Punkt Widzenia
22:00 Serce ojca



Krzyżówka klasyczna z hasłem

1

32

34

40

42

46

2

51

54

30

2

30

11

57

4

10

37

5

25

6

7

28

9

44

26

11

52

56

10

31

35

24

12

41

48

20

23

29

58

12

13

22

15

34

9

17

50

17

59

33

15

16

5

38

18

45

49

13

20

55

32

53

18

26

3

27

29

14

19

4

33

21

43

47

8

32

23

53

18

26

3

27

29

14

22

27

36

24

24

16

27

29

14

25

16

27

29

14

28

7

29

14

Litery z pól ponumerowanych od 1 do 34, utworzą rozwiązanie - przysłowie:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34								

POZIOMO: 1) zawodnik drużyny narodowej; 2) dzieło literackie Giovanniego Boccaccia; 3) długie ze szczeblami; 4) pomieszczenie do hodowli i obserwacji małych zwierząt; 5) na czele rządu Niemiec i Austrii; 6) specjalista, naukowiec od roślin; 7) Grzegorz dla kolegów; 8) przyjmują samoloty; 9) maluje farbami wodnymi; 10) polskie monety; 11) autor "Siekierzady"; 12) jordanka ze stolicy; 13) biuro wyższej uczelni; 14) sprzedaż kradzionych rzeczy; 15) fryzura; 16) dziedzina medycyny od otyłości; 17) obicie samochodowe lub kanapy; 18) przenośna ścianka plażowa; 19) druga co do wielkości wyspa Filipin; 20) opera Giuseppe Verdiego; 21) ludzie wiecznie niezadowoleni; 22) niespotykane zdarzenie, fenomen; 23) Garibaldi, włoski rewolucjonista; 24) w nich szkła

okularów; 25) ponowne wydanie książki, filmu; 26) ryba nazywana piraruku; 27) kokosowy do ubicia; 28) sopleniec, nawis jaskiniowy; 29) środek do rozjaśniania włosów.
PIONOWO: 2) wymiana poglądów, polemika; 5) staropolski odkryty pojazd konny, kolebka; 13) drzewo z żółędziami; 14) niedopałek w popielniczce; 18) epoka kamienia łupanego; 19) skomponował "Wesele Figara"; 30) inaczej tung forda, drzewo; 31) piętnasta litera alfabetu greckiego; 32) gwara, narzecze; 33) na czele oddziału wojskowego; 34) smukłonoży antylopa z Afryki; 35) William, napisał "Ptaśka"; 36) płynie przez słoweńską Nova Goricę; 37) błękitna nazywana marlinem niebieskim; 38) wilec dla botanika; 39) przepływa przez Mirandę; 40) Wilhelm I ... , król Anglii;

41) japońska marka samochodów; 42) protestancki duchowny; 43) wojenne na morzu; 44) Europejska Agencja Kosmiczna; 45) Radcliffe, angielska pisarka; 46) marka pasty do zębów; 47) dostarczane do sklepu; 48) paciorecznik inaczej; 49) sumeryjski bóg wojny i polowań; 50) ... i Barbuda, państwo; 51) Claude francuski malarz, impresjonista; 52) Patti, włoska śpiewaczka operowa; 53) Bolt, były lekkoatleta i sprinter; 54) stolica stanu Karolina Północna; 55) japońska sztuka układania kwiatów; 56) błąd, defekt urządzenia; 57) odlana bryła złota; 58) mała Aleksandra; 59) największe jezioro Kostaryki.

Litery z pól ponumerowanych od 1 do 10
utworzą rozwiązanie niniejszej krzyżówki

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

[illegible]

PIONOWO: 1) roślina z gałęziami, ale bez pnia; 2) wieś z "Chłopów" Reymonta; 3) nie wysoko; 4) inna nazwa międlawki, ryby; 5) psia pietruszka, szaleń; 6) Daniel, prezydent Nikaragui; 7) afrykańska wyprawa myśliwska; 8) niewinny kwiat; 9) ma ciemną cerę; 10) Rubinstein, polski pianista; 16) świeca w parku; 17) w rękę kelnera; 19) błąd serwisowy tenisisty; 20) klarowny likier kminkowy; 22) angielski tytuł szlachecki; 23) bywa przestępny; 24) smaczny krewniak karpia; 25) bóg wojny w mitologii greckiej; 27) obawa, niepokój; 30) butla na perfumy; 31) japońska mafia; 32) Kutcher, aktor amerykański; 33) określona przez lekarza; 34) monumentalne malowidło ścienne; 35) strugał wiatrak w noweli Prusa; 37) skandynawska zatoka; 38) ojczyzna Puszkina; 39) inaczej manila, włókno; 41) rzeka w Marburgu.

Sprawdź się w SUDOKU: wypelnij diagram 9×9 w taki sposób, aby w każdym wierszu, w każdej kolumnie i w każdym z dziewięciu pogrubionych kwadratów 3×3 znalazło się po jednej cyfrze od 1 do 9:

3	4			2	6		8	
		1		7				
7	2		8			4	3	9
4		9	6			3		2
				1	9		7	
1					4	9		
			5	6	8			7
					2			5
2	5	4		9	7	8	6	3

5		7	9	4		1		
				3		2	7	6
	6				8			5
	8		6		4			
		5						3
9								2
7		8			9			
6							2	9
	4		5	8	1		6	

WYKREŚLANKA: ukryliśmy 20 nazwisk Pań z Nagrodą Nobla. Wykreślisz je wszystkie od góry do dołu, od lewej do prawej i na ukos: Gbowee, Curie, Dufflo, Murad, Buck, Balch, Mayer, Cori, Sachs, Yalow, Muller, Karman, Elion, Munro, Menchu, Ebadi, Jonath, Myrdal, Ostrom, Moser:

Litery z pól z kropką czytane
rzedami, utworzą rozwiązanie

[illegible]

Na diagramie po lewej ujawniliśmy spółgłoskę “D”. Miejsce wpisu hasła do odgadnięcia. Rozwiązaniem jest hasło z pół oznaczonych kropką, czytanych rzadkami.

Japońska łamigłówka z liczbami; słynne Muzeum Narodowe w Madrycie; samica wilka; pierwiastek o symbolu Rh; "Ptasie ..." u Tuwima; odbicie światła; wynik mnożenia; Igor, autor "Chłopa z Salskich Pępów"; gazon, kwietnik w ogrodzie; gazety, radio i telewizja; epopeja Wergiliusza z Eneaszem; zarządza upadłą firmą; jeden nie gasi pragnienia; ryba nazywana wątluszem; siedem w tygodniu; Janusz, autor komiksów "Kajko i Kokosz"; paraliżuje przed występem; ... Wasiak, Miss Polonia 1983; Siddhartha Gautama; prezydent Dwight Eisenhower krócej; 17 litera alfabetu greckiego; przepływa przez Mielec; duży kraj z Odessą; Placido, hiszpański, śpiewak, tenor; waluta we Włoszech przed euro; rodzaj diody; część sondy pozostająca na orbicie; wkłady współników do spółki; syn Agamemnona i Klitajmestry; 11 znak zodiaku; węgierskie "morze"; pierwiastek chemiczny V; sypią się z choinek; paskowy lub pocztowy; nakładać, ubierać koszulę; ma katar przez pyłki; chwytły na gitarę; fryzura z grubych, splecionych strąków; rekrutacja kandydatów do pracy lub szkoły; drużyna narodowa; o przystojniaku z ekranu: umowa kończąca spór.

F	I	R	M	A	K	O	L	B	A
M	A	H	C	U	R	I	E	A	R
S	A	C	H	S	N	G	H	L	J
M	O	U	A	C	H	R	I	C	O
Y	O	M	D	U	F	L	O	H	N
K	A	S	Y	N	O	M	N	I	A
C	O	F	E	R	B	U	C	K	T
H	K	O	L	R	D	R	Y	C	H
A	M	A	Y	E	R	A	A	O	U
M	A	G	R	U	N	D	L	C	A
E	T	E	R	M	O	L	O	A	G
N	L	O	B	S	A	R	W	B	O
C	A	I	T	A	I	N	O	I	S
H	S	R	O	L	D	W	R	N	I
U	O	W	A	N	E	I	K	E	A
M	U	L	L	E	R	G	I	T	R